មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
Cambodian Center for Human Rights

របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសលើកទី៤

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

២០០៩ - ២០១១

សីហា ២០១២

ឧបត្ថម្ភគាំទ្រដោយសប្បុរសពីសំណាក់៖

USAID
ជំនួយពីពលរដ្ឋអាមេរិក

EAST . WEST MANAGEMENT INSTITUTE
Program on Rights and Justice (PRAJ)
កម្មសិទ្ធិ និង យុត្តិធម៌ (ប្រាជ្ញ)

UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

អំពីមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា

របាយការណ៍ស្ដីពី "សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា" ជាលទ្ធផលនៃការអនុវត្តគម្រោងសង្កេតការណ៍សវនាការ ដោយមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា (ម.ស.ម.ក)។ ចក្ខុវិស័យរបស់ ម.ស.ម.ក គឺកម្ពុជាជាព្រះរាជាណាចក្រមួយគ្មានអំពើហិង្សាដែលក្នុងនោះប្រជាពលរដ្ឋទទួលបានសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានមានសិទ្ធិស្មើគ្នា និងទទួលបានអំណាចដើម្បីចូលរួមក្នុងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យព្រមទាំងទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេស។ ម.ស.ម.ក មានគោលបំណងចង់បាននីតិរដ្ឋជាជាងនិទណ្ឌភាព-ស្ថាប័នរឹងមាំជាជាងបុគ្គលខ្លាំង និងចង់បានសង្គមសេរីពហុបក្សដែលក្នុងនោះភាពចម្រុះត្រូវបានគេទទួលយក និងសាទរជាជាងព្រងើយកន្តើយ ឬដាក់ទណ្ឌកម្ម។ ស្លាកសញ្ញារបស់ ម.ស.ម.ក មានរូបព្រាបសកំពុងហើរចេញពីរង្វង់មូលនៃផ្ទៃមេឃពណ៌ខៀវ បញ្ជាក់អំពីការទាមទារសេរីភាពនៅកម្ពុជា។ ដើម្បីសម្រេចបានចក្ខុវិស័យនេះ ម.ស.ម.ក ធ្វើការដើម្បីលើកកម្ពស់ និងការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យព្រមទាំងការគោរពសិទ្ធិមនុស្សជាពិសេសសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយនៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមសូមទស្សនាគេហទំព័រ www.cchrcambodia.org

សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ

របាយការណ៍នេះកើតចេញពីកិច្ចឧបត្ថម្ភគាំទ្រដោយសប្បុរសអំពីសំណាក់ ប្រជាពលរដ្ឋអាមេរិកាំងតាមរយៈទីភ្នាក់ងារសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិនៃសហរដ្ឋអាមេរិក (ទ.អ.អ.ស.អ) តាមរយៈវិទ្យាស្ថានគ្រប់គ្រងបូព៌ាបច្ចឹម និងការិយាល័យឧត្ដមស្នងការទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ។ ខ្លឹមសារនៃរបាយការណ៍នេះគឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់ ម.ស.ម.ក និងមិនឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីទស្សនៈរបស់ ទ.អ.អ.ស.អ រដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិក ឬវិទ្យាស្ថានគ្រប់គ្រងបូព៌ាបច្ចឹមឡើយ។

សំណួរនិងការឆ្លើយតប

ប្រសិនបើលោកអ្នកមានសំណួរឬចង់បានព័ត៌មានបន្ថែមអំពីរបាយការណ៍នេះ ឬប្រសិនបើលោកអ្នកចង់ផ្ដល់យោបល់តបសូមផ្ញើអ៊ីមែលមកកាន់ ម.ស.ម.កតាមរយៈអាស័យដ្ឋាន info@cchrcambodia.org។

លោកអ្នកអាចស្វែងរករបាយការណ៍នេះ ក៏ដូចជារបាយការណ៍ផ្សេងទៀតដែលបោះផ្សាយដោយ ម.ស.ម.ក បាននៅលើគេហទំព័រ www.cchrcambodia.org និងនៅលើគេហទំព័រសិទ្ធិមនុស្ស www.sithi.org

(cc)២០១២មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា (ម.ស.ម.ក)
ផ្ទះលេខ៧៩៨ផ្លូវលេខ៩៩សង្កាត់បឹងត្របែក
ខណ្ឌចំការមនរាជធានីភ្នំពេញ
ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

មាតិកា

តារាងតួលេខ ---------- 5

ការពន្យល់អត្ថន័យ ---------- 6

ខ្លឹមសារសង្ខេប ---------- 7

១.សេចក្តីផ្តើម ---------- 11

ក្របខណ្ឌច្បាប់ ---------- 11

បរិបទនយោបាយ ---------- 12

គោលបំណងក្រុមគោលដៅ និងវិសាលភាពនៃរបាយការណ៍ ---------- 12

២. វិធីសាស្រ្ត ---------- 14

រយៈពេល និងទីតាំង ---------- 14

សិទ្ធិសំខាន់ៗដែលជ្រើសរើសសម្រាប់សង្កេតសវនាការ ---------- 14

រចនាសម្ព័ន្ធ ---------- 15

បុគ្គលិក និងការបណ្តុះបណ្តាល ---------- 16

នីតិវិធីសង្កេតការណ៍សវនាការ ---------- 16

ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ ---------- 17

ការវិភាគ និងកិច្ចពិភាក្សា ---------- 17

៣. ទិន្នន័យ និងការវិភាគ ---------- 19

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ ---------- 20

សិទ្ធិមានសេរីភាព និងទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយគ្មានការពន្យារពេល ---------- 21

សិទ្ធិយល់ពីបទចោទប្រកាន់ ---------- 25

ការពន្យល់ប្រាប់សិទ្ធិ ---------- 27

សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការការពារក្តី ---------- 29

សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី និងមានវត្តមានក្នុងសវនាការ ---------- 30

សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ---------- 32

ភាពឯករាជ្យភាពមិនលំអៀងនិងវិជ្ជាជីវៈរបស់ចៅក្រម ---------- 35

សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង (រួមទាំងសិទ្ធិហៅ និងសាកសួរសាក្សី) ---------- 37

សិទ្ធិទទួលដឹងឮភស្តុតាង ---------- 40

សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឲ្យសារភាព ---------- 40

ការហាមឃាត់ចំពោះការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ---------- 42

សវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន ---------- 43

អនីតិជន–ភាពឯកជន 44

អនីតិជន – ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន 46
អនីតិជននិងការផ្តន្ទាទោស 49
៤សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍ .-- 51
៥.គន្លនិទ្ទេស-- 56
៦ឧបសម្ព័ន្ធ . -- 62
ឧបសម្ព័ន្ធទី១៖ តារាងសង្កេតការណ៍សវនាការ -- 62
ឧបសម្ព័ន្ធទី២៖ បញ្ជីច្បាប់ជាមូលដ្ឋាន -- 79
ឧបសម្ព័ន្ធទី៣៖ ក្រមសីលធម៌មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ -- 99

តារាងតួលេខ

តួលេខទី១ ៖ សវនាការដែលបានសង្កេត --១៥
តួលេខទី២ ៖ សិទ្ធិទទួលបានសវនាការជាសាធារណៈ --១៦
តួលេខទី៣ ៖ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន--១៧
តួលេខទី៤ ៖ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដែលលើសរយៈពេលកំណត់ដោយច្បាប់---------------------------១៨
តួលេខទី៥ ៖ សិទ្ធិយល់ដឹងពីបទចោទប្រកាន់ ---២០
តួលេខទី៦ ៖ ការពន្យល់ប្រាប់ពីសិទ្ធិ ---២២
តួលេខទី៧ ៖ សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការការពារក្តី ---------------------------------២៤
តួលេខទី៨ ៖ សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ--២៥
តួលេខទី៩ ៖ ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស--២៦
តួលេខទី១០ ៖ ភាពឯករាជ្យ និងមិនលំអៀងរបស់ចៅក្រម ---២៨
តួលេខទី១១ ៖ ចៅក្រមប្រើទូរស័ព្ទដៃនៅក្នុងសវនាការ---២៩
តួលេខទី១២ ៖ ភស្តុតាង---៣១
តួលេខទី១៣ ៖ សិទ្ធិហៅ និងសាកសួរសាក្សី---៣១
តួលេខទី១៤ ៖ សិទ្ធិទទួលដឹងឮភស្តុតាង--៣៣
តួលេខទី១៥ ៖ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខំឲ្យសារភាព--៣៣
តួលេខទី១៦ ៖ ការហាមឃាត់ចំពោះការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ---------------------៣៥
តួលេខទី១៧ ៖ សវនាការដែលមានជនជាប់ចោទជាអនីតិជន ---៣៦
តួលេខទី១៨ ៖ អនីតិជន និងភាពឯកជន---៣៧
តួលេខទី១៩ ៖ អនីតិជន និងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ---៣៨
តួលេខទី២០ ៖ អនីតិជន និងការផ្តន្ទាទោស ---៤០
តួលេខទី២១ ៖ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលើសពេលកំណត់ --៤៣
តួលេខទី២២ ៖ ទំនាក់ទំនងរវាងការពន្យល់អំពីសិទ្ធិ និងកង្វះខាតមេធាវី---------------------------------------៥២
តួលេខទី២៣ ៖ ការសន្ទនាក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាសម្រេច --៥៧

ការពន្យល់អត្ថន័យ

ម.ស.ម.ក	មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
គម្រោង	គម្រោងសង្កេតការណ៍សវនាការនៃមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
តុលាការរាជធានីភ្នំពេញ	សាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ
តុលាការខេត្តកណ្តាល	សាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល
អំឡុងរបាយការណ៍ទី១	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១ ចាប់ពីថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩
អំឡុងរបាយការណ៍ទី២	អំឡុងរបាយការណ៍ទី២ ចាប់ពីថ្ងៃទី០១ ខែមករា ដល់ថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០
អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣	អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣ ចាប់ពីថ្ងៃទី០១ ខែកក្កដា ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០
អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤ ចាប់ពីថ្ងៃទី០១ ខែមករា ដល់ថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១១
របាយការណ៍	របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសលើកទី៤ ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា
របាយការណ៍ទី១	របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសលើកទី១ ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា បោះពុម្ពផ្សាយនៅខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០
របាយការណ៍ទី២	របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសលើកទី២ ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា បោះពុម្ពផ្សាយនៅខែមីនា ឆ្នាំ២០១១
របាយការណ៍ទី៣	របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសលើកទី៣ ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា - ការវិវឌ្ឍក្នុងរយៈពេលមួយឆ្នាំ បោះពុម្ពផ្សាយនៅខែមករាឆ្នាំ២០១២
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ	ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៩
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ	ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧
មន្ត្រីសង្កេតការណ៍	មន្ត្រីសង្កេតការណ៍នៃមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
តារាងសង្កេតការណ៍	តារាងសង្កេតការណ៍សវនាការនៃមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ	ជាប្រព័ន្ធដែលមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជាប្រើសម្រាប់ផ្ទុកទិន្នន័យដែលប្រមូលបានពីការសង្កេតការណ៍សវនាការ

ខ្លឹមសារសង្ខេប

របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសស្តីពី សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជានេះ (របាយ-ការណ៍) គឺជាលទ្ធផលមួយនៃគម្រោងសង្កេតការណ៍សវនាការនៅកម្ពុជា (គម្រោង) ដែលអនុវត្តដោយ ម.ស.ម.ក។ របាយការណ៍នេះបង្ហាញ និងវិភាគនូវទិន្នន័យដែលប្រមូលបានពីការសង្កេតការណ៍សវនាការចំនួន៣៩៨ដែលរួមមានជនជាប់ចោទចំនួន៦៨៨នៅសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ(តុលាការរាជធានីភ្នំពេញ) និងសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល(តុលាការខេត្តកណ្តាល) ពីថ្ងៃទី១ ខែមករា ដល់ថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ (អំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៤)។ នេះគឺជារបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសលើកទី៤នៃគម្រោង។

ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់

រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (រដ្ឋធម្មនុញ្ញ) ធានាភាពឯករាជ្យរបស់តុលាការ ព្រមទាំងសិទ្ធិសន្មតទុកមុនថាគ្មានទោសរហូតដល់ពេលពិរុទ្ធភាពត្រូវបានរកឃើញ។ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ) បានចែងពីនីតិវិធីនៃការស៊ើបសួរ និងនីតិវិធីសវនាការបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ព្រមទាំងបទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួនទាក់ទងនឹងសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជា-ណាចក្រកម្ពុជា (ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ) ដែលត្រូវបានប្រកាសឲ្យប្រើនៅឆ្នាំ២០០៩ និងចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០ បានចែងអំពីប្រភេទបទល្មើស គោលការណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ និងគោលការណ៍នៃការផ្តន្ទាទោស។ ប្រទេសកម្ពុជាក៏ត្រូវបានចងភ្ជាប់ដោយកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិដែលខ្លួនជាភាគីផងដែរ។ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយសុទ្ធតែធានានូវសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងជាសាធារណៈដោយតុលាការមួយឯករាជ្យ និងមិនលំអៀង។

វិធីសាស្រ្ត

មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក ចូលរួមសវនាការលើរឿងបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនៅតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ និងតុលាការខេត្តកណ្តាលជារៀងរាល់ថ្ងៃដោយប្រើតារាងសង្កេតការណ៍សវនា-ការ ដែលមានសំណួរប្រមាណជាង៧០ជាឧបករណ៍សម្រាប់វាស់ស្ទង់នូវការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងសវនាការនីមួយៗ និងចំពោះជនជាប់ចោទនីមួយៗ។

បច្ចុប្បន្ននេះ ម.ស.ម.ក បានចេញផ្សាយរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសបានចំនួន៣លើករួចមកហើយ។ បន្ទាប់ពីរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសនីមួយៗត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយ បុគ្គលិកគម្រោងនឹងធ្វើការណាត់ជួបជាមួយតំណាងតុលាការដែលបានសង្កេត ព្រមទាំងអង្គការ អង្គភាព ស្ថាប័នផ្នែកយុត្តិធម៌ដទៃទៀត ដើម្បីពិភាក្សាអំពីអនុសាសន៍ផ្តល់ដោយរបាយការណ៍។ កិច្ចប្រជុំនេះជាមូលដ្ឋានផ្លាស់ប្តូរគំនិត និងផ្តល់លទ្ធភាពឲ្យយល់កាន់តែច្បាស់អំពីបញ្ហាប្រឈមដែលបានជួបប្រទះដោយស្ថាប័នដែលធ្វើការពង្រឹងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។ កិច្ចប្រជុំពិភាក្សានេះមានគោលបំណងលើកកម្ពស់ការអនុវត្តអនុសាសន៍ ដែលបានផ្តល់ឲ្យដោយរបាយ-ការណ៍ប្រចាំឆមាស។

ទិន្នន័យក្នុងរបាយការណ៍នេះ ត្រូវបានយកទៅប្រៀបធៀបជាមួយនឹងទិន្នន័យដែលប្រមូលបាននៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី១ ចាប់ពីថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ (អំឡុងពេលរបាយ-ការណ៍ទី១) អំឡុងរបាយការណ៍ទី២ ចាប់ពីថ្ងៃទី១ ខែមករា ដល់ថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ (អំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី២) និងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៣ចាប់ពីថ្ងៃទី១ ខែកក្កដា ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០ (អំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៣) ក្នុងគោលបំណងកំណត់អំពីភាពផ្លាស់ប្តូរនៃការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក្នុងតុលាការទាំងពីរដែលបានអង្កេត។ កិច្ចពិភាក្សាជាមួយស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធបន្ទាប់ពីការបោះពុម្ព

ផ្សាយរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសលើកទី១ បានបង្ហាញនូវឥរិយាបថវិជ្ជមាន និងបែបស្ថាបនាពីស្ថាប័នភាគច្រើន និងឆន្ទៈក្នុងការពិចារណាទៅលើអនុសាសន៍ដែលបានផ្តល់ឲ្យ។

ទិន្នន័យសង្ខេប

ចៅក្រមនៅតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ និងតុលាការខេត្តកណ្តាល បានបំពេញការងារបានល្អ ទាក់ទងនឹងការគោរពបទដ្ឋាននៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ជាមួយនឹងសម្មិទ្ធិផលជាវិជ្ជមានមួយចំនួន។ ចំនួនសវនាការដែលមេធាវីចុងចោទបានលើកឡើងអំពីបញ្ហាពេលវេលា និងសម្ភារៈរូបវន្តមិនគ្រប់គ្រាន់មានការថយចុះ។ ទិន្នន័យក៏បានបង្ហាញផងដែរ អំពីចំណាត់ការវិជ្ជមានរបស់តុលាការទៅលើភស្តុតាង និងសាក្សី។ ការគោរពសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានសវនាការជាសាធារណៈក៏មានការកើនឡើងផងដែរដោយសារតែព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធនឹងសវនាការដែលបានសង្កេតចំនួនជិតពាក់កណ្តាល ត្រូវបានបិទផ្សាយជាសាធារណៈនៅលើក្តារខៀនព័ត៌មាន។

ភាពមិនលំអៀង ឯករាជ្យភាព និងវិជ្ជាជីវៈរបស់ចៅក្រមក៏មានការរីកចំរើនគួរឲ្យកត់សំគាល់។ មិនមានករណីដែលបានសង្កេតការណ៍បង្ហាញថា ចៅក្រមមានចំណាប់អារម្មណ៍លើករណីមុនពេលមានសវនាការលើសពីតួនាទីរបស់ខ្លួនទេ។ លើសពីនេះទៅទៀតចំនួននៃករណីដែលចៅក្រមនិយាយទៅកាន់ភាគីក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាសម្រេចមានការថយចុះដោយមានតែ៥%ប៉ុណ្ណោះ នៃចំនួនសវនាការទាំងអស់ដែលបានសង្កេត។ នេះជាការរីកចម្រើនពីអំឡុងពេលរបាយការណ៍មុន។ ក៏ប៉ុន្តែករណីដែលមានការពិភាក្សារវាងចៅក្រម និងភាគីក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាសម្រេចសេចក្តីនៅតែជាបញ្ហាដូចជាការចូលរួមរបស់ក្រឡាបញ្ជី និងភាគីដទៃទៀតទៅក្នុងបន្ទប់ពិភាក្សាសម្រេច ដោយមិនមានហេតុផលច្បាស់លាស់ក្លាយជាបញ្ហាទាក់ទងនឹងឯករាជ្យភាព និងភាពមិនលំអៀងរបស់ចៅក្រម។ វាមានការធ្លាក់ចុះបន្តិចបន្តួចនូវភាគរយនៃចំនួនសវនាការ ដែលចៅក្រមបានប្រើប្រាស់ទូរស័ព្ទនៅពេល សវនាការកំពុងដំណើរការនីតិវិធីពី២២% នៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៣ ទៅ១៨%នៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៤។ ៤០%នៃករណីទាំងនោះបង្ហាញថាចៅក្រមបានធ្វើការសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទ។ វាជាការកើនឡើងចាប់តាំងពីអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៣។ នៅខណៈដែលការសន្ទនាភាគច្រើនត្រូវបានធ្វើឡើងដោយសង្ខេប - ៦០% នៃចៅក្រមបានសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទដោយសង្ខេប និងដាក់ទូរស័ព្ទចុះ - វាជាការបន្ទាបតម្លៃនៃដំណើរការនីតិវិធីសវនាការ។ ការធ្វើការសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទអំឡុងពេលសវនាការធ្វើឲ្យរំខានដល់អង្គសវនាការ និងបង្កើតជាសំនួរថាតើចៅក្រមមានបានចូលរួម និងស្តាប់នៅក្នុងសវនាការឬទេ។

ថ្វីបើមានការរីកចម្រើនមួយចំនួនទៅលើការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ប្រសិនបើប្រៀបធៀបទៅនឹងអំឡុងពេលរបាយការណ៍មុនក៏ដោយ ក៏នៅតែមានចំនុចព្រួយបារម្ភមួយចំនួននៅសេសសល់នៅឡើយ។ ជនជាប់ចោទនៅតែស្ថិតក្នុងសវនាការដោយមានសំលៀកបំពាក់ជាអ្នកទោសហើយទឡ្ហីករណ៍នៃកិរិយាមិនត្រឹមត្រូវរបស់មន្ត្រីនគរបាលក៏ត្រូវបានកំណត់សំគាល់ផងដែរ ដូចជាការគំរាមកំហែង ការប្រើអំពើហិង្សា និងការធ្វើទារុណកម្មដើម្បីទទួលបាននូវចម្លើយសារភាព។ ភាគរយនៃករណីនៃការគំរាមកំហែង ប្រើអំពើហិង្សាទៅលើរូបរាងកាយ និងការធ្វើទារុណកម្មលើជនជាប់ចោទដើម្បីទទួលបានចម្លើយសារភាពគឺមានការធ្លាក់ចុះពី៣% ទៅ៦% នៅគ្រប់សវនាការដែលបានសង្កេត។ មន្ត្រីនគរបាលត្រូវតែជៀសវាងប្រព្រឹត្តនូវការគំរាមកំហែង ឬការប្រើអំពើហិង្សាប្រឆាំងនឹងជនសង្ស័យ ឬជនជាប់ចោទនោះឡើយ។ វាជាការសំខាន់ណាស់សម្រាប់ចៅក្រមដោយយោងតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌត្រូវមានការប្រយ័ត្នប្រយែងខ្ពស់នៅពេលធ្វើការពិចារណាលើចម្លើយសារភាពណាមួយ ដែលត្រូវបានត្រៀមទុកជាស្រេចដោយការបង្ខិតបង្ខំមិនត្រឹមត្រូវ។

អត្រាសរុបនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននៅតែមានកម្រិតខ្ពស់ ជាពិសេសនៅក្នុងករណីបទល្មើសមជ្ឈិម។ ចំនួននៃសវនាការដែលមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមានការកើនឡើងបន្តិចបន្តួចដោយកើនពី៨០%នៃសវនាការដែលបានសង្កេតនៅក្នុងអំឡុងពេលសង្កេតទី៣ទៅ៨៣% នៅក្នុងអំឡុងពេលសង្កេតទី៤ ទោះជាចំនួននេះនៅតិចជាងអំឡុងពេលសង្កេតទី១ក៏ដោយ(៨៨%)។ ប្រសិនបើពិនិត្យមើលជនជាប់ចោទម្នាក់ៗវិញ៦៤% នៃជនជាប់ចោទត្រូវបានតុលាការអនុវត្តការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។ ចំនួននៃជនជាប់ចោទដែលចោទប្រកាន់ពីបទមជ្ឈិមហើយដែលត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមានការកើនឡើងពី៤៦% នៅក្នុងអំឡុងពេលសង្កេតទី៣ ដល់៥៧,៤%ក្នុងអំឡុងពេលសង្កេតទី៤។ វាជាកត្តាសំខាន់សម្រាប់ចៅក្រមដោយត្រូវមានការប្រុងប្រយ័ត្នខ្ពស់នៅពេលអនុវត្តច្បាប់ ដូច្នេះទើបការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នត្រូវបានអនុវត្តតែនៅក្នុងស្ថានភាពជាក់លាក់ណាមួយ ហើយករណីដែលមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននោះគឺជាករណីលើកលែងជាជាងវិធានទូទៅ។

ដោយយោងទៅលើសិទ្ធិមានមេធាវីតំណាងមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការបង្ហាញថា៦០% នៃសវនាការជនជាប់ចោទមានមេធាវីតំណាងខ្លួន។ នៅពេលដែលក្រឡេកទៅមើលជនជាប់ចោទម្នាក់ៗវិញ ទិន្នន័យបានបង្ហាញថា ច្រើនជាងពាក់កណ្តាលនៃជនជាប់ចោទចំនួន៦៨៨ គឺជនជាប់ចោទចំនួន៣៨១នាក់ (ស្មើនឹង៥៥%) មានមេធាវីតំណាងឲ្យខ្លួនក្នុងអង្គសវនាការ។ នេះជាការអត្រាធ្លាក់ចុះពីអំឡុងពេលសង្កេតទី៣ដែលក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទចំនួន១,០២៩នាក់មានជនជាប់ចោទចំនួន៦៣៣នាក់ (ស្មើនឹង៦២%) មានមេធាវីតំណាងក្នុងអង្គសវនាការ។ មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការក៏បានបង្ហាញទៀតថា នៅក្នុង១០០% នៃសវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងបទឧក្រិដ្ឋ សុទ្ធតែមានមេធាវីការពារទាំងអស់។ ក៏ប៉ុន្តែប្រសិនបើក្រឡេកមើលជនជាប់ចោទម្នាក់ៗក្នុងករណីបទឧក្រិដ្ឋវិញគឺមានតែ៩០% ប៉ុណ្ណោះនៃចំនួនជនជាប់ចោទដែលមានមេធាវីតំណាង។ អត្រានៃការមានមេធាវីតំណាងជនជាប់ចោទក្នុងករណីបទមជ្ឈិមនៅតែមានកម្រិតទាបគឺ៣២%នៃចំនួនជនជាប់ចោទម្នាក់ៗប៉ុណ្ណោះដែលមានមេធាវីការពារ។ នៅខណៈដែលច្បាប់មិនបានតម្រូវឲ្យត្រូវតែមានមេធាវីចំពោះជនជាប់ចោទក្នុងករណីបទមជ្ឈិម លុះត្រាតែជាអនីតិជន នោះការមានត្រឹមតែច្រើនជាងមួយភាគបួននៃជនជាប់ចោទដែលមានមេធាវីបែបនេះ បង្កើតឲ្យមាននូវការព្រួយបារម្ភអំពីគោលការណ៍ស្មើភាពគ្នា។

ទាក់ទងនឹងសវនាការរឿងអនីតិជន វិធានការណ៍ដែលបានដាក់ចេញដើម្បីការពារភាពឯកជនរបស់ជនជាប់ជាអនីតិជនមានភាពប្រសើរឡើង។ ក៏ប៉ុន្តែអត្រានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទៅលើជនជាប់ចោទជាអនីតិជននៅតែមានកម្រិតខ្ពស់។ មន្ត្រីសង្កេតសវនាការបានកត់សម្គាល់ឃើញថាប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌សម្រាប់អនីតិជននៅតែបន្តអនុវត្តការការដាក់ទោសពន្ធនាគារទៅលើអនីតិជន ជាជាងការដាក់ទោសមិនមែនពន្ធនាគារ ទោះបីជាមានមាត្រា៣៩នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌក៏ដោយ ដែលនេះបង្កើតឲ្យមានសច្ចធារណ៍គតិយុត្តិប្រឆាំងនឹងការឃុំខ្លួនអនីតិជន។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ទិន្នន័យដែលបានមកពីសវនាការចំនួន៣៩៨ ដែលបានសង្កេតអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៤ រួមទាំងជនជាប់ចោទម្នាក់ៗចំនួន៦៨៨ បានបង្ហាញនូវចំនុចមួយចំនួនដែលត្រូវបានកែប្រែដើម្បីឲ្យមានការគោរពនូវសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ ការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈអំពីពេលវេលាសវនាការត្រូវបានធ្វើឲ្យកាន់តែប្រសើរឡើងជាងមុន។ ករណីដែលចៅក្រមបានពោលពាក្យដែលបង្ហាញនូវការយល់ដឹងមិនពេញលេញអំពីគោលការណ៍សន្មតជាមុនថាគ្មានទោសនៅក្នុងសវនាការមានចំនួនតិចតួចប៉ុណ្ណោះ។
ចំណាត់ការ របស់តុលាការលើភស្តុតាង និងសាក្សី នៅតែជាចំណុចវិជ្ជមាន ដោយបានផ្តល់ឱកាសស្មើគ្នាដល់ភាគីនៃរឿងក្តី ក្នុងការបង្ហាញ និងត្រួតពិនិត្យភស្តុតាង។ ប៉ុន្តែ នៅតែមានការព្រួយបារម្ភចំពោះការឃុំខ្លួន

បណ្តោះអាសន្នដែលមានកម្រិតខ្ពស់ និងកម្រិតទាបនៃការមានមេធាវីនៅក្នុងបទមជ្ឈិម។ ចៅក្រមនៅតែបន្ត ប្រើប្រាស់ទូរស័ព្ទដៃនៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះ។

អនុសាសន៍ក្នុងរបាយការណ៍នេះត្រូវបានផ្តល់ជូនទៅអង្គភាព និងស្ថាប័នមួយចំនួន ដោយបង្ហាញអំពី ភាពជាប់ពាក់ព័ន្ធនៃស្ថាប័នទាំងនោះ នៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។ ទោះបីជាការសង្កេតការណ៍សវនាការកើត ឡើងតែនៅក្នុងបន្ទប់តុលាការ ការបង្កើនការគោរពសិទ្ធិមួយចំនួនដែលបានវិភាគក្នុងរបាយការណ៍នេះតម្រូវ ឲ្យមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ការគាំទ្រ និងការដឹកនាំពីតួអង្គមួយចំនួនរួមមានដូចជា រាជរដ្ឋាភិបាល កម្ពុជាក្រសួងយុត្តិធម៌ភ្នាក់ងារអនុវត្តច្បាប់ អាជ្ញាធរពន្ធនាគារ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលនានានិងអង្គការ ផ្សេងទៀតដែលពាក់ព័ន្ធនឹងកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និងសិទ្ធិមាន មេធាវី ដូចដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងរបាយការណ៍ គឺជាចំណុចពីរ ដែលតម្រូវឲ្យមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ បន្ថែមដើម្បីបង្កើនការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ យើងសង្ឃឹមទុកថា ទិន្នន័យ និង អនុសាសន៍ដែលមាននៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ នឹងអាចជួយបង្កើននូវការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះ ដោយយុត្តិធម៌ និងគាំទ្រការងារទាំងនោះដើម្បីធានាថា ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជាអាចផ្តល់យុត្តិធម៌ និងសម ភាពដល់បុគ្គលគ្រប់រូប។

១.សេចក្តីផ្តើម

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ជាសិទ្ធិដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាសកល និងស្ថិតនៅកម្រិតខ្ពស់បំផុតក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ ទាំងនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស[1] និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។[2] សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ត្រូវបានធានាដោយច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (រដ្ឋធម្មនុញ្ញ)[3] និងត្រូវបានធានាដោយបទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួនក្នុងច្បាប់ជាតិ។[4] សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ កើតឡើងចេញពីសិទ្ធិជាក់លាក់មួយចំនួន រួមទាំងសិទ្ធិនៅក្នុងដំណាក់កាលមុនសវនាការ ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ និងផ្តល់ឲ្យនៅក្នុងពេលនោះ ដើម្បីធានាថា បុគ្គលណាម្នាក់ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ទទួលបានការយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងសមគួរ នៅក្នុងខណៈដែលរដ្ឋកំណត់អំពីភាពមាន ឬគ្មានទោសរបស់បុគ្គលនោះ។

ក្របខណ្ឌច្បាប់

នៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយបានធានាថា បុគ្គលដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ មានសិទ្ធិទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះមួយដោយយុត្តិធម៌ និងជាសាធារណៈ ដោយសាលាជម្រះក្តីមួយឯករាជ្យ និងមិនលំអៀង[5] និងមានសិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស រហូតដល់ពេលដែលពិរុទ្ធភាពត្រូវបានរកឃើញតាមច្បាប់។[6] សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ក៏ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលផងដែរ ទៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ។ មាត្រា៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញបានចែងថាកម្ពុជា *"ទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្សដូចមានចែងក្នុង [...] កតិកាសញ្ញា ព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមនុស្ស"*។ ចំណុចនេះត្រូវបានបញ្ជាក់បន្ថែម ដោយសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ដែលបញ្ជាក់ថា *"អនុសញ្ញាអន្តរជាតិដែលកម្ពុជាបានទទួលស្គាល់"* ជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ ដែលចៅក្រមជំនុំជម្រះត្រូវយកមកពិចារណា។[7]

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ក៏ត្រូវបានបញ្ញត្តិដោយច្បាប់ក្នុងស្រុកផងដែរ ដូចជាមាត្រា៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាធានាថា *"ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់"* រីឯមាត្រា១២៨ ចែងថា *"អំណាចតុលាការជាអំណាចឯករាជ្យ។ តុលាការត្រូវតែធានារក្សាអនាគតិ*

---

[1]មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ- មាត្រា១០នៃ*សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស*ចុះថ្ងៃទី១០ខែធ្នូឆ្នាំ១៩៤៨។

[2]មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ- មាត្រា១៤នៃ*កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ* ចុះថ្ងៃទី១៦ខែធ្នូឆ្នាំ១៩៦៦។

[3]មាត្រា៣១នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញធានានូវសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌តាមរយៈការរួមបញ្ចូលសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាអនុសញ្ញាអន្តរជាតិដទៃទៀត រួមទាំង កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយទៅក្នុងអត្ថបទរបស់ខ្លួន។ មាត្រា៣៨ និងមាត្រា១២៨នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញក៏បានធានានូវសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដទៃទៀតផងដែរ។

[4]ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចែងអំពីសិទ្ធិមួយចំនួននៅក្នុងនីតិវិធីដែលជួយធានាឲ្យមានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ ឧទាហរណ៍មាត្រា៣០០ចែងថាជនជាប់ចោទត្រូវអមដោយមេធាវីដែលខ្លួនបានជ្រើសរើស។

[5]មាត្រា១០នៃសេចក្តីប្រកាស ជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។ មាត្រា១៤(១)នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ។

[6]មាត្រា១១ (១) នៃសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។មាត្រា១៤ (២)នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ ។

[7]សេចក្តីសម្រេចលេខ០៩២/០០៣/២០០៧នៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចុះថ្ងៃទី១០ខែកក្កដាឆ្នាំ២០០៧។

និងការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ច្បាប់ក្នុងស្រុកដទៃទៀតក៏បានបញ្ញត្តិនូវការធានានេះផងដែរ ដូចជានីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់កម្ពុជាត្រូវបានចងក្រងក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ជាក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលជំនួសបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីប្រព័ន្ធតុលាការ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់អនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងសម័យអន្តរកាល ឆ្នាំ១៩៩២ (ច្បាប់អ៊ុនតាក់)។ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបានចែងយ៉ាងលំអិតអំពីនីតិវិធីច្បាប់សម្រាប់ការស៊ើបសួរ និងការជំនុំជម្រះករណីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ព្រមទាំងសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ និងសិទ្ធិជនដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ) ដែលត្រូវបានប្រកាសឲ្យប្រើនៅឆ្នាំ ២០០៩ ជាច្បាប់មួយដ៏ទូលំទូលាយ ដែលកំណត់ចំណាត់ថ្នាក់នៃបទល្មើស គោលការណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ គោលការណ៍នៃការផ្តន្ទាទោស ដែនយុត្តាធិការនៃតុលាការ និងបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌថ្មីៗជាច្រើនទៀត។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌបានចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០នៅរាជធានីភ្នំពេញ និងនៅថ្ងៃទី២០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០នៅទូទាំងប្រទេស។ ហេតុដូច្នេះហើយអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤គឺជាឱកាសដំបូងសម្រាប់ ម.ស.ម.ក ក្នុងការធ្វើការសង្កេតការណ៍ទៅលើការអនុវត្តក្រមព្រហ្មទណ្ឌដោយតុលាការ។

បរិបទនយោបាយ

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា (រដ្ឋាភិបាល) បានទទួលស្គាល់នូវសារៈសំខាន់នៃកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ថាជាមូលដ្ឋាននៃការអភិវឌ្ឍន៍ សមភាព និងប្រសិទ្ធភាពនៅកម្ពុជា។[8] កំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា ត្រូវបានធ្វើឡើងស្របតាមយុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ (យុទ្ធសាស្ត្រ) ដែលត្រូវបានអនុម័តដោយគណៈរដ្ឋមន្ត្រីនៃរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នៅថ្ងៃទី២០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៣។[9] យុទ្ធ-សាស្ត្រនេះបានកំណត់នូវគោលការណ៍ណែនាំចំនួន៤ ដែលដកស្រង់ចេញពីបទប្បញ្ញត្តិនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដើម្បីដឹកនាំកំណែទម្រង់នោះ មានដូចជា សិទ្ធិបុគ្គល ប្រជាធិបតេយ្យសេរី ការបែងចែកអំណាច និងនីតិរដ្ឋ។[10] យុទ្ធសាស្ត្របានដាក់ចេញនូវគោលដៅចំនួន៧ ដែលបង្កើតជាមូលដ្ឋានផែនការសកម្មភាពកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ អនុម័តនៅឆ្នាំ ២០០៥។[11]

គម្រោងសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក (គម្រោង) ជាការសង្កេតការណ៍សវនាការមួយឯករាជ្យ និងមិនលំអៀងនៅកម្ពុជា ដែលដំណើរការអស់រយៈពេលជាងពីរឆ្នាំមកហើយ។ ក្នុងតួនាទីជាអ្នកសង្កេតការណ៍ដោយឯករាជ្យ និងមិនលំអៀងនេះ គម្រោងមានគោលបំណងប្រមូលទិន្នន័យដែលអាចយកមកវិភាគបាន ដើម្បីកំណត់ពីភាពខ្លាំង និងភាពខ្សោយរបស់ប្រព័ន្ធតុលាការ។ តាមរយៈការទាញចំណាប់អារម្មណ៍ទៅលើផ្នែកពាក់ព័ន្ធនឹងដំណើរការជំនុំជម្រះ ដែលទាមទារឲ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំង និងផ្តល់ជាអនុសាសន៍ជាក់ស្តែងដល់ស្ថាប័ននានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌ ម.ស.ម.ក គាំទ្រនូវកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង ដើម្បីពង្រឹង និងកំណែទម្រង់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌សម្រាប់ជាប្រយោជន៍ដល់ប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់។

---

[8] សុន្ទរកថារបស់សម្តេចហ៊ុនសែនស្តីពីយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណដើម្បីកំណើន ការងារ សមធម៌និងប្រសិទ្ធិភាពក្នុងដំណាក់កាលទី២ថ្លែងនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំគណៈរដ្ឋមន្ត្រីលើកដំបូងក្នុងនីតិកាលទី៤នៅទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រីរាជធានីភ្នំពេញថ្ងៃទី២៦ខែកញ្ញាឆ្នាំ២០០៨។

[9] ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ -*យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌* អនុម័តដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅក្នុងសម័យប្រជុំពេញអង្គនៅថ្ងៃទី២០ខែមិថុនាឆ្នាំ២០០៣។

[10] ដូចខាងលើទំព័រទី ៣។

[11] ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ -*ផែនការសកម្មភាពសម្រាប់អនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌*អនុម័តដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅក្នុងសម័យប្រជុំពេញអង្គនៅថ្ងៃទី២៩ខែមេសាឆ្នាំ២០០៥។

គោលបំណងក្រុមគោលដៅនិងវិសាលភាពនៃរបាយការណ៍

របាយការណ៍នេះជារបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសលើកទី៤ ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជាដែលចងក្រងដោយគម្រោង។ មុនពេលដែលរបាយការណ៍នេះត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយ សេចក្តីព្រាងរបាយការណ៍ត្រូវបានផ្ញើជូនប្រធានសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ និងប្រធានសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល ដើម្បីផ្តល់ឱកាសឲ្យតុលាការដែលបានសង្កេត ផ្តល់មតិកែលម្អ យោបល់ និងអនុសាសន៍បន្ថែម។

របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី១ ត្រូវបានចេញផ្សាយនៅថ្ងៃទី១៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០(របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី១) របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី២ បានចេញផ្សាយនៅថ្ងៃទី២២ ខែមិនា ឆ្នាំ២០១១(របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី២) និងរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី៣បានចេញផ្សាយនៅថ្ងៃទី០៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០១២ (របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី៣)។

រចនាសម្ព័ន្ធនៃរបាយការណ៍នេះមានលក្ខណៈដូចតទៅ៖ ផ្នែកទី២ បង្ហាញអំពីវិធីសាស្ត្រដែលនឹងត្រូវអនុវត្តនៅពេលប្រមូលទិន្នន័យ និងរៀបចំរបាយការណ៍នេះ។ ផ្នែកទី៣ "ទិន្នន័យ និងការពន្យល់"បង្ហាញអំពីទិន្នន័យដែលប្រមូលបានពីថ្ងៃទី០១ ខែមករា ដល់ថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ (អំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៤) និងវិភាគស្របជាមួយទិន្នន័យដែលប្រមូលបានពីថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩(អំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី១) និងទិន្នន័យដែលប្រមូលបានពីថ្ងៃទី០១ ខែមករា ដល់ថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ (អំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី២) ព្រមទាំងទិន្នន័យដែលប្រមូលបានពីថ្ងៃទី០១ ខែសីហាដល់ ថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០ (អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣) ក្នុងគោលបំណងកំណត់អំពីការផ្លាស់ប្តូរនៃការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ ក្នុងផ្នែកទី៤ "សេចក្តីសន្និដ្ឋាននិងអនុសាសន៍" គឺការផ្តល់នូវអនុសាសន៍លើបញ្ហាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។

២. វិធីសាស្ត្រ

គម្រោងនេះត្រូវបានអនុវត្តដោយ ម.ស.ម.ក នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌកម្មវិធី គោលនយោបាយ និងការតស៊ូមតិ។ គម្រោងត្រូវបានអនុវត្ត ហើយរបាយការណ៍ត្រូវបានរៀបរៀង ស្របតាមវិធីសាស្ត្រដែលត្រូវបានរៀបរាប់នៅក្នុងជំពូកនេះ។ យើងសង្ឃឹមថា វិធីសាស្ត្រនេះអាចនឹងត្រូវបានចែករំលែក និងដាក់ក្នុងកិច្ចពិភាក្សាជាមួយអង្គការដទៃទៀត ដែលមានបំណងចង់ធ្វើការសង្កេតការណ៍សវនាការនៅកម្ពុជា ក្នុងគោលបំណងបង្កើនកិច្ចសហប្រតិបត្តិការនៅក្នុងវិស័យនេះ និងសម្រួលដល់កិច្ចពិភាក្សាក្នុងន័យស្ថាបនារវាងអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ដែលមានបំណងបង្កើនការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា។

រយៈពេលនិងទីតាំង

របាយការណ៍នេះបង្ហាញ និងវិភាគទិន្នន័យបានមកពីសវនាការរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌចំនួន៣៩៨ ដែលមានជនជាប់ចោទចំនួន៦៨៨ ហើយដែលបានសង្កេតនៅតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ និងតុលាការខេត្តកណ្តាលក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៤(ថ្ងៃទី០១ ខែមករា ដល់ថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១)។ តុលាការរាជធានីភ្នំពេញត្រូវបានជ្រើសរើសជាគោលដៅនៃគម្រោងព្រោះជាតុលាការដែលស្ថិតនៅក្នុងរាជធានី និងមានវិសាលភាពធំ និងជាតំបន់ដែលមានប្រជាជនច្រើនជាងគេនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ តុលាការនេះមានសកម្មភាពច្រើន ហើយការប្រព្រឹត្តទៅរបស់តុលាការនេះត្រូវបានរាយការណ៍យ៉ាងទូលាយ និងមានឥទ្ធិពលខ្លាំងជាងសាលាដំបូងដទៃទៀតនៅកម្ពុជា។ តុលាការខេត្តកណ្តាលត្រូវបានជ្រើសរើសដោយសារតែតុលាការនេះមានទីតាំងនៅជិតរាជធានីភ្នំពេញ មានចៅក្រមភាគច្រើនធ្វើជាប្រធាននៅទីនោះ និងមានបន្ទប់សវនាការចំនួន៣ សម្រាប់សង្កេតសវនាការ។

សិទ្ធិសំខាន់ៗដែលជ្រើសរើសសម្រាប់សង្កេតសវនាការ

ការសង្កេតការណ៍សវនាការ ផ្តោតលើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ជាក់លាក់មួយចំនួនដែលត្រូវបានយកមកអនុវត្តក្នុងបរិបទប្រទេសកម្ពុជា។ ដើម្បីកំណត់ថាសិទ្ធិណាខ្លះត្រូវបានលើកយកមកថ្លឹងថ្លែង ម.ស.ម.ក ពឹងផ្អែកលើធនធានខាងក្រៅ ដូចជារបាយការណ៍ និងការសិក្សាស្រាវជ្រាវផ្សេងៗអំពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា និងអំពីប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជា។[12] ដូច្នេះ គ្មានការសន្និដ្ឋានវិជ្ជមាន ឬអវិជ្ជមានណាមួយត្រូវបានទាញចេញពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដទៃទៀតដែលមិនស្ថិតនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះឡើយ។

សិទ្ធិខាងក្រោមត្រូវបានជ្រើសរើសសម្រាប់ការសង្កេតការណ៍សវនាការ៖

- សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ
- សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយគ្មានការពន្យារពេល
- សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីបទចោទប្រកាន់
- សិទ្ធិទទួលបានការពន្យល់ប្រាប់សិទ្ធិ

---

[12] ឧទាហរណ៍៖គណៈកម្មការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ - *បទអត្ថាធិប្បាយអំពីរបាយការណ៍បឋមរបស់កម្ពុជាស្តីពីការអនុវត្តកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌* (ហ្សឺណែវ៖គណៈកម្មការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិខែមេសា ឆ្នាំ២០០៩)។រីឆាតប្លូនិងរ៉ូបឺតអាន់ដឺរូត *ការវាយតម្លៃលើកម្មវិធីសិទ្ធិ និងយុត្តិធម៌ (ប្រាជ្ញ)៖របាយការណ៍ចុងក្រោយ* (វ៉ាស៊ីនតោនឌីស៊ី៖ទីភ្នាក់ងារសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍអន្តរជាតិនៃសហរដ្ឋអាមេរិក (ទ.អ.អ.ស.អ) ខែមករាឆ្នាំ២០០៨។ ក្រុមការងារអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល*របាយការណ៍ដូចគ្នាស្តីពីកម្ពុជា*ឆ្នាំ២០០៩ (ភ្នំពេញ៖ក្រុមការងារអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលខែមេសាឆ្នាំ២០០៩)។

- សិទ្ធិមានពេលវេលា និងសម្ភារៈរូបវន្តគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការការពារក្តី
- សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ
- សិទ្ធិទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស
- សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយតុលាការឯករាជ្យ និងមិនលំអៀង
- សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង (រួមទាំងសិទ្ធិហៅ និងសាកសួរសាក្សី)
- សិទ្ធិទទួលដឹងឮភស្តុតាងរបស់ភាគីម្ខាងទៀត
- សិទ្ធិមិនឆ្លើយដាក់បន្ទុកខ្លួនឯង
- ការហាមឃាត់ចំពោះការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ (ត្រូវបានជំនុំជម្រះសម្រាប់បទល្មើសដែលមិនត្រូវបានចាត់ទុកថាជាបទល្មើសក្នុងពេលប្រព្រឹត្ត) និង
- សិទ្ធិជនជាប់ចោទជាអនីតិជន

រចនាសម្ព័ន្ធ

ដើម្បីឲ្យការកត់ត្រាទិន្នន័យពាក់ព័ន្ធនឹងការជំនុំជម្រះឲ្យមានប្រសិទ្ធភាព និងទទួលបានលទ្ធផលល្អប្រសើរ ម.ស.ម.ក បានបង្កើតតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការ (តារាងសង្កេតការណ៍) សម្រាប់ឲ្យមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក ប្រើប្រាស់ក្នុងសវនាការ (មន្ត្រីសង្កេតការណ៍) (ឧបសម្ព័ន្ធទី១)។ តារាងសង្កេតការណ៍នេះត្រូវបានបង្កើតស្របតាមបរិបទសម្រាប់គម្រោង និងមានសំណួរប្រមាណជាង ៧០ ដែលចម្លើយឆ្លើយតបទៅនឹងសំណួរទាំងនេះ នឹងបង្ហាញថា តើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ត្រូវបានគោរពដែរឬទេ។ សំណួរភាគច្រើនមានចម្លើយ៤ ប្រភេទ ដូចជា "មាន" "គ្មាន" "មិនពាក់ព័ន្ធ" និង "មិនដឹង"។ ម.ស.ម.ក ក៏បានបង្កើតឧបសម្ព័ន្ធមួយទំព័រភ្ជាប់នឹងតារាងសង្កេតការណ៍នេះ សម្រាប់ប្រើក្នុងសវនាការដែលពាក់ព័ន្ធនឹងជនជាប់ចោទជាអនីតិជនផងដែរ (ឧបសម្ព័ន្ធទី២) ។ តាមរយៈតារាងសង្កេតការណ៍មន្ត្រីសង្កេតការណ៍ធ្វើការសង្កេតការណ៍ គោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ នៅក្នុងសវនាការទាំងមូល និងធ្វើការសង្កេតលើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ជនជាប់ចោទម្នាក់ៗ។ ទិន្នន័យដែលបានផ្តល់នៅក្នុងតារាងនៅក្នុងផ្នែកទី៣ បង្ហាញពីការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងសវនាការទាំងមូល ដើម្បីធ្វើការប្រៀបធៀបជាមួយនឹងអំឡុងពេលរបាយការណ៍មុនៗ។ ហេតុដូច្នេះហើយឧទាហរណ៍សំណួរថា "តើជនជាប់ចោទបានទទួលជំនួយពីមេធាវីដែរឬទេ?" នៅពេលដែលមានជនជាប់ចោទច្រើននាក់មានវត្តមានក្នុងសវនាការតែមួយនោះមន្ត្រីសង្កេតការណ៍នឹងឆ្លើយថា "ទេ" ប្រសិនបើគ្មានជនជាប់ចោទណាម្នាក់បានទទួលជំនួយពីមេធាវី។ តាំងពីអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៣ មន្ត្រីសង្កេតសវនាការឆ្លើយនឹងសំណួរនេះសម្រាប់សវនាការទាំងមូល ដើម្បីឲ្យអាចធ្វើការប្រៀបធៀបជាមួយទិន្នន័យប្រមូលបានក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍មុនៗហើយក៏ធ្វើការសង្កេតដែរថា តើជនជាប់ចោទម្នាក់ៗបានទទួលជំនួយពីមេធាវីដែរឬទេ។ ទិន្នន័យនេះនឹងត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងការវិភាគ និងការពន្យល់ទិន្នន័យក្នុងផ្នែកទី៣។

ដោយសារតែតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការត្រូវបានកែប្រែឲ្យខ្លី ម.ស.ម.ក បានចងក្រងសេចក្តីណែនាំមួយងាយស្រួលយល់ (សេចក្តីណែនាំស្តីពីតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការ) (ឧបសម្ព័ន្ធទី២) ដើម្បីធានាឲ្យមានការបកស្រាយរួមមួយសម្រាប់សំណួរនីមួយៗនៅក្នុងតារាង និងពន្យល់អំពីមូលដ្ឋានច្បាប់ និងគោលបំណងនៃសំណួរនីមួយៗ។ សេចក្តីណែនាំស្តីពីតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការមានសារៈសំខាន់ក្នុងការពន្យល់អត្ថន័យសំណួរនីមួយៗ និងធានាឲ្យមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងបច្ចុប្បន្ន និងអនាគតយល់ដឹងស្របគ្នាអំពីសំណួរនីមួយៗ។ ឧបករណ៍មួយផ្សេងទៀតដែលសង្ខេបអំពីច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់អន្តរជាតិដែល

ជាមូលដ្ឋាននៃសំណួរនីមួយៗនៅក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការនោះ គឺបញ្ជីច្បាប់ (ឧបសម្ព័ន្ធទី៣) ត្រូវបានផ្តល់ឲ្យមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ ដើម្បីបង្កការងាយស្រួលក្នុងការយោងច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលត្រូវបានជ្រើសរើសសម្រាប់ការសង្កេតការណ៍សវនាការ។

ម.ស.ម.ក មានឆន្ទៈអនុវត្តការសង្កេតការណ៍សវនាការដោយគោរពតាមគោលការណ៍អន្តរជាតិជាមូលដ្ឋាន[13] និងបានបង្កើតនូវក្រមសីលធម៌សម្រាប់មន្ត្រីសង្កេតការណ៍ ដែលដាក់ចេញនូវកាតព្វកិច្ចមិនជ្រៀតជ្រែក ភាពមិនលំអៀង និងការរក្សាការសម្ងាត់ ដែលមន្ត្រីសង្កេតការណ៍ត្រូវគោរពតាម (ក្រមសីលធម៌) (ឧបសម្ព័ន្ធទី៤)។

បុគ្គលិកនិងការបណ្តុះបណ្តាល

បច្ចុប្បន្ននេះ ក្រុមការងារអនុវត្តគម្រោងមានមន្ត្រីសង្កេតការណ៍ចំនួន ៣ នាក់ ដែលពោរពេញទៅដោយបទពិសោធន៍ ចំណេះដឹង និងជំនាញផ្នែកច្បាប់។ អ្នកផ្តល់ប្រឹក្សាទាំងជាតិ និងអន្តរជាតិផ្តល់ការគាំទ្រដល់ក្រុមមន្ត្រីសង្កេតការណ៍។ តាមរយៈកំណត់សម្គាល់ខាងលើ មន្ត្រីសង្កេតការណ៍ត្រូវគោរពតាមក្រមសីលធម៌។ មុនពេលការសង្កេតការណ៍សវនាការចាប់ផ្តើម មន្ត្រីសង្កេតការណ៍បានចូលរួមក្នុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលយ៉ាងម៉ត់ចត់ ទាំងផ្នែកទ្រឹស្តី និងការអនុវត្ត រួមមានការបណ្តុះបណ្តាលស្តីពី៖

- ការសង្កេតការណ៍សវនាការ និងការប្រើប្រាស់តារាងសង្កេតការណ៍
- ក្រមសីលធម៌ និងសារៈសំខាន់នៃភាពមិនលំអៀង ការមិនជ្រៀតជ្រែក ការរក្សាការសម្ងាត់ និងលក្ខណៈជាវិជ្ជាជីវៈ និង
- បទដ្ឋាននៃការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក្នុងច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ។

មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ សង្កេតសវនាការរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌក្នុងតុលាការស្ទើរតែរាល់ថ្ងៃ ហេតុដូច្នេះទទួលបានចំណេះដឹងជាក់ច្បាស់អំពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ដែលអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការបានបង្កើតទំនាក់ទំនងល្អ និងវិជ្ជមានជាមួយបុគ្គលិករបស់តុលាការដែលបានសង្កេត នេះគឺស្របតាមគោលបំណងរបស់គម្រោង ដែលបំពេញការងារក្នុងភាពដៃគូជាមួយតុលាការ និងអ្នកពាក់ព័ន្ធវិស័យយុត្តិធម៌ដទៃទៀត ដើម្បីលើកកម្ពស់ការទទួលស្គាល់ និងអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។

នីតិវិធីសង្កេតការណ៍សវនាការ

ស្របតាមគោលបំណងនៃគម្រោង មន្ត្រីសង្កេតការណ៍ចំនួន២នាក់ ត្រូវបានចាត់ឲ្យសង្កេតសវនាការនៅតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ និង ១នាក់ទៀតសង្កេតសវនាការនៅតុលាការខេត្តកណ្តាល។ ការធ្វើរបៀបនេះអាចឲ្យមន្ត្រីសង្កេតការណ៍ស្គាល់ច្បាស់ពីតុលាការដែលពួកគេត្រូវធ្វើការជាមួយ និងអាចឲ្យពួកគេបង្កើត

---

[13]សូមមើល៖អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ - *សៀវភៅស្តីពីការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌* (រាជធានីឡុង៍៖បោះពុម្ពផ្សាយដោយអង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិឆ្នាំ១៩៩៨) Al Index POL 30/02/98។ដើលែនណាភីជីកនិងវ៉ានីសាលេសនី - *អ្វីទៅជាការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌៖សេចក្តីណែនាំជាមូលដ្ឋានស្តីពីបទដ្ឋាន និងការអនុវត្តច្បាប់* (ញូវយ៉ក៖គណៈកម្មាធិការមេធាវីសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្សឆ្នាំ២០០០)។អង្គការសន្តិសុខនិងសហប្រតិបត្តិការអឺរ៉ុប(OSCE) /ការិយាល័យវិទ្យាស្ថានលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិមនុស្ស (ODIHR)- *សង្កេតការណ៍សវនាការ៖សៀវភៅមគ្គុទេសក៏សម្រាប់អ្នកអនុវត្ត* (ប៉ូឡូញ៖OSCE/ ODIHR ឆ្នាំ២០០៨)។បាបារ៉ាអូលីវើរ៉ានិងលីនដាបេសារាទីម៉ូរ៉ាអេជ - *សៀវភៅសង្កេតការណ៍សវនាការនៃគណៈកម្មការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ*(ហ្សឺណែវ៖គណៈកម្មការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិឆ្នាំ២០០២)។

ទំនាក់ទំនងជាមួយចៅក្រម និងបុគ្គលិកនៅក្នុងតុលាការនោះ។ មន្ត្រីសង្កេតការណ៍របស់ ម.ស.ម.ក ធ្វើការសង្កេតការណ៍សវនាការទៅតាមកាលវិភាគរបស់តុលាការ ដើម្បីបង្កើតទិន្នន័យ និងគំរូសុក្រិតនៃសវនាការ។

ចំពោះសវនាការនីមួយៗដែលបានសង្កេត ទិន្នន័យត្រូវបានកត់ត្រាដោយផ្ទាល់នៅលើតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការ។ យើងកំណត់ការយកព័ត៌មានត្រឹមតែនៅក្នុងសវនាការប៉ុណ្ណោះ ដូច្នេះគ្មានការសម្ភាសន៍ ឬកិច្ចសន្ទនាបន្ថែមនោះទេ លើកលែងតែកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការកត់ត្រាសាលក្រមដែលប្រកាសបន្ទាប់ពីសវនាការបានបញ្ចប់។

ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ

ទិន្នន័យនៃសវនាការនីមួយៗ ត្រូវបានស្រង់ចេញពីតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការហើយបញ្ចូលទៅក្នុងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យរបស់ ម.ស.ម.ក (ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ)។[14] ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យឆ្លុះបញ្ចាំងសំណួរនៅក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការ និងត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយប្រើប្រព័ន្ធ Microsoft Visual Basic។ បន្ថែមទៅលើតួនាទីរក្សាទុកទិន្នន័យដែលបានមកពីតារាងសង្កេតការណ៍ ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីវិភាគទិន្នន័យដែលបានរក្សាទុក ឧទាហរណ៍ប្រព័ន្ធនេះនឹងបង្ហាញសញ្ញាពីការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នលើសថិរវេលាដែលបញ្ញត្តិដោយច្បាប់។ ស្របពេលដែលគម្រោងដំណើរការ ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យនឹងត្រូវអភិវឌ្ឍបន្ថែមទៀត។ បន្ទាប់ពីនោះប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យនឹងក្លាយជាបញ្ជីរាយទិន្នន័យដ៏ធំទូលាយ និងជាធនធានដ៏មានតម្លៃសម្រាប់ ម.ស.ម.ក និងអង្គការដទៃទៀតដែលធ្វើការដើម្បីលើកកម្ពស់ការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា។

ការវិភាគ និងកិច្ចពិភាក្សា

ម.ស.ម.ក វិភាគទិន្នន័យនៃសវនាការដែលត្រូវបានរក្សាទុកក្នុង ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ ព្រមទាំងកត់សម្គាល់នូវការវិវត្តវិជ្ជមាន និងបញ្ហាអវិជ្ជមាននានាដែលកើតមាននៅក្នុងសវនាការ។ ទិន្នន័យមានមូលដ្ឋានលើចម្លើយដែលមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការឆ្លើយទៅនឹងសំណួរនៅក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍។ ទិន្នន័យត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាស និងប្រៀបធៀបជាមួយទិន្នន័យដែលប្រមូលបាននៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍មុនៗ ដើម្បីកំណត់នូវភាពប្រែប្រួលនៃការអនុវត្តរបស់តុលាការ។ របាយការណ៍ប្រចាំឆមាសនីមួយៗ បង្ហាញនូវការវិភាគស៊ីជម្រៅនូវផ្នែកតូចៗ នៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលបានសង្កេត។ ការវិភាគនេះមានគោលបំណងផ្ដល់លទ្ធភាពឲ្យ ម.ស.ម.ក កំណត់បាននូវភាពខ្លាំង និងភាពខ្សោយនៃការអនុវត្តរបស់តុលាការ និងផ្ដល់អនុសាសន៍សមស្របដល់តុលាការ និងអ្នកពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យយុត្តិធម៌ដទៃទៀត ក្នុងផ្លូវមួយដែលអាចឲ្យការទទួលស្គាល់ និងការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិស្ដីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងសវនាការរឿងក្ដីព្រហ្មទណ្ឌ មានលក្ខណៈកាន់តែប្រសើរឡើង។

គម្រោងមានគោលបំណងផ្ដល់ទិន្នន័យត្រឹមត្រូវ ដែលជាមូលដ្ឋានជំរុញឲ្យមានការផ្លាស់ប្ដូរការអនុវត្តរបស់តុលាការ និងឈានទៅរកការកែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។ សេចក្ដីព្រាងចុងក្រោយនៃរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសត្រូវបានផ្ញើជូនប្រធាននៃតុលាការដែលបានសង្កេត ដើម្បីទទួលបានយោបល់ និងអនុសាសន៍ នៅមុនពេលចេញផ្សាយ។ នៅពេលចេញផ្សាយ ម.ស.ម.ក ចែកចាយរបាយការណ៍នេះទៅឲ្យដៃគូពាក់ព័ន្ធ ព្រមទាំងស្នើសុំជួបប្រជុំ ឬធ្វើបទបង្ហាញ ដើម្បីផ្ដល់ការពន្យល់បន្ថែមទៅលើទិន្នន័យ ការវិភាគ និងអនុសាសន៍។ បុគ្គលិកគម្រោងក៏បានស្នើសុំជួបប្រជុំផងដែរ ជាមួយតំណាងតុលាការដែលបាន

[14] គេនឹងអាចទស្សនាប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យបាននៅលើគេហទំព័ររបស់មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា៖ www.cchrcambodia.org។

សង្កេត ព្រមទាំងអង្គភាព អង្គការ និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធវិស័យយុត្តិធម៌ដទៃទៀត ដែលជាប់ទាក់ទងនឹងអនុសាសន៍នៅក្នុងរបាយការណ៍។ កិច្ចប្រជុំនេះជាឱកាសមួយសម្រាប់ផ្លាស់ប្តូរគំនិតយោបល់ និងនាំឲ្យមានការយល់ច្បាស់អំពីការលំបាកដែលប្រឈមមុខដោយអ្នកធ្វើការដើម្បីពង្រឹងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។ កិច្ចប្រជុំពិភាក្សាមានគោលបំណងជំរុញឲ្យមានការអនុវត្តអនុសាសន៍ ដែលមាននៅក្នុងរបាយការណ៍ ឬវិធានការណ៍ដទៃទៀត ដែលអាចដោះស្រាយនូវការព្រួយបារម្ភដែលនៅពីក្រោយអនុសាសន៍ទាំងនេះផងដែរ។

បន្ទាប់ពីចេញផ្សាយរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី៣ ម.ស.ម.ក បានស្នើសុំជួបពិភាក្សាជាមួយអង្គការ និងស្ថាប័នដូចខាងក្រោម៖

- តុលាការរាជធានីភ្នំពេញ
- តុលាការខេត្តកណ្តាល
- តុលាការខេត្តបាត់ដំបង
- តុលាការខេត្តបន្ទាយមានជ័យ
- តុលាការខេត្តរតនគិរី
- ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌
- សាលាឧទ្ធរណ៍
- ក្រុមអ្នកច្បាប់ការពារសិទ្ធិកម្ពុជា
- អង្គការជំនួយផ្នែកច្បាប់កម្ពុជា
- ក្រុមមេធាវីគ្មានព្រំដែន
- គណៈមេធាវី
- រាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ
- នាយកដ្ឋានពន្ធនាគារនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ
- មណ្ឌលអប់រំទីពីរ ព្រៃស "ម២"

លទ្ធផលនៃកិច្ចពិភាក្សាទាំងនេះ និងកិច្ចពិភាក្សាក្រោយពីការបោះផ្សាយនូវរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសលើកទី១ និងទី២ត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដើម្បីជួយពន្យល់អំពីបំរែបំរួលទិន្នន័យ និងដើម្បីផ្តល់ជាអនុសាសន៍។ ម.ស.ម.ក សូមធ្វើការវាយតម្លៃខ្ពស់ចំពោះកិច្ចពិភាក្សាជាវិជ្ជមាន និងមានប្រយោជន៍ជាមួយអ្នកពាក់ព័ន្ធតាំងពីចាប់ផ្តើមរហូតដល់ពេលនេះ និងការសហការណ៍ និងភាពជាដៃគូដែលអ្នកពាក់ព័ន្ធបានផ្តល់ចំពោះគម្រោងនេះជាទូទៅ។

៣. ទិន្នន័យនិងការវិភាគ

ក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៤ សវនាការដែលបានសង្កេតនៅតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ និង តុលាការខេត្តកណ្តាល មានចំនួន៣៩៨ និងមានជនជាប់ចោទចំនួន ៦៨៨។ ផ្នែកនេះបង្ហាញពីទិន្នន័យ "ដើម" ដែលបានកត់ត្រាដោយមន្ត្រីសង្កេតការណ៍ដោយប្រើប្រាស់តារាងសង្កេតការណ៍ ដែលផ្អែកលើសិទ្ធិរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗក្នុងសវនាការនីមួយៗដែលបានសង្កេត។ ទិន្នន័យដែលបានមកពីអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤ ត្រូវបានបង្ហាញរួមជាមួយទិន្នន័យដែលបានមកពីអំឡុងរបាយការណ៍ទី១ ទី២ និងទី៣ ក្នុងគោលបំណងធ្វើការប្រៀបធៀប និងវិភាគការប្រែប្រួលនៃការអនុវត្តក្នុងតុលាការ។ ទិន្នន័យដែលបង្ហាញក្នុងតារាងខាងក្រោមសម្រាប់អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣ ជាទិន្នន័យសម្រាប់សវនាការទាំងមូល។ នៅក្នុងករណីដែលមន្ត្រីសង្កេតការណ៍ធ្វើការសង្កេតលើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនជាប់ចោទនីមួយៗ ក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤ ទិន្នន័យនេះត្រូវបានកំណត់ដាច់ដោយឡែកនៅក្នុងផ្នែកនេះ និង/ឬ ផ្នែកវិភាគទិន្នន័យ។

តួលេខទី១៖សវនាការដែលបានសង្កេតការណ៍

តុលាការរាជធានីភ្នំពេញ								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
ចំនួនសវនាការ	142		376		439		308	
បទឧក្រិដ្ឋ	84	59	190	51	223	51	117	38
បទមជ្ឈិម	58	41	186	49	216	49	191	62
តុលាការខេត្តកណ្តាល								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
ចំនួនសវនាការ	57		156		146		90	
បទឧក្រិដ្ឋ	21	37	55	35	52	36	36	40
បទមជ្ឈិម	36	63	101	65	94	64	54	60

តួលេខទី១ ខាងលើបានបង្ហាញពីចំនួន និងទីតាំងនៃសវនាការព្រហ្មទណ្ឌដែលបានសង្កេតដោយមន្ត្រីសង្កេតការណ៍ក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៣ និងចំណាត់ថ្នាក់នៃបទល្មើសក្នុងសវនាការនីមួយៗ។ មាត្រា៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឲ្យនិយមន័យបទឧក្រិដ្ឋ គឺជាបទល្មើសទាំងឡាយណាដែលមានទោសអប្បបរមា ជាប់ពន្ធនាគារចាប់ពី ៥ឆ្នាំឡើងទៅ។ មាត្រា៤៧ ឲ្យនិយមន័យបទមជ្ឈិម គឺជាបទល្មើសដែលត្រូវជាប់ទោសពន្ធនាគារច្រើនជាង ៦ថ្ងៃ និងតិចជាង ឬស្មើ ៥ឆ្នាំ។ ទោសលហុ គឺត្រូវបានឲ្យនិយមន័យថាជាបទល្មើសដែលការដាក់ទោសជាការពិន័យ ឬត្រូវជាប់ពន្ធនាគារតិចជាង ឬស្មើ ៦ថ្ងៃ។[15]

[15]មាត្រា៤៨នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជានិងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា១៤(១) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ៖** "ជនគ្រប់រូបត្រូវមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជម្រះក្តី។ ជនគ្រប់រូបត្រូវមានសិទ្ធិឲ្យសាលាក្តីមានសមត្ថកិច្ចឯករាជ្យ និងមិនលំអៀងដែលបង្កើតដោយច្បាប់ជំនុំជម្រះរឿងក្តីរបស់ខ្លួនដោយសមធម៌ និងជាសាធារណៈដើម្បីសម្រេចលើការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងមកលើខ្លួនក្នុងវិស័យព្រហ្មទណ្ឌ[...]។"
- **មាត្រា៣១៦នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** *"សវនាការត្រូវធ្វើឡើងជាសាធារណៈ។"*

មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការសម្រេចថាមានទោស ឬគ្មានទោសនៅក្នុងសវនាការជាសាធារណៈ លើកលែងតែក្នុងករណីពិសេសមួយចំនួន។[16] សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈពាក់ព័ន្ធនឹងធាតុផ្សំមួយចំនួន៖ សវនាការគួរតែបើកចំហជាទូទៅសម្រាប់សាធារណជន និងត្រូវបានធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់មាត់ ព័ត៌មានពីទីកន្លែង និងកាលបរិច្ឆេទនៃសវនាការគួរតែប្រកាសជាសាធារណៈ និងគួរតែមានសម្ភារៈរូបវន្តគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីធានាការចូលរួមពីសាធារណជន។[17]

តួលេខទី២៖សិទ្ធិទទួលបានសវនាការជាសាធារណៈ

២(ក) តើការជូនដំណឹងនៃសវនាការត្រូវបានបិទលើក្តារខៀនព័ត៌មានជាសាធារណៈនៅខាងក្រៅបន្ទប់សវនាការដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	5	3	0	0	234	40	195	49
គ្មាន	194	97	532	100	351	60	203	51
២(ខ) តើសាធារណជនត្រូវបានរារាំង ឬបណ្តេញចេញពីបន្ទប់សវនាការដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	0	0	0	0	0	0	1	0.3
គ្មាន	199	100	532	100	585	100	397	99.7

---

[16] មាត្រា៣១៦នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌចែងថា តុលាការអាចបង្គាប់ឲ្យការពិភាក្សាដេញដោលទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែកប្រព្រឹត្តទៅជាសម្ងាត់ប្រសិនបើតុលាការយល់ឃើញថាសវនាការជាសាធារណៈអាចបង្កឲ្យមានគ្រោះថ្នាក់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ឬដល់ទំនៀមទម្លាប់ប៉ុន្តែត្រូវតែមានការពន្យល់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការបង្គាប់បែបនោះរួមជាមួយនឹងសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី។មាត្រា១៤(១) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ ចែងថាសារព័ត៌មាន និងសាធារណជនគួរតែមិនអនុញ្ញាតឲ្យចូលរួមក្នុងសវនាការទាំងអស់ក្នុងករណីដែល "ទំនៀមទម្លាប់ល្អ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬសន្តិសុខជាតិនៅក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ" ដែលសាធារណភាពអាចធ្វើឲ្យខូចខាតដល់ប្រយោជន៍របស់ភាពយុត្តិធម៌ ឬនៅពេលដែលផលប្រយោជន៍នៃជីវិតឯកជនរបស់គូភាគីតម្រូវឲ្យធ្វើដូច្នេះ។

[17] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ កថាខណ្ឌ ៦.២ នៃសេចក្តីជូនដំណឹងលេខ ២១៥/១៩៨៦ វ៉ាន់ម៉ាស តទល់នឹងហូឡង់ ដល់ស្រង់នៅក្នុងលេខយោងទី១២។

ទិន្នន័យសំណួរ២(ក) បង្ហាញពីការវិវឌ្ឍន៍គួរឲ្យកត់សម្គាល់ទាក់ទងទៅនឹងការជូនដំណឹងអំពីសវនាការជាសាធារណៈដែលនៅក្នុងសវនាការចំនួនជិតពាក់កណ្តាលនៃសវនាការដែលបានសង្កេតទាំងអស់នៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៤ មានការជូនដំណឹងជាសាធារណៈអំពីពេលវេលា និងទីកន្លែងសវនាការ។ មន្ត្រីសង្កេតការណ៍បង្ហាញថា នៅតុលាការខេត្តកណ្តាលមិនមានការជូនដំណឹងអំពីសវនាការនោះទេ។ ប្រធានតុលាការខេត្តកណ្តាល បានលើកយកហេតុផលចំនួនពីរយកមកបកស្រាយទៅលើបញ្ហានេះ។ ទីមួយ ព័ត៌មានទាក់ទងនឹងសវនាការត្រូវបានផ្តល់ដល់ ជនជាប់ចោទ និងភាគីពាក់ព័ន្ធតាមរយៈដីការរួចហើយ។ ទីពីរ មិនមានការកំណត់ពីច្បាប់តម្រូវឲ្យជូនដំណឹងជាសាធារណៈអំពីសវនាការឡើយ។ ដូច្នេះការវិវឌ្ឍវិជ្ជមាននៃសិទ្ធិនេះនៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទាំងពីរចុងក្រោយនេះជាគុណសម្បត្តិរបស់តុលាការរាជធានីភ្នំពេញតែមួយគត់។

ចំពោះសំណួរ២(ខ) ទិន្នន័យសម្រាប់សំណួរនេះត្រូវបកស្រាយជាមួយនឹងលក្ខខ័ណ្ឌថា នៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ មន្ត្រីសង្កេតការណ៍ស្ថិតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ដូច្នេះលទ្ធភាពនៃការសង្កេតស្ថានភាពនៅខាងក្រៅបន្ទប់សវនាការគឺមានកម្រិត។ ប៉ុន្តែទោះបីជាមានកម្រិតបែបនេះក៏ដោយ ក៏មន្ត្រីសង្កេតការណ៍ត្រូវធ្វើការសង្កេតជាទូទៅថាតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ និងតុលាការខេត្តកណ្តាលប្រកាន់ខ្ជាប់នូវគោលការណ៍ច្បាប់ក្នុងការបើកសវនាការដោយចំហនិងសាធារណៈ។ ជាលើកដំបូងចាប់តាំងពីការសង្កេតការណ៍សវនាការបានចាប់ផ្តើមមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការបានកត់ត្រាករណីមួយដែលអ្នកចូលរួមសវនាការម្នាក់ត្រូវបានបណ្តេញចេញពីសវនាការ។ ជននោះគឺជាសាច់ញាតិរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវបានបណ្តេញចេញពីសវនាការដោយសារទូរស័ព្ទរបស់គាត់រោទិ៍ឮខ្លាំង ទោះជាគាត់ត្រូវបានព្រមានឲ្យបិទទូរស័ព្ទក៏ដោយ។ លើសពីនេះទៅទៀតគាត់បានឆ្លើយនឹងសំណួររបស់ចៅក្រមជំនួសជនជាប់ចោទទៀតផង។ ដោយសារតែសកម្មភាពរបស់គាត់នាំឲ្យមានការរំខានដល់នីតិវិធីសវនាការ ការបណ្តេញគាត់ចេញពីបន្ទប់សវនាការ គឺជាការរក្សានូវភាពសុក្រិតរបស់សវនាការ។

សិទ្ធិមានសេរីភាពនិងទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយគ្មានការពន្យារពេល

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជានិងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា៣៨នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ៖** "ការចាប់ខ្លួនការឃាត់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនជនណាមួយនឹងអាចធ្វើទៅកើតលុះត្រាតែអនុវត្តត្រឹមត្រូវតាមបញ្ញត្តិច្បាប់។"
- **មាត្រា១៤(៣)(គ) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ៖** "ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរិមាដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ៖ ត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយឥតពន្យារពេលយូរហួស។
- **មាត្រា២០៣នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ជាគោលការណ៍ ជនត្រូវចោទត្រូវតែមានសេរីភាព។ ក្នុងករណីពិសេស ជនត្រូវចោទអាចត្រូវឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន នៅក្នុងលក្ខខ័ណ្ឌដែលបានចែងក្នុងផ្នែកនេះ។"
- **មាត្រា ២០៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នអាចត្រូវបានបង្គាប់ កាលណាជាការចាំបាច់៖

  ១. ដើម្បីបញ្ចប់បទល្មើស ឬបង្ការកុំឲ្យកើតឡើងជាថ្មី។

  ២. ដើម្បីរារាំងកុំឲ្យមានការគាបសង្កត់លើសាក្សី ឬជនរងគ្រោះ ឬដើម្បីរារាំងកុំឲ្យមានការត្រូវរ៉ូវគ្នារវាងជនត្រូវចោទ និងអ្នកសមគំនិត។

  ៣. ដើម្បីរក្សាភស្តុតាង ឬតម្រុយជាសម្ភារៈ

៤. ដើម្បីធានារក្សាជនត្រូវចោទ ទុកជូនតុលាការចាត់ការតាមនីតិវិធី។

៥. ដើម្បីការពារសន្តិសុខឲ្យជនត្រូវចោទ។

៦.ដើម្បីធានារក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈកុំឲ្យមានការច្របូកច្របល់ ដែលបណ្តាលមកពីបទល្មើស។

➢ **មាត្រា ២០៨-២១៤នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ថិរវេលាកំណត់នៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន"

សច្ចធារណ៍ដែលប្រឆាំងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គឺជាធាតុផ្សំចម្បងនៃការសន្មតជាមុនថាគ្មានទោសរហូតដល់ការរកឃើញនូវពិរុទ្ធភាពតាមច្បាប់។

តួលេខទី៣៖ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

១៣(ឃ) តើមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	176	88	446	98	465	80	329	83
គ្មាន	7	4	8	1.5	114	19	66	16
មិនដឹង	16	8	2	0.5	6	1	3	1

ពាក់ព័ន្ធនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដ៏ច្រើនលើសលុបទិន្នន័យសម្រាប់សំណួរ១៣(ឃ) បង្ហាញថាភាគរយសរុបនៃករណីដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នបានកើនឡើងបន្តិចបន្តួចពី៨០% នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៣ដល់៨៣% នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤ (ទោះជាមានការធ្លាក់ចុះតាំងពីអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី១និងទី២ក៏ដោយ)។ នៅពេលក្រឡេកមើលជនជាប់ចោទម្នាក់ៗវិញ៦៤% នៃជនទាំងនោះត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គឺដូចគ្នាទៅនឹងទិន្នន័យប្រមូលបាននៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៣។ អត្រានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនជាប់ចោទពីបទមជ្ឈិមនៅតែមានកម្រិតខ្ពស់។ ខណៈពេលដែលទិន្នន័យនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៣ បង្ហាញថា៨៦% នៃករណីឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គឺទៅលើជនជាប់ចោទបទមជ្ឈិម ទិន្នន័យនេះបានកើនឡើងដល់៩៧,៤% នៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៤។ រីឯ៩២,៦% នៃជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។ ទិន្នន័យបានបង្ហាញថាមានការងារជាច្រើនដែលត្រូវបំពេញ ដើម្បីឲ្យយុត្តាធិការទទួលស្គាល់ហេតុផលដែលនាំឲ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និងថិរវេលារបស់ការឃុំខ្លួននេះ។

ក្នុងកិច្ចពិភាក្សាជាមួយ ម.ស.ម.ក តុលាការរាជធានីភ្នំពេញបានធ្វើការកត់សម្គាល់ថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នគឺជាការសំខាន់សម្រាប់សន្តិសុខ។[18] ចៅក្រមដែលម.ស.ម.កបានជួបក៏បានលើកឡើងផងដែរថាអត្រានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមានការធ្លាក់ចុះដោយហេតុថាប្រទេសមានសន្តិសុខល្អហើយប្រជាជនយល់ដឹងពីច្បាប់ច្រើនហេតុដូច្នេះហើយទើបមានការឃុំខ្លួនតិចជាមុន។ ម.ស.ម.ក បានធ្វើការពិភាក្សាជាមួយប្រធានតុលាការខេត្តកណ្តាល ហើយលោកបានទទួលស្គាល់ថាការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នគឺជាបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរ ប៉ុន្តែលោកបានពោលថា តុលាការខេត្តកណ្តាលមិនមានលទ្ធភាពក្នុងការជំនួសការឃុំខ្លួនបណ្តោះ

[18]កិច្ចពិភាក្សាជាមួយលោកចៅក្រមកែសាខនចៅក្រមកៅវ៉ាន់ឌីចៅក្រមចាំងស៊ីណាតនិងលោកព្រះរាជអាជ្ញាហ៊ីងប៊ុនធានៅតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ នៅថ្ងៃទី៣០ខែមិថុនាឆ្នាំ២០១១។

អាសន្នដោយការដាក់ឲ្យត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការឡើយ។ ខណៈដែលរបាយការណ៍បង្ហាញថាអត្រានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននៅក្នុងសវនាការដែលបានសង្កេតមានការថយចុះបន្តិចបន្តួច បើក្រឡេកមើលទៅលើចំនួនភាគរយនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនជាប់ចោទម្នាក់ៗវិញ នៅតែជាចំនួនមួយខ្ពស់ ជាពិសេសជនដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទមជ្ឈិម។ ជាការសំខាន់ណាស់ដែលចៅក្រមត្រូវតែអនុវត្តច្បាប់ដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដូចនេះការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននឹងត្រូវបានប្រើតែក្នុងស្ថានភាពដែលកំណត់ដោយច្បាប់ហើយដែលគួរតែជាករណីលើកលែង។ មាត្រា២០៥នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបានបញ្ញាត្តិនូវហេតុផលមួយចំនួន ដែលអាចនាំឲ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។ ក៏ប៉ុន្តែហេតុផលទាំងនេះគួរតែត្រូវបានថ្លឹងថ្លែងប្រៀបធៀបជាមួយនឹងជម្រើសផ្សេងពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដែលបានបញ្ញាត្តិដូចជា ការកំណត់នូវការរឹតត្បិតឲ្យបានច្បាស់ចំពោះជនជាប់ចោទ ដែលត្រូវបានដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យរបស់តុលាការ ដែលបានបញ្ញាត្តិក្នុងមាត្រា២២៣នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។ ជម្រើសផ្សេងទៀតដូចជាការដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យរបស់តុលាការគឺជាវិធានការណ៍ដែលមិនសូវខ្លាំងក្លា បើប្រៀបធៀបនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ហើយអាចមានប្រសិទ្ធភាពស្មើគ្នា ក្នុងការធានាបាននូវលទ្ធផលដូចគ្នាទៅនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដូចជាការធានានូវវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងសវនាការ ការរារាំងមិនឲ្យប្រព្រឹត្តបទល្មើសតទៅទៀត និងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញទៅលើសាក្សី។

នៅក្នុងសវនាការដែលបានសង្កេតមួយចំនួន មានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមុនពេលសវនាការហួសថិរវេលាដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់។ តួលេខទី៤ខាងក្រោមបង្ហាញព័ត៌មានលម្អិតអំពីសវនាការចំនួន ៤ ដែលបានសង្កេតក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤ ដែលមានជនជាប់ចោទចំនួន៥នាក់ត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលើសថិរវេលាដែលកំណត់ដោយច្បាប់។

តួលេខទី៤ៈការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលើសថិរវេលាកំណត់ដោយច្បាប់

អំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៤							
ល.រ	តុលាការ និង កាលបរិច្ឆេទ សង្កេតការណ៍ សវនាការ	ចំនួន ថ្ងៃអតិបរមា នៃការឃុំខ្លួន បណ្តោះ អាសន្ន[19]	ចំនួនថ្ងៃនៃ ការឃុំខ្លួន បណ្តោះ អាសន្ន	ចំនួនថ្ងៃ ឃុំខ្លួនប ណ្តោះអាស ន្នលើស	ចំណាត់ថ្នាក់ នៃបទល្មើស	បទចោទប្រ កាន់ និងច្បាប់	រយៈពេល នៃការ ជាប់ ទោស ពន្ធនាគារ
1	កណ្តាល/១២ មករា ២០១១	310	404	94	មជ្ឈិម	ការបំពាន រាងកាយធ្វើ ឲ្យមានរបួស /ច្បាប់ អ៊ុនតាក់	17 ខែ

[19]ថិរវេលាកំណត់នៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននៅក្នុងតួលេខទី៤ ត្រូវបានគណនាស្របតាមមាត្រា ២០៨ និង ២០៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ដែលចែងអំពីរយៈពេលអតិប្បបរមានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់បទល្មើសឧក្រិដ្ឋ និងមជ្ឈិម។ មាត្រា ២៤៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបានអនុញ្ញាតឲ្យមានការឃុំខ្លួនបន្ថែមរយៈពេល ៤ ខែ នៅមុនពេលសវនាការ និងក្រោយពីបញ្ចប់ការស៊ើបសួរ។ រយៈពេលបន្ថែមនេះក៏ត្រូវបានយកមកគិតផងដែរ នៅក្នុងការគណនាដែលបង្ហាញនៅក្នុងតារាងក្រោមចំណងជើងថា "*ចំនួនថ្ងៃអតិប្បបរមានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន*" ខាងលើ។ ថិរវេលាអប្បបរមានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់បទល្មើសឧក្រិដ្ឋ គឺ ២២ ខែ (ឬស្មើនឹង ៦៨២ ថ្ងៃ)។ ថិរវេលាអប្បបរមានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់បទល្មើសឧក្រិដ្ឋ គឺ ១០ ខែ (ឬស្មើនឹង ៣១០ ថ្ងៃ)។

2	កណ្ដាល/១៧ កុម្ភៈ ២០១១	310	350	40	មជ្ឈិម	លួច/ច្បាប់អ៊ុនតាក់	13ខែ
3	កណ្ដាល/២១ មីនា ២០១១	310	342	32	មជ្ឈិម	លួច/ច្បាប់អ៊ុនតាក់	18ខែ
4	កណ្ដាល/២៩ មិថុនា ២០១១	310	323	13	មជ្ឈិម	ប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនខុសច្បាប់	6ខែ

នៅក្នុងតារាងតួលេខទី៤ នេះការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នត្រូវបានចាត់ទុកថាចាប់ផ្ដើមនៅថ្ងៃឃុំខ្លួន និងបញ្ចប់នៅថ្ងៃជំនុំជម្រះ ឬនៅថ្ងៃប្រកាសសាលក្រមនៅក្នុងករណីដែលសាលក្រមមិនត្រូវបានប្រកាសនៅថ្ងៃសវនាការ។

ការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទទាំង៥នាក់បណ្ដោះអាសន្នហួសពេលកំណត់ និងខុសច្បាប់គឺច្បាស់ណាស់ជាការល្មើសនឹងមាត្រា៩(៣)នៃកតិកាសញ្ញាស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយដែលតម្រូវឲ្យជនជាប់ចោទពីបទល្មើសណាមួយ ទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយឥតពន្យារពេល។ លើសពីនេះការឃុំខ្លួនលើសរយៈពេលកំណត់នេះ ល្មើសទៅនឹងមាត្រា២៤៩នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌដែលបញ្ញត្តិថា ប្រសិនបើជនជាប់ចោទមិនត្រូវបាននាំខ្លួនទៅជំនុំជំម្រះក្នុងអំឡុងពេលនៃការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នទេនោះ *"ជនជាប់ចោទនឹងត្រូវបានដោះលែងឲ្យមានសេរីភាព"*។ បញ្ហាជាក់លាក់គឺស្ថិតនៅត្រង់ថានៅក្នុងសវនាការទាំង៤ ដែលមានការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នលើសរយៈពេលកំណត់ជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទមជ្ឈិម ជាបញ្ហាដែលត្រូវបានសង្កេតឃើញ និងបន្តតាំងពីពេលចាប់ផ្ដើមសង្កេតការណ៍សវនាការនៅឆ្នាំ២០០៩។ នៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី១មានសវនាការចំនួន៨ ដែលមានការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នលើសរយៈពេលកំណត់ ហើយដែលក្នុងចំណោមនោះសវនាការចំនួន៧ ទាក់ទងនឹងបទល្មើសមជ្ឈិម។ នៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី២ មានសវនាការចំនួន១៨ ដែលមានការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នលើសរយៈពេលកំណត់ហើយដែលក្នុងចំណោមនោះ មានសវនាការចំនួន១៣ ទាក់ទងនឹងបទល្មើសមជ្ឈិម។ នៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៣សវនាការចំនួន៥ ក្នុងចំណោមសវនាការចំនួន៨ ដែលមានការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នលើសរយៈពេលកំណត់ទាក់ទងនឹងបទល្មើសមជ្ឈិម។

ក្នុងកិច្ចពិភាក្សាជាមួយតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ ដែលធ្វើឡើងបន្ទាប់ពីការចេញផ្សាយរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី២ចៅក្រមបានលើកឡើងថាតុលាការបានធ្វើការដោយប្រុងប្រយ័ត្នដោយធ្វើការត្រួតពិនិត្យម្ដងទៅពីរដងក្នុងមួយខែ នូវស្ថានភាពរបស់ជនជាប់ចោទដែលត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ដើម្បីធានាថាមិនមានការលើសថិរវេលាកំណត់នៃការឃុំខ្លួន។ មានការកត់សម្គាល់ឃើញថាការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នលើសថិរវេលាកំណត់ ភាគច្រើនបណ្ដាលមកពីមន្ត្រីពន្ធនាគារមិនបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពទិន្នន័យនៅក្នុងប្រព័ន្ធ។[20] ប្រសិនបើបញ្ហានេះកើតឡើងពិតប្រាកដមែននោះ ការផ្លាស់ប្ដូរដ៏សំខាន់គឺស្ថិតនៅលើប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរឿងក្ដីដែលប្រតិបត្តិដោយពន្ធនាគារ ដើម្បីធានាថាជនជាប់ចោទមិនត្រូវបានដកហូតសិទ្ធិសេរីភាពជ្រុលហួសហេតុ។

ការសង្កេតការណ៍សវនាការបានរកឃើញថា មានភាពជាប់ទាក់ទងគ្នាសំខាន់រវាងចំនួននៃជនជាប់ចោទពីបទល្មើសមជ្ឈិមដែលត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន និងកង្វះខាតនៃមេធាវី។ ដូចដែលបានបង្ហាញ

[20]កិច្ចពិភាក្សាជាមួយចៅក្រមកែ សាខន ចៅក្រមកោ វ៉ាន់ឌី ចៅក្រមចាំង ស៊ីណាត និងព្រះរាជអជ្ញាហ៊ីង ប៊ុនជា នៅតុលាការរាជធានីភ្នំពេញនៅថ្ងៃទី៣០ ខែមិនា ឆ្នាំ២០១១។

នៅក្នុងតួលេខទី៨ នៅក្នុងផ្នែកនេះជនជាប់ចោទទទួលបានជំនួយពីមេធាវីតែក្នុងសវនាការចំនួន៣៣% នៃសវនាការករណីបទមជ្ឈិមទាំងអស់ប៉ុណ្ណោះ។ នៅក្នុងកិច្ចពិភាក្សាជាមួយតុលាការរាជធានីភ្នំពេញបន្ទាប់ពីការចេញផ្សាយរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី២លោកព្រះរាជអាជ្ញាហ៊ឹង ប៊ុនជាទទួលស្គាល់ថាកង្វះខាតមេធាវីជះឥទ្ធិពលលើនីតិវិធីនៃការឃុំខ្លួន។ ការយល់ឃើញដូចគ្នានេះក៏ត្រូវបានលើកឡើងផងដែរក្នុងកិច្ចពិភាក្សាជាមួយលោកចៅក្រមហុក វ៉ាន់ធីណានៃតុលាការខេត្តកណ្ដាល។[21] ទិន្នន័យដែលបានប្រមូលពីមន្ត្រីសង្កេតការណ៍បង្ហាញថា អវត្តមាននៃមេធាវីអាចបង្កឲ្យមានភាពងាយស្រួលបាត់ដាននៃរយៈពេលដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន។ នៅក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទទាំងអស់ដែលត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នលើសថិរវេលាកំណត់នៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៤ មានជនជាប់ចោទតែម្នាក់ប៉ុណ្ណោះដែលទទួលបានជំនួយពីមេធាវី។

ក្រៅពីករណីពាក់ព័ន្ធនឹងការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ម.ស.ម.ក ក៏ព្រួយបារម្ភផងដែរចំពោះការពន្យារពេលសវនាការ។ នៅពេលពិភាក្សាជាមួយអនុប្រធានតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ ទាក់ទងនឹងរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសលើកទី៤ លោកអនុប្រធានបានលើកឡើងពាក់ព័ន្ធនឹងករណីដែលតម្រូវឲ្យមានវត្តមានភាគីពាក់ព័ន្ធ (អជ្ញាធរ ឬជនរងគ្រោះ) ដូចជាបទល្មើសពាក់ព័ន្ធនឹងគ្រឿងញៀន រំលោភសេពសន្ថវៈ ឬករណីជួញដូរមនុស្ស ដែលអវត្តមានភាគីពាក់ព័ន្ធអាចនាំឲ្យមានការពន្យារពេលសវនាការ។ អវត្តមានមេធាវីក៏អាចនាំឲ្យមានការពន្យារពេលសវនាការផងដែរ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នេះមិនមែនជាឆន្ទៈរបស់ចៅក្រមក្នុងការពន្យារពេលសវនាការនោះឡើយ ព្រោះការពន្យារពេលអាចបង្កើតនូវបញ្ហាជាច្រើនដូចជា ការតម្រូវកោះហៅភាគីពាក់ព័ន្ធឲ្យបង្ហាញខ្លួននៅតុលាការ និងក្នុងការជូនដំណឹងសារជាថ្មីទៅកាន់ភាគីពាក់ព័ន្ធនៅពេលដែលមានការផ្លាស់ប្ដូរនូវកាលវិភាគសវនាការ។ បញ្ហានេះក៏អាចនាំឲ្យមានផលប៉ះពាល់ដល់កាលវិភាគនៃសវនាការដ៏ទៃទៀតដែលត្រូវបានកំណត់រួចហើយ។

សិទ្ធិយល់ពីបទចោទប្រកាន់

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជានិងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា១៤(៣) នៃកតិកាសញ្ញាស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ៖**ជនជាប់ចោទ "ត្រូវបានព័ត៌មានភ្លាមៗនិងដោយលំអិតអំពីប្រភេទនិងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់មកលើខ្លួនជាភាសាដែលជននោះចេះ។"
- **មាត្រា១៤(៣)(ច) នៃកតិកាសញ្ញាស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ៖** "ក្នុងការសម្រេចសេចក្ដីចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួនជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរិមាដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ...ទទួលបានអ្នកបកប្រែភាសាដោយឥតគិតឈ្នួលបើជនជាប់ចោទមិនយល់ឬមិនចេះភាសាដែលប្រើប្រាស់ក្នុងសវនាការ។"
- **មាត្រា៣២២នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ក្រឡាបញ្ជីហៅឈ្មោះជនជាប់ចោទដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី អ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី ជនរងគ្រោះសាក្សី និងអ្នកជំនាញ ព្រមទាំងផ្ទៀងផ្ទាត់មើលអត្តសញ្ញាណជនទាំងនោះ។"
- **មាត្រា៣២៥នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ប្រធានសវនាការប្រាប់ជនជាប់ចោទឲ្យដឹងអំពីអំពើដែលគេចោទប្រកាន់មកលើខ្លួននិងធ្វើការសួរចម្លើយជននោះ។"
- **មាត្រា៣៣០នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ក្នុងករណីចាំបាច់ប្រធានអាចរកហៅអ្នកបកប្រែ។"

[21]កិច្ចពិភាក្សាជាមួយចៅក្រមហុកវ៉ាន់ធីណានៅតុលាការខេត្តកណ្ដាល នៅថ្ងៃទី២៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១។

> ➢ **មាត្រា៣៣១នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "កាលណាសំណួរត្រូវសួរដល់ជនគថ្លង់ក្រឡាបញ្ជីត្រូវសរសេរសំណួរហើយឲ្យសាមីខ្លួនអាននិងឆ្លើយជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរ។ ក្នុងករណីសាមីជនមិនចេះអាន ឬមិនចេះអក្សរប្រធានសវនាការត្រូវរកអ្នកបកប្រែក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងមាត្រា៣៣០ [...] ប្រធានសវនាការអាចហៅរកអ្នកធ្លាប់ប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយជននោះមកបកប្រែ។"

ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិក្នុងការយល់ដឹងពីបទចោទប្រកាន់ដែលត្រូវបានចោទមកលើខ្លួន។

តួលេខទី៥៖សិទ្ធិយល់ដឹងពីបទចោទប្រកាន់

៣(ក) តើចៅក្រមបានប្រកាសពីរឿងក្តីដែលត្រូវជំនុំជម្រះដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	196	98	493	93	556	95	385	97
គ្មាន	3	2	39	7	29	5	13	3
៣(ខ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីបទចោទប្រកាន់ដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	198	99	503	95	545	93	385	97
គ្មាន	1	1	29	5	40	7	13	3
៣(គ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីមាត្រាច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	169	85	313	59	299	51	277	70
គ្មាន	30	15	219	41	286	49	121	30
៣(ឃ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីកាលបរិច្ឆេទប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ		ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
					ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន					417	71	325	82
គ្មាន					168	29	73	18
៣(ង) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីទីកន្លែងនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ		ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
					ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន					394	67	315	79
គ្មាន					191	33	83	21
៣(ច) តើចៅក្រមបានរៀបរាប់ពីឈ្មោះភាគីដែលពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ

មាន	196	98	443	83	512	88	360	90
គ្មាន	3	2	89	17	73	12	38	10
៣(ឆ) ប្រសិនបើត្រូវការ តើអ្នកបកប្រែត្រូវបានផ្តល់ឲ្យដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន		ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	0	0	18	3	23	4	10	3
គ្មាន	0	0	1	1	1	0.2	0	0
មិនពាក់ព័ន្ធ	199	100	513	96	561	95.8	388	97
៣(ជ) ប្រសិនបើត្រូវការ តើជនពិការត្រូវបានគេផ្តល់ជំនួយដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	0	0	0	0	2	1	1	0.3
គ្មាន	1	1	3	1	0	0	0	0
មិនពាក់ព័ន្ធ	198	99	529	99	583	99	397	99.7

ចៅក្រមបានប្រកាសរឿងក្តីដែលត្រូវជំនុំជម្រះ និងបទចោទប្រកាន់ទៅលើជនជាប់ចោទ នៅក្នុងសវនាការចំនួន ៩៧% នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤ជាការបង្ហាញឲ្យឃើញនូវការវិវឌ្ឍប្រសើរឡើងបន្តិចបន្តួចបើប្រៀបធៀបនឹងទិន្នន័យនៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី២ និងទី៣ ហើយឈានជិតដល់ ១០០%នៃការគោរពសិទ្ធិនេះ។ នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី២ និងទី៣ ចំនួនភាគរយនៃសវនាការដែលចៅក្រមបានប្រាប់ពីច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធ មានការថយចុះគួរឲ្យកត់សំគាល់ គឺពី៥៩% មកនៅត្រឹម៥១%។ ក៏ប៉ុន្តែមន្ត្រីសង្កេតការណ៍បានសង្កេតឃើញពីភាពប្រសើរឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី៤ ដែលចៅក្រមបានលើកឡើងនូវច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងសវនាការចំនួន៧០%។

ការពន្យល់ប្រាប់សិទ្ធិ

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជានិងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា១៤(៣)(ក) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ៖**ជនជាប់ចោទ "ត្រូវបានព័ត៌មានភ្លាមៗនិងដោយលំអិតពីប្រភេទនិងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់មកលើខ្លួនជាភាសាដែលជននោះចេះ។"
- **មាត្រា៣២៥នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ប្រធានសវនាការប្រាប់ជនជាប់ចោទឲ្យដឹងអំពីអំពើដែលគេចោទប្រកាន់មកលើខ្លួននិងធ្វើការសួរចម្លើយជននោះ។"

ដើម្បីឲ្យបុគ្គលម្នាក់អាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបាន បុគ្គលនោះត្រូវដឹងថាខ្លួនមានសិទ្ធិនោះ។ ម.ស.ម.ក សង្កេតមើលថា តើចៅក្រមបានប្រាប់ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានដែរឬទេ។ ការណ៍ដែលចៅក្រមបានប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទបានគ្រប់គ្រាន់អំពីសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន ជាបញ្ហាសំខាន់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបុគ្គលដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទមជ្ឈិម ហើយអាចនឹងបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការដោយគ្មានមេធាវី ដែលអាចប្រាប់

ពួកគេពីសិទ្ធិទាំងនេះបាន។ សិទ្ធិមួយចំនួនទាមទារឲ្យមានការពន្យល់ ជាពិសេសនៅពេលដែលសិទ្ធិទាំងនោះមានអត្ថន័យបច្ចេកទេសច្បាប់។ ទិន្នន័យនៃការសង្កេតការណ៍សវនាការចែកដាច់រវាងការប្រាប់ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិ និងការពន្យល់ពីសិទ្ធិ។

តាមរយៈការបង្ហាញរបស់តួលេខទី៦ ខាងក្រោម អត្រាទិន្នន័យសវនាការដែលចៅក្រមប្រាប់ ឬប្រាប់ និងពន្យល់ពីសិទ្ធិមូលដ្ឋានដល់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងសវនាការ មានចំនួនខ្ពស់ជាងទិន្នន័យនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍មុនៗ។ ចៅក្រមត្រូវបានសង្កេតឃើញថាបានប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិស្វ័យការពារ ឬសិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី នៅក្នុងសវនាការដែលបានសង្កេតចំនួន៥៦%។ ទិន្នន័យនេះបង្ហាញនូវការកើនឡើង បើប្រៀបធៀបនឹងទិន្នន័យនៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី១ (៥៤%) និងនៅក្នុងអំឡុងពេលទី៣ (៤៧%) ប៉ុន្តែមានចំនួនទាបជាងទិន្នន័យនៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី២ (៦៧%)។ ជាការសំខាន់ដែលចៅក្រមនឹកឃើញអំពីសិទ្ធិបុគ្គលដែលត្រូវទទួលបានការប្រាប់ និងការពន្យល់អំពីសិទ្ធិទាំងនោះជាពិសេស សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី និងសិទ្ធិស្វ័យការពារ ដែលជាផ្នែកមួយនៃគោលការណ៍ស្មើភាព និងអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ចោទអាចរៀបចំការពារក្តី។ នៅក្នុងករណីអវត្តមានមេធាវី ដែលអាចប្រាប់ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិរបស់ខ្លួននោះ ជនជាប់ចោទម្នាក់ៗនឹងពឹងពាក់លើចៅក្រមក្នុងការយល់ដឹងពីសិទ្ធិមូលដ្ឋានរបស់ពួកគេ។ ប្រសិនបើមិនមានព័ត៌មាន ឬការពន្យល់ទាំងនេះទេជនជាប់ចោទនឹងងាយរងគ្រោះដោយសារការរំលោភសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់ពួកគេហើយសុក្រិតភាពនៃការជំនុំជម្រះក៏មានភាពរង្គោះរង្គើដែរ។

តួលេខទី៦៖ការពន្យល់សិទ្ធិ

៤(ក) តើចៅក្រមបានប្រាប់ និងពន្យល់ ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី ឬសិទ្ធិការពារខ្លួនដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
ប្រាប់	108	54	354	67	276	47	223	56
ប្រាប់ និងពន្យល់	75	38	51	9	138	24	81	20
គ្មានប្រាប់ និងគ្មានពន្យល់	12	6	73	14	104	18	58	15
មិនពាក់ព័ន្ធ	4	2	54	10	67	11	36	9

៤(ខ) តើចៅក្រមបានប្រាប់និង ពន្យល់ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
ប្រាប់	74	37	80	15	55	9	105	26
ប្រាប់ និងពន្យល់	38	19	11	2	29	5	13	3
គ្មានប្រាប់ និងគ្មានពន្យល់	83	42	387	73	434	75	244	62
មិនពាក់ព័ន្ធ	4	2	54	10	67	11	36	9

៩(គ) តើចៅក្រមបានប្រាប់និងពន្យល់ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិផ្លាស់ប្តូរចៅក្រមជំនុំជម្រះដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
ប្រាប់	121	61	281	53	189	32	117	29
ប្រាប់ និងពន្យល់	63	32	39	7	149	26	77	19
គ្មានប្រាប់ និងគ្មានពន្យល់	11	5	158	30	180	31	168	43
មិនពាក់ព័ន្ធ	4	2	54	10	67	11	36	9
៩(ឃ) តើចៅក្រមបានប្រាប់និងពន្យល់ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិមានសំណូមពរចុងក្រោយ ដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
ប្រាប់	121	61	337	63	298	51	275	69
ប្រាប់ និងពន្យល់	67	34	40	8	111	19	23	6
គ្មានប្រាប់ និងគ្មានពន្យល់	7	3	101	19	109	19	64	16
មិនពាក់ព័ន្ធ	4	2	54	10	67	11	36	9

សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការការពារក្តី

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជានិងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា១៤(៣)(ខ) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ៖** "ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួនជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិ៖មានពេលវេលា និងសម្ភារៈរូបវន្តគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់រៀបចំការពារខ្លួន និងឆ្លើយឆ្លងជាមួយមេធាវីដែលជ្រើសរើសដោយខ្លួនឯង។"
- **មាត្រា៣១៩នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "មុនពេលសវនាការមេធាវីអាចពិនិត្យមើលសំនុំរឿងនៅការិយាល័យក្រឡាបញ្ជីនៃតុលាការនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់ក្រឡាបញ្ជី។ មេធាវីឬលេខារបស់មេធាវីអាចត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយប្រធានតុលាការឲ្យធ្វើការចម្លងលិខិតសំនុំរឿងដោយខ្លួនជាអ្នកចេញសោហ៊ុយ និងនៅក្រោមការពិនិត្យរបស់ក្រឡាបញ្ជី។"

បុគ្គលដែលរងការចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ គួរតែទទួលបានពេលវេលា និងសម្ភារៈរូបវន្តគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងខ្លួន។ ពាក្យថា "គ្រប់គ្រាន់" ត្រូវបានឲ្យនិយមន័យ (បូករួមនឹងកត្តាដទៃទៀត) ទៅតាមបទចោទប្រកាន់ និងភាពស្មុគស្មាញនៃរឿងក្តី។ ការសម្របសម្រួលដែលជនជាប់ចោទត្រូវទទួលបាននៅក្រោមសិទ្ធិនេះរួមមានការទទួលបានឯកសារ និងភស្តុតាងដទៃទៀតដែលជនជាប់ចោទត្រូវការសម្រាប់ការពាររឿងក្តីរបស់ខ្លួន ព្រមទាំងឱកាសជួប និងពិភាក្សាជាមួយមេធាវី។

តួលេខទី៧៖ សិទ្ធិមានពេលវេលា និងសម្ភារៈរូបវ័ន្តគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការការពារក្តី

១៥(ក) តើមានអ្វីមួយ ដែលបង្ហាញថាមេធាវីជនជាប់ចោទ ត្រូវបានចាត់តាំងនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការដែរឬទេ?							
ទិន្នន័យ	ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍នេះ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
		ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន		8	1.5	15	3	5	1
គ្មាន		524	98.5	570	97	393	99

១៥(ខ) តើបញ្ហាមានពេលវេលា និងសម្ភារៈរូបវ័ន្តគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តីត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីជនជាប់ចោទដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	60	30	8	2	3	0.01	2	0.6
គ្មាន	139	70	524	98	582	99.5	396	99.4

សំណួរ ១៥(ក) បង្ហាញថា តើចៅក្រម ក្រឡាបញ្ជី ឬមេធាវី បាននិយាយអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា មេធាវីជនជាប់ចោទត្រូវបានចាត់តាំងនៅថ្ងៃសវនាការដែរឬទេ។ សវនាការដែលបានសង្កេតចំនួន ១%មានការចាត់តាំងមេធាវីឲ្យជនជាប់ចោទនៅថ្ងៃសវនាការដូច្នេះ អាចនឹងគ្មានពេលវេលា និងសម្ភារៈរូបវ័ន្តគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរៀបចំការពារក្តី។

សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី និងមានវត្តមានក្នុងសវនាការ

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជានិងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា៣៨នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ៖** "ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិការពារខ្លួនតាមផ្លូវតុលាការ។"
- **មាត្រា១៤(៣)(ឃ) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ៖** "ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិៈត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយមានវត្តមានរបស់ខ្លួននិងការពារខ្លួនដោយផ្ទាល់ខ្លួនឯង ឬតាមរយៈជំនួយការច្បាប់តាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន និងត្រូវបានប្រាប់ឲ្យដឹងអំពីសិទ្ធិប្រសិនបើខ្លួនគ្មានជំនួយការច្បាប់ហើយត្រូវទទួលបានជំនួយការច្បាប់សម្រាប់ខ្លួនក្នុងករណីដែលផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌តម្រូវឲ្យធ្វើដូច្នេះ និងដោយឥតបង់ថ្លៃនៅគ្រប់ករណីបែបនេះបើជនជាប់ចោទគ្មានមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីចំណាយទៅលើជំនួយការច្បាប់ទេ។"
- **មាត្រា៣០០នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ជនជាប់ចោទត្រូវចូលបង្ហាញខ្លួននៅពេលសវនាការរបស់តុលាការដោយផ្ទាល់។ ជនជាប់ចោទត្រូវអមដោយមេធាវីម្នាក់ដែលខ្លួនជ្រើសរើស។ ជនជាប់ចោទក៏អាចសុំឲ្យចាត់តាំងមេធាវីឲ្យខ្លួនបានដែរនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។"
- **មាត្រា៣០១នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ជំនួយពីមេធាវីត្រូវមានជាដាច់ខាតក្នុងករណីដូចតទៅ៖ (១) ករណីបទឧក្រិដ្ឋ (២)កាលណាជនជាប់ចោទជាអនីតិជន។"

នីតិវិធីច្បាប់ និងរបៀបធ្វើការរបស់តុលាការអាចជារឿងចម្លែក និងបំភ័យជនជាប់ចោទនៃបទល្មើសណាមួយ។ ដើម្បីឲ្យការជំនុំជម្រះប្រព្រឹត្តទៅដោយយុត្តិធម៌ ជាការសំខាន់ណាស់ក្នុងការធានាថា ជនជាប់ចោទមានឱកាសពឹងពាក់អ្នកជំនាញដែលមានសមត្ថភាពពន្យល់ខ្លួនអំពីបទចោទប្រកាន់ និងសិទ្ធិនានារបស់ខ្លួន ណែនាំអំពីដំណើរការសវនាការ ព្រមទាំងតំណាង និងការពារផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួននៅក្នុងសវនាការ។

តួលេខទី៨៖ សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី និងមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ

១៦(ខ) តើជនជាប់ចោទទទួលបានជំនួយពីមេធាវីដែរ ឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	135	68	312	59	392	67	238	60
គ្មាន	64	32	220	41	193	33	160	40
សវនាការបទឧក្រិដ្ឋ ៖ ៧(ក)តើជនជាប់ចោទទទួលបានជំនួយពីមេធាវីដែរ ឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	100	95	238	97	275	100	153	100
គ្មាន	5	5	7	3	0	0	0	0
សវនាការបទមជ្ឈិម ៖ តើជនជាប់ចោទទទួលបានជំនួយពីមេធាវីដែរ ឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	35	37	74	26	117	38	85	35
គ្មាន	59	63	213	74	193	62	160	65

ចំពោះសិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការបានកត់ត្រាថានៅក្នុងសវនាការចំនួនត្រឹមតែ៦០%ប៉ុណ្ណោះ ដែលជនចាប់ចោទទទួលបានជំនួយពីមេធាវី។ នៅពេលក្រឡេកមើលជនជាប់ចោទម្នាក់ៗទិន្នន័យបង្ហាញថាជនជាប់ចោទចំនួនត្រឹមតែជាងពាក់កណ្តាលប៉ុណ្ណោះ នៃជនជាប់ចោទទាំងអស់ចំនួន៦៨៨នាក់ពោលគឺ៣៨១ ឬស្មើនឹង៥៥% ដែលទទួលបានជំនួយពីមេធាវី។ ទិន្នន័យនេះបង្ហាញនូវការធ្លាក់ចុះបើប្រៀបធៀបនឹងទិន្នន័យនៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៣ ដែលក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទទាំងអស់ចំនួន១.០២៩នាក់ មានជនជាប់ចោទចំនួន ៦៣៣នាក់ ឬស្មើនឹង៦២% ដែលទទួលបានជំនួយពីមេធាវី។ មន្ត្រីសង្កេតការណ៍បានកត់ត្រាថានៅក្នុងសវនាការបទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់ដែលបានសង្កេត ជនជាប់ចោទទទួលបានជំនួយពីមេធាវី។ មន្ត្រីសង្កេតការណ៍បានកត់សម្គាល់ឃើញថា យ៉ាងយោចណាស់មានជនជាប់ចោទម្នាក់ទទួលបានជំនួយពីមេធាវី ក្នុងចំណោមសវនាការបទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់។ ក៏ប៉ុន្តែនៅពេលក្រឡេកមើលជនជាប់ចោទម្នាក់ៗ ដែលជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋវិញមានជនជាប់ចោទចំនួនត្រឹមតែ ៩០% ប៉ុណ្ណោះដែលទទួលបានជំនួយពីមេធាវី។ អត្រានៃជនជាប់ចោទពីបទមជ្ឈិមដែលទទួលបានជំនួយពីមេធាវីនៅតែជាចំនួនមួយទាប ជនជាប់ចោទពីបទមជ្ឈិមមានចំនួនត្រឹមតែ ៣២%ប៉ុណ្ណោះដែលទទួលបានជំនួយពីមេធាវី។ នៅខណៈដែលច្បាប់មិនទាមទារឲ្យជនជាប់ចោទពីបទមជ្ឈិមត្រូវតែទទួលបានជំនួយពី

មេធាវីលើកលែងតែជាអនីតិជន ការណ៍ដែលជនជាប់ចោទទាំងនោះចំនួនត្រឹមតែមួយភាគបីបានទទួលជំនួយពីមេធាវី បង្កើតឲ្យមាននូវការព្រួយបារម្ភអំពីគោលការណ៍ស្មើភាពគ្នា។

ក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចពិភាក្សាគ្នាជាមួយដៃគូ បន្ទាប់ពីបានការចេញផ្សាយរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី២ការឯកភាពគ្នាជាទូទៅផ្តោតទៅលើបញ្ហាកង្វះខាតមេធាវីដែលបណ្តាលមកពីកង្វះខាតធនធានមនុស្ស។ បញ្ហាកង្វះខាតមេធាវីជាទូទៅត្រូវបានជំទាស់។ នេះគឺមានន័យថាជនជាប់ចោទដែលច្បាប់តម្រូវឲ្យទទួលបានជំនួយពីមេធាវីបែរជាគ្មាន រីឯជនជាប់ចោទដែលត្រូវការមេធាវីដើម្បីការពារសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេនៅតែងាយរងគ្រោះដោយសារតែភាពស្មុគស្មាញនៃដំណើរការនីតិវិធី។ បញ្ហាកង្វះខាតមេធាវីនេះបណ្តាលឲ្យមានការពន្យារពេលសវនាការ ដែលអាចបណ្តាលឲ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលើសថិរវេលាកំណត់។ មានការលើកឡើងថាដំណើរការស្នើសុំមេធាវីមានរយៈពេលយូរ ហើយជាលទ្ធផលមេធាវីត្រូវបានចាត់តាំងនៅនាទីចុងក្រោយ។ ជាការឆ្លើយតបមេធាវី និងអង្គការជំនួយផ្នែកច្បាប់ធ្វើការជំទាស់ថាជារឿយៗពួកគេអវត្តមានពីសវនាការ ដោយសារតែពួកគេមិនបានទទួលការជូនដំណឹងជាមុនក្នុងពេលវេលាមួយគ្រប់គ្រាន់ថាពួកគេត្រូវមានវត្តមាននៅតុលាការ។[22] ក៏ដូចគ្នាដែរក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចពិភាក្សាជាមួយមន្ត្រីតុលាការបានឲ្យដឹងថា មានមេធាវីមួយចំនួនជូនដំណឹងអំពីអវត្តមានរបស់ខ្លួនទៅតុលាការនៅថ្ងៃសវនាការតែម្តង ដែលធ្វើឲ្យតុលាការមិនអាចស្វែងរកមេធាវីជំនួសឲ្យបានទាន់ពេលវេលា។ តុលាការគណៈមេធាវី និងអង្គការជំនួយផ្នែកច្បាប់ត្រូវតែធ្វើការជាមួយគ្នា ដើម្បីធានាឲ្យមាននូវការទទួលបានជំនួយពីមេធាវីសម្រាប់បុគ្គលគ្រប់រូបដោយស្មើភាព និងមានប្រសិទ្ធិភាពដូចនេះជនជាប់ចោទទាំងនោះនឹងមានអ្នកជំនាញដើម្បីពន្យល់នូវការចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន និងការពារផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួននៅក្នុងតុលាការ។

សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជានិងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា៣៨នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ៖** "ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោសដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។"
- **មាត្រា១៤(២) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ៖**"ជនដែលជាប់ចោទពីបទព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានសន្មត់ជាមុនថាជាជនគ្មានទោសរហូតដល់ពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួនត្រូវបានកំណត់ស្របតាមច្បាប់។"

សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ជាសិទ្ធិមូលដ្ឋាននៃការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាសកល។ ទិន្នន័យនៅក្នុងតួលេខទី៩ ខាងក្រោមបង្ហាញថាតើជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានគេចាត់ទុកថាមានពិរុទ្ធមុនពេលចេញសាលក្រមដែរឬទេ ឬ/និង តើកត្តាណាខ្លះដែលអាចជះឥទ្ធិពលលើការសន្មតទុកជាមុនរបស់ចៅក្រមអំពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ។

[22]កិច្ចពិភាក្សាជាមួយក្រុមប្រឹក្សាអ្នកច្បាប់ការពារសិទ្ធិកម្ពុជានិងអង្គការជំនួយផ្នែកច្បាប់កម្ពុជានៅឆ្នាំ២០១០។

តួលេខទី៩៖ ការសន្មតជាមុនថាគ្មានទោស

១៧(ក) តើជនជាប់ចោទស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានអ្នកទោសដែរ ឬទេ?							
ទិន្នន័យ	ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
		ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន		318	60	331	57	243	61
គ្មាន		160	30	187	32	119	30
មិនពាក់ព័ន្ធ		54	10	67	11	36	9

១៧(ខ) តើជនជាប់ចោទត្រូវបានដាក់ខ្នោះក្នុងពេលសវនាការ ដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	0	0	0	0	1	0.2	1	0.3
គ្មាន	195	98	478	90	517	88.8	361	90.7
មិនពាក់ព័ន្ធ	4	2	54	10	67	11	36	9

១៧(គ) តើចៅក្រមបាននិយាយពីភាពមាន/គ្មានទោសរបស់ជនជាប់ចោទ មុនពេលប្រកាសសាលក្រមដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	20	10	5	1	1	0.1	2	1
គ្មាន	179	90	527	99	584	99.9	396	99

ទិន្នន័យនៃសំណួរ១៧(ក) បង្ហាញថាអត្រាសរុបដែលជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការនៅក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោសមានការកើនឡើងបន្តិចបន្តួច។ នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤ ជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោស មានចំនួនច្រើនជាងពាក់កណ្តាលនៃចំនួនសវនា-ការដែលបានសង្កេត។ នៅពេលក្រឡេកមើលទិន្នន័យពាក់ព័ន្ធនឹងជនជាប់ចោទម្នាក់ៗវិញ ក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទចំនួន ៦៨៨នាក់ ដែលបានសង្កេតមានជនជាប់ចោទចំនួន ៣២៩នាក់ ឬស្មើនឹង៤៨% បង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោស។ ការជម្រុញឲ្យជនជាប់ចោទចូលរួមសវនាការជាមួយឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោស គឺជាបុរេនិច្ឆ័យ ហើយវាបង្ហាញថាមានទោស។ ការអនុវត្តបែបនេះ បើទោះបីជាធ្វើឡើងដោយឆន្ទៈ ឫអឆន្ទៈក្តី វាបង្ហាញរួចជាស្រេចនូវលទ្ធផលចុងក្រោយនៃករណី។ នៅពេលដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានបង្ខំឲ្យចូលរួមសវនាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោសនោះ អាចនឹងនាំឲ្យមានការយល់ឃើញថាជននោះមានពិរុទ្ធ ហើយជះឥទ្ធិពលដោយចេតនា ឬអចេតនាទៅលើនីតិវិធី អាកប្បកិរិយារបស់ចៅក្រម និងជាចុងក្រោយគឺទៅលើលទ្ធផលនៃរឿងក្តី។

មាត្រា៩(៥)(ច) នៃប្រកាសលេខ២១៧ស្តីពីការគ្រប់គ្រប់ពន្ធនាគាររបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមិនា ឆ្នាំ១៩៩៨ចែងថា៖ *"អ្នកទោសដែលតម្រូវឲ្យបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យស្លៀកពាក់សំលៀកបំពាក់ស្អាតបាតនិងសមរម្យផ្ទាល់ខ្លួនរបស់គេ។"* នៅពេលពិភាក្សាអំពីឯកសណ្ឋានអ្នកទោសជាមួយមន្ត្រីតុលាការ មន្ត្រីតុលាការបានកត់សម្គាល់ឃើញថា សន្តិសុខគឺជាកត្តាចំបងដែលនាំឲ្យជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោស។ អនុសាសន៍ដែលបានផ្តល់នៅក្នុងរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី២ ស្តីពីការអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ចោទស្លៀកពាក់សំលៀកបំពាក់ផ្ទាល់ខ្លួនដែលឆ្លុះបញ្ចាំងប្រកាសរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃស្តីពីបញ្ហានេះត្រូវបានជំទាស់ថា នឹងអាចជាការផ្តល់ជំនួយឲ្យជនជាប់ចោទរត់

គេច។ ឆ្លើយតបនឹងសំនួររបស់ ម.ស.ម.ក ប្រធានតុលាការខេត្តកណ្តាលបានបញ្ជាក់ថាជនជាប់ចោទដែលស្លៀកសំលៀកបំពាក់ជាអ្នកទោសគួរតែត្រូវបានកំណត់ថាគ្មានទោសរហូតដល់ត្រូវបានគេរកឃើញថាមានទោស។ ប៉ុន្តែចំពោះហេតុផលសុវត្ថិភាព គាត់គិតថាវាជាការល្អប្រសើរបំផុតក្នុងការឲ្យជនជាប់ចោទស្លៀកសំលៀកបំពាក់ជាអ្នកទោសនៅក្នុងសវនាការ ជាជាងសំលៀកបំពាក់ជនស៊ីវិល។ នៅខណៈដែលបញ្ហាសន្តិសុខគឺជាព្រួយបារម្ភសមស្របរបស់រដ្ឋ ការណ៍នេះមិនអាចប្រើជាការដោះសារចំពោះការមិនគោរពសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទនោះទេ។ ដែគួពាក់ព័ន្ធមួយចំនួនដែល ម.ស.ម.ក បានជួបពិភាក្សា បានគាំទ្រយន្តការឯកសណ្ឋានពណ៌ខុសគ្នាសម្រាប់ជនជាប់ចោទស្ថិតនៅក្នុងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន (បច្ចុប្បន្ននេះអ្នកជាប់ពន្ធនាគារទាំងអស់នៅកម្ពុជា ទាំងអ្នកត្រូវបានផ្តន្ទាទោស និងអ្នកស្ថិតនៅក្នុងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នសុទ្ធតែពាក់ឯកសណ្ឋានពណ៌ខៀវ) ឬយន្តការដែលតាមរយៈនោះជនជាប់ចោទអាចស្លៀកពាក់សំលៀកបំពាក់ផ្ទាល់ខ្លួននៅក្នុងសវនាការ។ មានការកត់សម្គាល់ថាបញ្ហានៃឯកសណ្ឋានអ្នកទោសគឺជាការទទួលខុសត្រូវទាំងស្រុងរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ។ នៅខណៈដែលក្រសួងមហាផ្ទៃអាចនឹងជាអ្នក ដែលទទួលខុសត្រូវទាំងស្រុងចំពោះការអនុវត្តការផ្លាស់ប្តូរគោលនយោបាយ នៃការស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានអ្នកទោសនៅពេលសវនាការ មន្ត្រីតុលាការអាចលើកពីគំនិតរបស់ពួកគេ និងធ្វើការតស៊ូមតិដើម្បីឲ្យដំណើរការចាំបាច់មួយចំនួនអាចត្រូវបានដាក់ឲ្យអនុវត្ត ក្នុងគោលបំណងពង្រឹងនូវការសន្មតជាមុនថាគ្មានទោសចំពោះជនជាប់ចោទដែលបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការ។

ទិន្នន័យនៃសំណួរ១៧(ខ) បង្ហាញថាមានករណីមួយនៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤ដែលជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការដោយជាប់ខ្នោះដៃ។ ជននេះបានសារភាពថាបានប្រព្រឹត្តអំពើឃាតកម្មដោយគិតទុកជាមុន ហើយត្រូវបានដាក់ខ្នោះរហូតក្នុងពេលសវនាការ និងត្រូវបានការពារយ៉ាងម៉ត់ចត់ដោយមន្ត្រីប៉ូលីស។ ទោះបីជាជនជាប់ចោទបានសារភាព ជនជាប់ចោទនៅតែមានសិទ្ធិពេញលេញទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលគួរតែត្រូវបានគោរព។

ទាក់ទងនឹងសំណួរ១៧(គ) មានករណីចំនួន ២ ដែលចៅក្រមត្រូវបានសង្កេតថាបានពោលពាក្យអំពីភាពមាន ឬគ្មានពិរុទ្ធនៅមុនពេលចេញសាលក្រម។ នៅក្នុងករណីមួយដែលបានកើតឡើងនៅតុលាការរាជធានីភ្នំពេញជនជាប់ចោទចំនួន៣នាក់ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទប្លន់យោងតាមមាត្រា៣៥៣ និង៣៥៧នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ ជនជាប់ចោទត្រូវបានអះអាងថាបានហៅអ្នករត់ម៉ូតូឌុបឲ្យនាំពួកគេទៅវត្តព្រៃស្ពឺដែលជាកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើស។ នៅពេលទៅដល់ទីកន្លែងជនជាប់ចោទម្នាក់បានហុចញញួរឲ្យជនជាប់ចោទម្នាក់ទៀតរួចវាយទៅលើអ្នករត់ម៉ូតូឌុបនិងយកម៉ូតូហើយរត់គេចខ្លួន។ ចៅក្រមត្រូវបានស្តាប់ឮថាបាននិយាយទៅកាន់ជនជាប់ចោទម្នាក់៖ "*ព្រោះតែអ្នកឯងជាចោរបានជាទៅជិះម៉ូតូជាមួយចោរ។* "ករណីដែលចៅក្រមត្រូវបានសង្កេតឃើញថាបានប្រើពាក្យពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមាន ឬគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទនៅមុនពេលចេញសាលក្រមមានចំនួនត្រឹមតែ១% ប៉ុណ្ណោះនៃសវនាការដែលបានសង្កេតដែលជាការធ្លាក់ចុះពីចំនួន ១០% នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី១។ នៅខណៈដែលពាក្យសំដីទាំងនេះជាការព្រួយបារម្ភជាខ្លាំងនិងមានផលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងទៅលើករណីនីមួយៗ ការធ្លាក់ចុះនៃចំនួនសវនាការដែលមានពាក្យសំដីទាំងនេះគឺជាការវិវឌ្ឍន៍ជាវិជ្ជមានមួយផ្សេងទៀត។

ឯករាជ្យភាពមិនលំអៀង និងវិជ្ជាជីវៈរបស់ចៅក្រម

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា១២៨នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ៖** អំណាចតុលាការជាអំណាចឯករាជ្យ។ អំណាចតុលាការធានារក្សាអនាគតិ និងការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។"
- **មាត្រា១៣២នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ៖** "ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ជាអ្នកធានាឯករាជ្យនៃអំណាចតុលាការ។ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រមជួយព្រះមហាក្សត្រក្នុងកិច្ចការនេះ។"
- **មាត្រា១៤(១) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ៖** "ជនគ្រប់រូបត្រូវមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជំរះក្តី។ ជនគ្រប់រូបត្រូវមានសិទ្ធិឲ្យសាលាក្តីមានសមត្ថកិច្ច ឯករាជ្យ និងមិនលំអៀងដែលបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ជំនុំជម្រះរឿងក្តីរបស់ខ្លួនដោយសមធម៌ និងជាសាធារណៈដើម្បីសម្រេចលើការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងមកលើខ្លួនក្នុងវិស័យព្រហ្មទណ្ឌ។"

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះពីសំណាក់សាលាជម្រះក្តីដែលឯករាជ្យ និងមិនលំអៀងនេះជាសិទ្ធិមូលដ្ឋាន ដែលគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ បានលើកឡើងថា សិទ្ធិនេះជា "*សិទ្ធិមួយដាច់ខាត ដែលគ្មានករណីលើកលែង*"។[23] ទិន្នន័យនៅក្នុងតួលេខទី១០ ខាងក្រោមបង្ហាញថាតើមានអ្វីនៅក្នុងសវនាការដែលជាតម្រុយបង្ហាញថា ភាពមិនលំអៀងរបស់ចៅក្រមស្ថិតនៅក្នុងភាពសង្ស័យ។

តួលេខទី១០៖ ឯករាជ្យភាព ភាពមិនលំអៀង និង វិជ្ជាជីវៈរបស់ចៅក្រម

៨(ក) តើមានអ្វីមួយបង្ហាញថាចៅក្រមមានប្រយោជន៍នៅក្នុងរឿងក្តីដោយសារតួនាទីនៅក្នុងវិស័យតុលាការដែរឬទេ?						
ទិន្នន័យ	ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ	ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
			ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន			0	0	0	0
គ្មាន			585	100	398	100

៨(ខ) តើមានអ្វីមួយបង្ហាញថាភាគីណាមួយបាននិយាយជាមួយចៅក្រមក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាចេញសេចក្តីសម្រេចដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	32	16	34	6	43	7.5	19	5
គ្មាន	167	84	498	94	92	15.5	106	26.5
មិនពាក់ព័ន្ធ	ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ		ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ		187	32	10	2.5
មិនដឹង					263	45	263	66

[23]គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស - ទស្សនៈនៃគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សចំពោះមាត្រា៥កថាខណ្ឌ៤នៃពិធីសារបន្ថែមរបស់កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិនៃសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយកថាខណ្ឌ៥.២នៃសេចក្តីជូនដំណឹងលេខ២៦៣/១៩៨៧៖លោកហ្គនហ្សាឡេសដេលរីយូជាមួយនឹងប៉េរូ(CCPR/C/46/D/263/1987) ចុះថ្ងៃទី២៨ខែតុលាឆ្នាំ១៩៩២។

នៅក្នុងសវនាការដែលបានសង្កេត គ្មានតម្រុយបង្ហាញថាចៅក្រមមានផលប្រយោជន៍នៅពីក្រោយតួនាទីធម្មតារបស់ពួកគាត់នោះទេ។

ទាក់ទងនឹងការពិភាក្សាសម្រេចសេចក្តីសវនាការចំនួន ១៩ក្នុងចំណោមសវនាការចំនួន ១២៥ដែលមានការពិភាក្សាសម្រេចសេចក្តី (ឬស្មើនឹង ៥%នៃចំនួនសវនាការទាំងអស់) មានតម្រុយបង្ហាញថា ចៅក្រមបានសន្ទនាជាមួយភាគីក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាសម្រេចសេចក្តី។ នេះជាការវិវឌ្ឍវីកចម្រើនបើប្រៀបធៀបនឹងទិន្នន័យក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍មុនៗ ក៏ប៉ុន្តែវានៅតែជាករណីដែលនាំឲ្យមានការព្រួយបារម្ភ។ នៅក្នុងសវនាការទាំង១៩ មន្ត្រីសង្កេតការណ៍បានកត់ត្រាថាមានសវនាការចំនួន៦ ដែលចៅក្រមបាននិយាយជាមួយព្រះរាជអាជ្ញា មានសវនាការចំនួន៦ ដែលចៅក្រមបាននិយាយជាមួយព្រះរាជអាជ្ញា និងមន្ត្រីតុលាការមានសវនាការចំនួន៥ ដែលចៅក្រមនិយាយជាមួយមន្ត្រីតុលាការ និងមានសវនាការចំនួន២ ដែលចៅក្រមនិយាយជាមួយព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីជនជាប់ចោទ។ នៅក្នុងអំឡុងកិច្ចពិភាក្សាបញ្ហានេះត្រូវបានលើកឡើងថាក្រឡាបញ្ជីត្រូវការចូលក្នុងបន្ទប់ពិភាក្សាដើម្បីផ្តល់ឯកសារដល់ចៅក្រម។[24] ខណៈដែលនេះអាចជាគោលបំណងនៃការចេញចូលរបស់ក្រឡាបញ្ជី ឬភាគីដទៃទៀតទៅក្នុងបន្ទប់ពិភាក្សា ការចេញចូលនេះដោយមិនគិតទៅលើហេតុផលអាចចោទជាបញ្ហាទៅលើភាពឯករាជ្យ និងមិនលំអៀងរបស់ចៅក្រម។

ក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី១ បញ្ហាមួយទៀតត្រូវបានកត់សម្គាល់ដោយមន្ត្រីសង្កេតការណ៍ គឺការសន្ទានាតាមទូរស័ព្ទជាញឹកញាប់របស់ចៅក្រមមេធាវី និងមន្ត្រីតុលាការដូចជាក្រឡាបញ្ជីក្នុងអំឡុងពេលនីតិវិធីសវនាការ។ បន្ទាប់ពីបានសង្កេតឃើញបញ្ហានេះមន្ត្រីសង្កេតការណ៍ចាប់ផ្តើមសង្កេតការប្រើប្រាស់ទូរស័ព្ទដៃរបស់ចៅក្រមនៅក្នុងសវនាការចាប់តាំងពីថ្ងៃទី១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩។ ការធ្វើរបៀបនេះធ្វើឲ្យមានការព្រួយបារម្ភថា តើចៅក្រមដែលបានធ្វើការសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទបានយកចិត្តទុកដាក់ស្តាប់អំណះអំណាងរបស់ភាគី និងភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញដែរឬទេ។ លើសពីនេះ ការធ្វើរបៀបនេះ(ទោះបីជាមិនកើតឡើងក៏ដោយ) អាចបង្ហាញថាចៅក្រមបើកឲ្យមានការទទួលឥទ្ធិពលពីភាគីខាងក្រៅ។

តួលេខទី១១៖ការប្រើប្រាស់ទូរស័ព្ទដៃរបស់ចៅក្រមក្នុងសវនាការ

៨(ង) តើចៅក្រមនិយាយទូរស័ព្ទដៃរឬទេ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	17	28	151	28	126	22	73	18
គ្មាន	43	72	381	72	459	78	325	82
ប្រសិនបើមាន តើចៅក្រមឆ្លើយតបបែបណា?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
ឆ្លើយដោយខ្លី ហើយដាក់ទូរស័ព្ទចុះ	11	65	82	54	82	65	44	60
បន្តការសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទ	6	35	69	46	44	34	29	40

[24] កិច្ចពិភាក្សាជាមួយបុគ្គលិកមកពីសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញនាថ្ងៃទី២៩ខែកក្កដា២០១០

ចំនួនសវនាការដែលចៅក្រមប្រើប្រាស់ទូរស័ព្ទដៃនៅក្នុងពេលសវនាការកំពុងដំណើរការ មានការថយចុះបន្តិចបន្តួចពី២២% នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៣មកនៅត្រឹម១៨% នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤។ នៅក្នុងសវនាការចំនួន៤០% នៃសវនាការដែលបានសង្កេតទាំងអស់ ចៅក្រមត្រូវបានសង្កេតឃើញថាបានធ្វើការសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទ ដែលចំនួននេះបានកើនឡើងបើប្រៀបធៀបនឹងទិន្នន័យនៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៣។ ទោះបីជាការសន្ទនាភាគច្រើនធ្វើឡើងក្នុងរយៈពេលខ្លី (ចៅក្រមនៅក្នុងសវនាការចំនួន៦០% នៃករណីនេះ បានសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទក្នុងរយៈពេលខ្លីហើយដាក់ចុះ) ក៏ដោយក៏ការធ្វើរបៀបនេះជាការបន្ទាបតម្លៃនីតិវិធីសវនាការ។ ការសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទក្នុងពេលសវនាការធ្វើឲ្យរំខានដល់សវនាការ និងចោទជាបញ្ហាអំពីទំហំដែលចៅក្រមបានចូលរួម និងស្តាប់អង្គសវនាការ។

ក្នុងកិច្ចពិភាក្សាជាមួយដៃគូ បញ្ហានេះត្រូវបានកត់សម្គាល់ថាមិនមានច្បាប់ចែងអំពីការសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទនៅក្នុងសវនាការដោយចៅក្រម ឬ/និងព្រះរាជអាជ្ញានោះទេ។[25] មានការលើកឡើងថា ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញាមួយចំនួន មានការរវល់នឹងការងារដទៃទៀត ហើយមន្ត្រីនគរបាលត្រូវការទាក់ទងពួកគេដើម្បីចំណាត់ការរឿងក្តីផ្សេងទៀត ហេតុដូច្នេះហើយការសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទមិនអាចបង្ហាញពីការលំអៀងលើរឿងក្តីនោះទេ។ ព្រះរាជអជ្ញារងនៃសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញបានលើកឡើងថា ពិតជាពិបាកសម្រាប់ចៅក្រមក្នុងការឈប់ទទួលទូរស័ព្ទ ដោយយោងទៅលើហេតុថាចៅក្រម មានតួនាទីលើករណីផ្សេងទៀតនៅក្នុងពេលតែមួយ។ ប៉ុន្តែចៅក្រមគួរតែឆ្លើយតបខ្លីៗ និងបញ្ចប់ការសន្ទនាភ្លាមនៅពេលកំពុងដំណើរការសវនាការ។ នៅក្នុងខណៈដែលការសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទភាគច្រើន ទាក់ទងនឹងការងាររបស់ចៅក្រមក្នុងនីតិវិធីស៊ើបសួរ ការទទួលបានយុត្តិធម៌នៅក្នុងរឿងក្តីមួយ មិនគួរត្រូវបានបន្ទាបតម្លៃ ដើម្បីចំណាត់ការនីតិវិធីនៅក្នុងរឿងក្តីមួយទៀតនោះឡើយ។ ការសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទអាចជះឥទ្ធិពលទៅលើទស្សនៈរបស់សាធារណជនទៅលើតុលាការ និងអាចធ្វើឲ្យអ្នកសង្កេតការណ៍យល់ឃើញថា ចៅក្រមបើកឲ្យមានឥទ្ធិពលពីខាងក្រៅនៅក្នុងអំឡុងពេលនីតិវិធី។ សារសម្រាប់ចៅក្រមអាចត្រូវបានប្រមូលយ៉ាងងាយដោយបុគ្គលិកតុលាការដទៃទៀតនៅពេលដែលចៅក្រមកំពុងនៅក្នុងសវនាការ និងឆ្លើយតបសារទាំងនោះនៅពេលដែលសវនាការបានបញ្ចប់។ ក្រសួងយុត្តិធម៌គួរតែចេញសេចក្តីណែនាំអំពីបញ្ហានេះ ដើម្បីបំភ្លឺអំពីគោលការណ៍នៃការប្រើប្រាស់ទូរស័ព្ទដៃក្នុងសវនាការ។

សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង (រួមទាំងសិទ្ធិហៅនិងសាកសួរសាក្សី)

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជានិងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា១៤(៣)(ង) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ៖** "ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិ [...]មានការសួរចម្លើយឬសុំឲ្យសួរចម្លើយទៅលើសាក្សីដាក់បន្ទុក និងសុំឲ្យសាក្សីដោះបន្ទុកចូលខ្លួនដើម្បីសួរចម្លើយក្នុងនាមខ្លួនក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចគ្នានឹងសាក្សីដាក់បន្ទុក។
- **មាត្រា១៥៣នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចស្តាប់ចម្លើយបុគ្គលគ្រប់រូបដែលចម្លើយនោះអាចមានប្រយោជន៍ក្នុងការសំដែងឲ្យឃើញការពិត[...]ចៅក្រមស៊ើបសួរក៏អាចសួរតទល់គ្នារវាងជនត្រូវចោទ[...]និងសាក្សីផងបានដែរ។"
- **មាត្រា២៩៨នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចនាំចូលរួមក្នុងសវនាការនូវសាក្សីទាំងឡាយណាដែលព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានកោះហៅដោយខ្លួនជាអ្នកចេញ

[25] កិច្ចសន្ទនាជាមួយចៅក្រម សៀងស៊ីវុត្ថានៅសាលាឧទ្ធរណ៍នៅថ្ងៃទី២០ខែមេសាឆ្នាំ២០១១និងកិច្ចសន្ទនាជាមួយឯកឧត្តមសួងលាងហៃអនុរដ្ឋលេខាធិការនៃក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តាធិការ។

សោហ៊ុយ។"

- **មាត្រា៣២៤នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "នៅពេលបើកពិភាក្សាដេញដោល ភាគីអាចសុំឲ្យតុលាការស្ដាប់ចម្លើយក្នុងឋានៈជាសាក្សីនូវបុគ្គលដែលមានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់ ប៉ុន្តែមិនកោះហៅឲ្យត្រឹមត្រូវទេ។ការស្ដាប់ចម្លើយសាក្សីនេះត្រូវមានការយល់ព្រមពីប្រធានសវនាការ។ ក្រឡាបញ្ជីស្រង់អត្តសញ្ញាណ និងអញ្ជើញសាក្សីនេះឲ្យថយទៅនៅក្នុងបន្ទប់រង់ចាំ។
- **មាត្រា៣២៦នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ប្រធានសវនាការស្ដាប់ចម្លើយដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី អ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី ជនរងគ្រោះ សាក្សី និងអ្នកជំនាញតាមលំដាប់លំដោយដែលខ្លួនយល់ថាមានប្រយោជន៍[...]ព្រះរាជអាជ្ញាមេធាវី និងភាគីអាចត្រូវបានឲ្យលើកសំណួរសួរ។ គ្រប់ការលើកសំណួរទាំងអស់ត្រូវតែបានការអនុញ្ញាតពីប្រធានសវនាការ។ ក្រៅពីសំណួររបស់តំណាងអយ្យការ និងមេធាវីសំណួរផ្សេងទៀតត្រូវសួរតាមរយៈប្រធានសវនាការ។ ក្នុងករណីមានការតវ៉ាប្រធានសវនាការសម្រេចដោយឥស្សរចិត្តថាតើសំណួរនេះត្រូវតែសួរឬទេ។"

ខណៈដែលតុលាការត្រូវចេញសេចក្ដីសម្រេចដោយពឹងផ្អែកលើភស្តុតាងតែមួយមុខនោះ គ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ត្រូវមានឱកាសស្មើគ្នាក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាង ដើម្បីគាំទ្ររឿងក្ដីរបស់ខ្លួន។[26] ជាទូទៅភស្តុតាងមាន ៣ ប្រភេទ (១) សក្ខីភាពរបស់សាក្សី (ដូចជាកំណត់ហេតុពីបុគ្គលដែលបានឃើញហេតុការណ៍) (២) ការបង្ហាញឯកសារ (ដូចជាប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិដីធ្លី) និង/ឬ (៣) វត្ថុតាង (ដូចជាអាវុធប្រឡាក់ឈាម)។

តួលេខទី១២៖ ភស្តុតាង

៦(ក) តើភស្តុតាងត្រូវបានបង្ហាញដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	153	77	512	96	569	97	394	99
គ្មាន	46	13	20	4	16	3	4	1
៧(ក) តើមានអ្វីមួយ ដែលបង្ហាញថាភាគីណាមួយមិនទទួលបានឱកាសបង្ហាញភស្តុតាងដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	3	2	3	1	0	0	0	0
គ្មាន	196	98	529	99	585	100	398	100

ទិន្នន័យសំណួរ៦(ក) បង្ហាញថាចំនួនសវនាការដែលមានការបង្ហាញភស្តុតាងមានការកើនឡើងជិត ១០០%នៃចំនួនសវនាការទាំងអស់។ គ្មានសវនាការណាមួយ ដែលបង្ហាញថា ភាគីត្រូវបានបដិសេធមិនផ្ដល់ឱកាសបង្ហាញភស្តុតាងនោះទេ។

ពាក់ព័ន្ធនឹងគោលការណ៍ស្មើភាពគ្នា ភាគីនីមួយៗមានសិទ្ធិហៅសាក្សី ដើម្បីផ្ដល់សក្ខីកម្មគាំទ្ររឿងក្ដីរបស់ខ្លួន និងសាកសួរសាក្សីដែលហៅដោយភាគីដទៃទៀតនៃរឿងក្ដី។[27] ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិហៅ និង

---

[26]មាត្រា៣៣៤នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។

[27]មាត្រា១៤(៣)(ង) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ។មាត្រា២៩៨៣២៤និង៣២៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។

សាកសួរសាក្សីរបស់ខ្លួនក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចគ្នាទៅនឹងសាក្សីដាក់បន្ទុកខ្លួន។[28] សិទ្ធិនេះមិនគួរត្រូវបានបកស្រាយថាជាសិទ្ធិដែលគ្មានព្រំដែន អាចបង្ខំសាក្សីឲ្យចូលរួមសវនាការ ឬជាសិទ្ធិដែលអាចហៅសាក្សីដោយមិនកំណត់ចំនួននោះទេ។ មាត្រា៣២២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ បញ្ជាក់ថាសាក្សីគួរតែនៅក្នុងបន្ទប់រង់ចាំរហូតដល់ពេលត្រូវបានហៅទៅសាកសួរ ហើយសាក្សីមិនគួរមើលឃើញ ឬស្តាប់ឮអ្វីដែលកើតឡើងនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ នៅមុនពេលផ្តល់សក្ខីភាពនោះទេ។ នៅក្នុងបន្ទប់រង់ចាំ សាក្សីមិនអនុញ្ញាតឲ្យទាក់ទងជាមួយសាក្សីដទៃទៀតនោះទេ។[29] ការបញ្ញត្តិរបៀបនេះ មានគោលបំណងជៀសវាងនូវករណី ដែលសាក្សីយកលំនាំតាម ឬក្លែងសក្ខីភាពឲ្យស្របតាមដំណើរនៃរឿងក្តី។

តួលេខទី១៣៖សិទ្ធិហៅនិងសាកសួរសាក្សី

៥(ក) តើមានអ្វីមួយបង្ហាញថាភាគីណាមួយមិនបានទទួលឱកាសហៅសាក្សីដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	4	2	1	0.18	2	0.4	0	0
គ្មាន	195	98	531	99.82	583	99.6	398	100
៧(ខ) តើមានអ្វីមួយបង្ហាញថាភាគីណាមួយមិនបានទទួលឱកាសសាកសួរសាក្សីដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	0	0	3	0.56	0	0	0	0
គ្មាន	58	29	79	14.44	119	20	91	23
មិនពាក់ព័ន្ធ	141	71	450	85	466	80	307	77
៥(ខ) តើសាក្សីស្ថិតក្នុងបន្ទប់សវនាការដែរឬទេ នៅមុនពេលសាកសួរ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	10	5	28	5	22	4	22	5
គ្មាន	48	24	54	10	97	16	72	18
មិនពាក់ព័ន្ធ	141	71	450	85	466	80	307	77

នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤ គ្មានសវនាការណាមួយដែលបង្ហាញថាភាគីណាមួយមិនទទួលបានឱកាសហៅសាក្សីនោះទេ ជាការវិវឌ្ឍវិជ្ជមាន។ ទាក់ទងនឹងសំណួរ៧(ខ) នៅក្នុងសវនាការដែលបានសង្កេតទាំងអស់ភាគីទទួលបានឱកាសសាកសួរសាក្សី។

[28]មាត្រា១៤(៣)(ង) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

[29]មាត្រា៣២២នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។

សិទ្ធិទទួលដឹងឮភស្តុតាង

ប្រភពច្បាប់កម្ពុជានិងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា១៤(១) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ៖** "ជនគ្រប់រូបត្រូវមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខតុលាការនិងសាលាជំរះក្តី។ ជនគ្រប់រូបត្រូវមានសិទ្ធិឲ្យសាលាក្តីមានសមត្ថកិច្ចឯករាជ្យ និងមិនលំអៀង ដែលបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ជំនុំជម្រះរឿងក្តីរបស់ខ្លួនដោយសមធម៌ និងជាសាធារណៈដើម្បីសម្រេចលើការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងមកលើខ្លួនក្នុងវិស័យព្រហ្មទណ្ឌ។"[30]
- **មាត្រា៣១៩នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "មុនពេលសវនាការមេធាវីអាចពិនិត្យមើលសំណុំរឿងនៅការិយាល័យក្រឡាបញ្ជី នៃតុលាការនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់ក្រឡាបញ្ជី។ មេធាវី ឬលេខាធិការរបស់មេធាវី អាចត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយប្រធានតុលាការ ឲ្យធ្វើការចម្លងលិខិតនៃសំណុំរឿងដោយខ្លួនជាអ្នកចេញសោហ៊ុយនិងនៅក្រោមត្រួតពិនិត្យរបស់ក្រឡាបញ្ជី។
- **មាត្រា១២៩, ១៤៥, ១៤៩, ១៧០, ២៥៩និង៤២៨នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។**

សិទ្ធិទទួលដឹងឮអំពីភស្តុតាង មានន័យថាចុងចម្លើយមានសិទ្ធិទទួលបានឯកសារផ្សេងៗ ដើម្បីស្វែងយល់ពីភស្តុតាងដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងសំនុំរឿង។ ឯកសារសំខាន់ៗ គឺជាសំណុំរឿងដែលរៀបចំដោយចៅក្រមស៊ើបសួរ ដែលក្នុងនោះមានដីកាបញ្ជូនសំនុំរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដែលត្រូវបានបញ្ជូនទៅឲ្យប្រធានតុលាការដើម្បីកំណត់កាលបរិច្ឆេទសវនាការជំនុំជម្រះ។ សំណុំរឿងនេះមានភស្តុតាងទាំងអស់ដែលប្រមូលបាន និងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរ។

តួលេខទី១៤៖ សិទ្ធិទទួលដឹងឮភស្តុតាងរបស់ភាគីម្ខាងទៀត

៧(គ) តើមានអ្វីមួយបង្ហាញថាភស្តុតាងដូចគ្នាមិនត្រូវបានដឹងឮដោយភាគីទាំងពីរដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	3	2	4	1	0	0	0	0
គ្មាន	196	98	528	99	585	100	398	100

សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឲ្យសារភាព

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជានិងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា៣៨នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ៖** "ច្បាប់ហាមឃាត់មិនឲ្យមានការរំលោភបំពានលើរូបរាងកាយបុគ្គលណាមួយឡើយ[...] ការចោទប្រកាន់ការចាប់ខ្លួនការឃាត់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនជនណាមួយនឹងអាចធ្វើទៅ

---

[30]គណៈកម្មាធិការនៅក្នុងបទអត្ថាធិប្បាយទូទៅលេខ ៣២ បានបញ្ជាក់ថា "សិទ្ធិស្មើភាពនៅចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជម្រះក្តីក្នុងន័យទូទៅ ធានាបន្ថែមលើគោលការណ៍ដែលមាននៅក្នុងឃ្លាទី២ នៃមាត្រា ១៤ កថាខណ្ឌ ១ ការទទួលបានស្មើគ្នា និងសិទ្ធិស្មើគ្នា និងធានាថាភាគីនៃរឿងក្តីត្រូវបានយកចិត្តទុកដាក់ដោយគ្មានការរើសអើង។" គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស បទអត្ថាធិប្បាយទូទៅ លេខ ៣២ មាត្រា ១៤៖ សិទ្ធិស្មើភាពនៅចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជម្រះក្តី និងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ (CCPR/C/GC/32) ថ្ងៃទី២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧។ អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖ http://www.unhcr.org/refworld/category,LEGAL,,GENERAL,,478b2b2f2,0.html

កើត លុះត្រាតែអនុវត្តត្រឹមត្រូវតាមបញ្ញត្តិច្បាប់ [...]ការទទួលសារភាពដែលកើតឡើងពីការបង្ខិតបង្ខំតាមផ្លូវកាយក្តីតាមផ្លូវចិត្តក្តីមិនត្រូវទុកជាភស្តុតាងនៃពិរុទ្ធភាពទេ[...] វិមតិសង្ស័យត្រូវបានប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ។ ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។ ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិការពារខ្លួនតាមផ្លូវតុលាការ។"

- **មាត្រា១៤(៣)(ឆ) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ៖** "ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរិមាដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ[...] មិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឲ្យឆ្លើយដាក់កំហុសលើខ្លួនឯងឬសារភាពថាមានពិរុទ្ធ។"

សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឲ្យសារភាពពីពិរុទ្ធ ទាក់ទងនឹងការហាមឃាត់ដាច់ខាតនូវការធ្វើទារុណកម្ម យោរយៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថោកបន្ទាប ឬដាក់ទណ្ឌកម្ម។ នេះគឺមានន័យថា គ្មានការគាបសង្កត់ផ្លូវចិត្ត ឬផ្លូវកាយ ដោយផ្ទាល់ ឬមិនផ្ទាល់ ដែលបង្កជាស្លាកស្នាមលើជនជាប់ចោទដោយមន្ត្រីស៊ើបអង្កេត ឬមន្ត្រីតុលាការ ដើម្បីទទួលបានចម្លើយសារភាពឡើយ។

តួលេខទី១៥៖សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឲ្យសារភាព

១៤(គ) តើមានអ្វីមួយបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានគំរាមកំហែងបង្ខំឲ្យសារភាព ដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	6	3	28	5	39	7	12	3
គ្មាន	193	97	504	95	546	93	386	97
១៤(ឃ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានគេធ្វើទារុណកម្មបង្ខំឲ្យសារភាពដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	10	5	35	7	44	8	23	6
គ្មាន	189	95	497	93	541	92	375	94

ស្របតាមគោលបំណងនៃសំណួរ ១៤(គ) ការបង្ខិតបង្ខំត្រូវបានឲ្យនិយមន័យថាជាការគាបសង្កត់ផ្លូវចិត្តមិនត្រឹមត្រូវ ដូចជាការគំរាមកំហែង។ សំណួរ ១៤(ឃ) ត្រូវបានប្រើដើម្បីសង្កេតថា តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានគាបសង្កត់ឲ្យសារភាព តាមរយៈការប្រើអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្ម។ ឧទាហរណ៍នៃតម្រុយដែលកត់សម្គាល់ដោយមន្ត្រីសង្កេតការណ៍ ថាជនជាប់ចោទត្រូវបានបង្ខំឲ្យសារភាពតាមរយៈការប្រើអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្ម រួមមានការអះអាងជាក់លាក់របស់ជនជាប់ចោទ អំពីការប្រព្រឹត្តិមិនត្រឹមត្រូវ និងការសង្កេតមើលស្លាកស្នាមដែលកើតចេញពីការរំលោភបំពានលើរាងកាយ។ គួរកត់សម្គាល់ផងដែរថា ទិន្នន័យនៃសំណួរនេះហាក់ដូចជាការប៉ាន់ស្មាន ដោយសារតែមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការមិនអាចកំណត់ឲ្យប្រាកដប្រជាថា អំណះអំណាងរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងតុលាការជាការពិតឬយ៉ាងណា។

ចំនួនសវនាការដែលបង្ហាញថាការគំរាមកំហែងត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីបង្ខំឲ្យជនជាប់ចោទសារភាព ឬករណីដែលអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្មត្រូវបានប្រើប្រាស់មានការធ្លាក់ចុះពី៧% និង ៨%នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៣ មកនៅត្រឹម៣% និង៦% នៃចំនួនសវនាការទាំងអស់។ នៅពេលពិភាក្សាអំពីទិន្នន័យដែល

ប្រមូលបាននៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍មុនៗ ជាមួយចៅក្រមនៅតុលាការចៅក្រមភាគច្រើនបាននិយាយថាវាជាធម្មតាទេដែលជនជាប់ចោទនឹងដោះសារបែបនេះ នៅពេលដែលមន្ត្រីនគរបាលមិនមានវត្តមានក្នុងបន្ទប់សវនាការហេតុដូច្នេះហើយទើបការត្រួតពិនិត្យឲ្យបានម៉ត់ចត់មានសារៈសំខាន់ដើម្បីបង្ហាញថាការពិតការគំរាមកំហែង ឬអំពើហិង្សាគឺមិនបានកើតឡើងទេ។ ចៅក្រមខ្លះកត់សម្គាល់ឃើញថាប្រសិនបើមានការប្រព្រឹត្តអំពើហិង្សានោះជនជាប់ចោទ គួរតែដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅសភាស៊ើបសួរ ដើម្បីបដិសេធសក្ខីកម្មនោះ។ ខណៈដែលមន្ត្រីនគរបាលមានទំនួលខុសត្រូវក្នុងការមិនប្រើអំពើហិង្សាជាការសំខាន់ណាស់ដែលតុលាការ ជាពិសេសព្រះរាជអាជ្ញា ធ្វើការណែនាំមន្ត្រីនគរបាលអំពីបញ្ហានេះហើយរំឭកពួកគេថាពួកគេនឹងប្រឈមមុខនឹងច្បាប់ ប្រសិនបើប្រើប្រាស់អំពើហិង្សាដើម្បីទទួលបានចម្លើយសារភាព។ ចៅក្រមចាំបាច់មានការប្រុងប្រយ័ត្ននៅពេលពិចារណាទៅលើចម្លើយសារភាពណាមួយ ដែលត្រូវបានអះអាងថាទទួលបានតាមរយៈការបង្ខិតបង្ខំមិនត្រឹមត្រូវ ដោយយោងតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។ យោងតាមមាត្រា៣២១នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ក្នុងករណីដែលរកឃើញថាចម្លើយសារភាពបានមកពីការគាបសង្កត់ផ្លូវកាយ ឬផ្លូវចិត្ត ចៅក្រមមិនត្រូវយកជាភស្តុតាងនោះទេ ។

ហាមឃាត់ចំពោះការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជានិងច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា១៥នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ៖** "គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌស្របតាមច្បាប់ជាតិឬច្បាប់អន្តរជាតិក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តនោះឡើយ។ ដូចគ្នានេះមិនត្រូវដាក់ទោសឲ្យធ្ងន់ជាងទោសដែលអនុវត្តក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសឡើយ។ ប្រសិនបើក្រោយពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ហើយច្បាប់បានបញ្ញត្តិឲ្យមានការដាក់ទោសស្រាលជាងមុនជនល្មើសត្រូវទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីការដាក់ទោសស្រាលជាងនេះ។ គ្មានបញ្ញត្តិណាមួយក្នុងមាត្រានេះប្រឆាំងនឹងការជំនុំជម្រះក្តី ឬការផ្តន្ទាទោសដល់ជនណាម្នាក់ចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយដែលជននោះបានប្រព្រឹត្ត ក្នុងខណៈពេលដែលអំពើ ឬការខកខាននោះជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌស្របតាមគោលការណ៍។

គោលការណ៍សំខាន់នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ គឺថាគ្មានបុគ្គលណាមួយត្រូវបានរកឃើញថាមានពិរុទ្ធ ដោយសារការប្រព្រឹត្តអំពើ ឬការធ្វេសប្រហែសដែលមិនត្រូវបានចាត់ទុកជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌក្នុងពេលដែលអំពើ ឬការធ្វេសប្រហែសនោះកើតមានឡើង។ ដូចគ្នានេះដែរ បទប្បញ្ញត្តិដែលចែងអំពីទោសដែលធ្ងន់ជាងបទប្បញ្ញត្តិដែលអនុវត្តនៅពេលដែលបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានប្រព្រឹត្ត នឹងមិនត្រូវបានអនុវត្តឡើយ។

តួលេខទី១៦៖ ហាមឃាត់ចំពោះការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ

១៨(ក) តើមានអ្វីមួយ ដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបានជំនុំជម្រះរឿងក្តីនេះពីមុនមកដែរឬទេ?						
ទិន្នន័យ	ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ	ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
			ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន			1	0.1	1	0.2
គ្មាន			1028	99.9	687	99.8

២១(ច) តើការសម្រេចទោសនៅកម្រិតទោសប្បញ្ញត្តិត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុពេលដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?						
ទិន្នន័យ	ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ	ទិន្នន័យមិនត្រូវបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយកាណ៍នេះ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
			ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន			166	60.1	299	43
គ្មាន			0	0	97	14
មិនពាក់ព័ន្ធ			110	39.9	40	6
មិនដឹង					252	37

ទាក់ទងនឹងសំណួរ ១៨(ក) និង ២១(ច) ទិន្នន័យពាក់ព័ន្ធនឹងជនជាប់ចោទម្នាក់ៗ មិនមែនសវនាការទាំងមូលនោះទេ។

នៅក្នុងសវនាការដែលបានសង្កេត មានសវនាការចំនួនមួយដែលមានជំនុំជម្រះពីរដងលើបទល្មើសដដែល។ ជនជាប់ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទលួចយោងតាមមាត្រា៨៣ នៃច្បាប់អ៊ិនតាក់។ នៅក្នុងសវនាការនៃតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ ជនជាប់ចោទបានប្រាប់ចៅក្រមថាខ្លួនត្រូវបានកាត់ទោសលើបទល្មើសនេះម្តងរួចមកហើយនៅថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០។ នៅពេលសវនាការបានបញ្ចប់ ជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថាគ្មានពិរុទ្ធ។

សំណួរ ២១(ច) ត្រូវបានបញ្ចូលក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការនៅខែតុលា ឆ្នាំ២០១០ និងត្រូវបានបញ្ចូលដោយសារក្រមព្រហ្មទណ្ឌចូលជាធរមានបានចែងថា បទប្បញ្ញត្តិថ្មីដែលចែងឲ្យមានទោសស្រាលជាងត្រូវអនុវត្តភ្លាម ប៉ុន្តែបទប្បញ្ញត្តិណាដែលចែងឲ្យមានទោសធ្ងន់ជាងនឹងត្រូវបានអនុវត្តតែទៅលើអំពើដែលបានប្រព្រឹត្តក្រោយការចូលជាធរមាននៃបច្បាប់ប៉ុណ្ណោះ។[31] ហេតុដូច្នេះហើយ ការផ្តន្ទាទោសទៅលើជនជាប់ចោទចំនួន ៩៧នាក់(១៤%) គឺមិនស្ថិតនៅក្នុងកម្រិតទោសដែលអនុវត្តនៅពេលដែលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្តនោះទេ។ នេះជាលទ្ធផលដែលចៅក្រមបានអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌទាក់ទងនឹងទោសដែលស្រាលជាង។ ទិន្នន័យ "មិនពាក់ព័ន្ធ" នៅក្នុងសំណួរនេះមានចំនួន ៤០ករណីដែលជនជាប់ចោទដែលត្រូវបានប្រកាសថាគ្មានពិរុទ្ធ ឬចាត់របៀប។ ទិន្នន័យ "មិនដឹង" មានន័យថាមិនទទួលបានព័ត៌មានពីសាលក្រម។

សវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន

អនីតិជនដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស មានសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ទាំងអស់ដែលអនុវត្តចំពោះនីតិជន ក៏ដូចជាមានការការពារបន្ថែមដោយសារតែអាយុ ភាពចាស់ទុំ និងការវិវឌ្ឍន៍ផ្នែកសតិបញ្ញា។ កតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ និង អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ បានបញ្ញត្តិនូវវិធានការណ៍ជាក់លាក់សម្រាប់ការពារអនីតិជននៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ និង ត្រូវបានគាំទ្រដោយវិធាន និងសេចក្តីណែនាំអន្តរជាតិមួយចំនួន។ មាត្រា ៣១ និង ៤៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញបានទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់នូវអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ និងធានាថារដ្ឋត្រូវការពារសិទ្ធិកុមារ ហើយច្បាប់ជាតិក៏បានបង្កើតបទបញ្ញត្តិផ្សេងៗ ដាច់ដោយឡែកសម្រាប់អនីតិជននៅក្នុងចំណុចសំខាន់ៗមួយចំនួន។

[31] សូមអានមាត្រា៩និង១០នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩។

តួលេខទី១៧៖ សវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន

ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
ចំនួនសវនាការ	26		46		48		24	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
បទឧក្រិដ្ឋ	16	62	33	72	30	62	12	50
បទមជ្ឈិម	10	48	13	28	18	38	12	50

នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤ មានសវនាការចំនួន ២៤ក្នុងចំណោមសវនាការសរុបចំនួន ៣៩៨ ពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន (ស្មើនឹង ៦%នៃចំនួនសវនាការសរុប)។ ជាសរុប ជនជាប់ចោទជាអនីតិជនចំនួន៥៣នាក់ត្រូវបានសង្កេតនៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី៤។ នីតិភាពនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌនៅកម្ពុជាត្រូវបានកំណត់អាយុចាប់ពី ១៨ឆ្នាំ ឡើងទៅ។ ជនដែលមានអាយុក្រោម ១៨ឆ្នាំ នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសមិនអាចត្រូវបានចោទប្រកាន់ ឬជំនុំជម្រះដោយតុលាការទេ។ អនីតិជនដែលមានអាយុរវាងពី១៤ ដល់ ១៨ឆ្នាំ អាចទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ឋិតនៅក្នុងសភាពជាក់លាក់នៃទោសព្រហ្មទណ្ឌ ដែលត្រូវបានដាក់ទៅលើអនីតិជនដែលរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាព។ នៅក្នុងលក្ខណៈបែបនេះ អនីតិជនមានសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដូចនីតិជនដែរ ក៏ដូចជាមានការការពារបន្ថែមដោយសារតែអាយុ ភាពចាស់ទុំ និងការវិវឌ្ឍន៍ផ្នែកសតិបញ្ញា។ ជនដែលមានអាយុចាប់ពី១៨ឆ្នាំឡើងទៅនឹងទទួលការជំនំជុំរះក្នុងលក្ខណៈជានីតិជន។

អនីតិជន – ភាពឯកជន

- **មាត្រា ១៤(១)នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ៖** "សារព័ត៌មាន និងសាធារណៈជនអាចមិនឲ្យចូលរួមទាំងស្រុង[...] នៅពេលផលប្រយោជន៍នៃជីវិតឯកជនរបស់គូភាគីតម្រូវឲ្យធ្វើដូច្នេះ [...] ប៉ុន្តែការចេញសាលក្រមទាំងអស់អំពីរឿងព្រហ្មទណ្ឌត្រូវប្រកាសជាសាធារណៈលើកលែងតែផលប្រយោជន៍អនីតិជនតម្រូវផ្សេងពីនេះ ឬរឿងក្តីទំនាស់គ្រួសារ ឬអាណាព្យាបាលរបស់កុមារ។"
- **មាត្រា ៤០(២)(VII)នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ៖** "រដ្ឋភាគីត្រូវធានា ជាពិសេសថា [...] ត្រូវគោរពយ៉ាងពេញលេញ នូវសិទ្ធិនៃជីវិតឯកជនរបស់កុមារ នៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលនៃនីតិវិធី។"

សវនាការព្រហ្មទណ្ឌ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងនីតិជនជាទូទៅគួរតែធ្វើឡើងជាសាធារណៈដើម្បីផ្តល់សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ ក៏ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលសវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន ជាការស្របច្បាប់ក្នុងការដាក់កម្រិតទៅលើការចូលរួមស្តាប់សវនាការដើម្បីការពារភាពឯកជនរបស់អនីតិជន និងចៀសវាងទទួលការស្អប់ខ្ពើម។

តួលេខទី១៨៖ អនីតិជន – ភាពឯកជន

២(ក) តើមានការបិទប្រកាសលើក្តារខៀនសាធារណៈដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី ៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	0	0	0	0	21	44	8	33
គ្មាន	26	100	46	100	27	56	16	67
២(ខ) តើមានសាធារណជនដែលត្រូវហាមឃាត់មិនឲ្យចូល ឬបណ្តេញចេញពីបន្ទប់សវនាការដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	0	0	0	0	0	0	1	4
គ្មាន	26	100	46	100	48	100	23	96
២៤(ក) តើមានវិធានការណ៍អ្វីខ្លះដែលការពារភាពឯកជនរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជនក្នុងពេលសវនាការ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	0	0	0	0	0	0	2	8
គ្មាន	26	100	46	100	57	97	22	92

ទិន្នន័យសម្រាប់សំណួរ២(ខ) នៃតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការអនីតិជនបង្ហាញថា តុលាការដែលបានសង្កេត បានកម្រិតចំពោះការចូលរួមនៅក្នុងសវនាការចំនួនមួយដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន។ ស្ថានភាពជុំវិញការដាក់កម្រិតនេះ ត្រូវបានបញ្ជាក់នៅខាងដើមជំពូកនេះ គឺដោយសារតែសមាជិកគ្រួសារបង្កការរំខាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ហើយឆ្លើយសំណួរជំនួសអនីតិជន។ មានសវនាការចំនួន ២ដែលវិធានការណ៍ការពារត្រូវបានអនុវត្ត។ ករណីទីមួយកើតឡើងនៅតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ ទាក់ទងនឹងអនីតិជនអាយុ ១៥ឆ្នាំ ជាប់ចោទពីបទស្ថានទំងន់ទោសទាក់ទងទៅនឹងជនរងគ្រោះ តាមមាត្រា ២៤១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ នៅថ្ងៃទី១៩ ខែមករា ២០១១ ជនរងគ្រោះភេទស្រីអាយុ ៥ឆ្នាំ បានដើរទៅផ្ទះរបស់ជនជាប់ចោទដើម្បីមើលទូរទស្សន៍។ ជនជាប់ចោទចើបនាង ហើយប្រាប់ឲ្យនាងដោះសំពត់ចេញមុននឹងរំលោភនាង។ នៅក្នុងសវនាការ របាំងត្រូវបានដាក់ដើម្បីការពារភាពឯកជនរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន ដោយសារគាត់ខ្លាចសាធារណជននៅក្នុងសវនាការ។ លើសពីនេះទៅទៀត ជនជាប់ចោទត្រូវបានឪពុក និងមេធាវី អះអាងថាមានបញ្ហាខាងស្មារតី ហេតុដូច្នេះហើយទើបត្រូវការការការពារបន្ថែម។

ខណៈដែលវាជាការប្រសើរដែលមានការរកឃើញថាការការពារសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន និងជនរងគ្រោះជាអនីតិជន ត្រូវបានអនុវត្ត ទិន្នន័យបង្ហាញថាអត្រាករណីដែលមានការការពារនេះនៅមានចំនួនទាប។ តុលាការត្រូវតែយកចិត្តទុកដាក់បន្ថែមលើការការពារភាពឯកជនរបស់អនីតិជន។ មន្ត្រីនៅឯតុលាការដែលបានសង្កេត បាននិយាយថា ក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះពិចារណាអំពីបញ្ហាសវនាការអសាធារណៈរបស់អនីតិជនយ៉ាងម៉ត់ចត់។ បញ្ហានេះត្រូវបានកត់សម្គាល់ថាតុលាការទាំងពីរអនុវត្តសវនាការអសាធារណៈតែចំពោះរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងការរំលោភសេពសន្ថវៈ។ កិច្ចសន្ទនាជាមួយតុលាការបានបង្ហាញថា ការការពារត្រូវបានអនុវត្តជាញឹកញាប់ទៅលើរឿងក្តីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងជនរងគ្រោះជាអនីតិជន ជាជាងជនជាប់ចោទជាអនីតិជន ជាពិសេសរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងការរំលោភសេពសន្ថវៈ។ តុលាការគួរតែទទួលស្គាល់ថាការការពារ

ភាពឯកជនរបស់អនីតិជនគួរតែអនុវត្តទាំងទៅលើជនរងគ្រោះជាអនីតិជន និងជនជាប់ចោទជាអនីតិជន ហើយត្រូវតែផ្តល់ការយកចិត្តទុកដាក់ឲ្យបានច្រើនទៅលើប្រភេទនៃរឿងក្តីដែលជំនុំជម្រះជាអសាធារណៈ។

អនីតិជន – ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់នៅកម្ពុជា និង ច្បាប់អន្តរជាតិ៖

- **មាត្រា១០០ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "កាលណាបុគ្គលដែលត្រូវបានឃាត់ខ្លួនជាអនីតិជន មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវជូនព័ត៌មានតាមគ្រប់មធ្យោបាយដល់ឪពុកម្តាយ ដល់អ្នកតំណាងស្របច្បាប់ ឬដល់អ្នកទទួលភារកិច្ចលើអនីតិជននេះ។
- **មាត្រា២១២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "អនីតិជនអាយុតិចជាង ១៤ឆ្នាំ មិនអាចត្រូវឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទេ។ ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចសម្រេចប្រគល់អនីតិជនឲ្យឪពុកម្តាយ អ្នកអាណាព្យាបាល ឬក្នុងករណីគ្មានអ្នកអាណាព្យាបាល ត្រូវប្រគល់ទៅមជ្ឈមណ្ឌលអប់រំថែរក្សាបណ្តោះអាសន្ន រង់ចាំសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ។"
- **មាត្រា២១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** "ចំពោះអនីតិជនមានអាយុចាប់ពី ១៤ឆ្នាំ ដល់ក្រោម ១៨ឆ្នាំ នឹងត្រូវចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋ ថិរវេលាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមានដូចតទៅ៖
  ១. ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមិនអាចលើសពី ៤ខែបានទេ កាលណាអនីតិជនមានអាយុតិចជាង ១៦ឆ្នាំ។
  ២. ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមិនអាចលើសពី ៦ខែបានទេ កាលណាអនីតិជនមានអាយុចាប់ពី ១៦ ឆ្នាំ ដល់ក្រោម ១៨ឆ្នាំ។
- **មាត្រា ២១៤នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** " ចំពោះអនីតិជនមានអាយុចាប់ពី ១៤ឆ្នាំដល់ក្រោម ១៨ឆ្នាំ និងត្រូវចោទប្រកាន់ពីបទមជ្ឈិម ថិរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមានដូចតទៅ៖
  ១. ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមិនអាចលើសពី ២ខែបានទេ កាលណាអនីតិជននេះមានអាយុតិចជាង ១៦ឆ្នាំ។
  ២. ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមិនអាចលើសពី ៤ខែបានទេ កាលណាអនីតិជននេះមានអាយុចាប់ពី ១៦ ដល់ក្រោម១៨ឆ្នាំ។
  ថិរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នតាមចំណុចទី១ និង ចំណុចទី២ខាងលើនេះ មិនត្រូវលើសពាក់កណ្តាលនៃអប្បបរមានៃទោសដែលច្បាប់បានកំនត់សម្រាប់អនីតិជននោះឡើយ។"

ដូចទៅនឹង និងលើសពីករណីនីតិជន បទដ្ឋានអន្តរជាតិមិនជំរុញឲ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នឡើយក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធអនីតិជន។ ក្នុងករណីភាគច្រើន ផលប្រយោជន៍ដ៏ល្អបំផុតរបស់កុមារត្រូវបានការពារដោយមិនឲ្យពួកគេនៅឆ្ងាយពីឪពុកម្តាយ។[32] ការឃុំខ្លួនកុមារ រួមទាំងបន្ទាប់ពីការចាប់ខ្លួន និងមុនពេលសវនាការ គួរតែត្រូវបានចៀសវាងតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន និងគួរតែត្រូវបានប្រើជាវិធានការណ៍ចុងក្រោយបង្អស់ក្នុងរយៈពេលមួយដ៏ខ្លី។[33] ទាំងបទដ្ឋានច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិចែងយ៉ាងជាក់លាក់ថាក្នុង

[32] មាត្រា៩នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។

[33] មាត្រា៣៧ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។មាត្រា៩៦និង២១២នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។មាត្រា២១២ នៃនីតិវិធីក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ហាមឃាត់ការឃុំខ្លួនរបស់អនីតិជនអាយុក្រោម១៤ឆ្នាំដោយមាត្រា២១៣និង២១៤ កំណត់ថិរវេលាអតិបរមានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់អនីតិជនអាយុពី ១៤ឆ្នាំ ទៅ១៨ឆ្នាំដែលបានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិម។

ករណីលើកលែងដែលអនីតិជនត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នពួកគេគួរតែត្រូវបានដាក់ដាច់ដោយឡែកពីនីតិជន។[34]

តួលេខទី១៩៖ អនីតិជន – ការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន

២៣ តើមានការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	17	65	44	96	42	87.5	17	71
គ្មាន	7	27	1	2	5	10.5	7	29
មិនពាក់ព័ន្ធ	0	0	0	0	0	0		
មិនដឹង	2	8	1	2	1	2		

២៣(ខ) ប្រសិនបើមាន តើមានអ្វីមួយ ដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទមិនត្រូវបានចែកឲ្យដាច់ពីនីតិជនដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ	ចំនួន	ភាគរយ
មាន	0	0	0	0	0	0	0	0
គ្មាន	18	69	44	96	43	90	17	71
មិនពាក់ព័ន្ធ	8	31	2	4	5	10	7	29

ក្នុងសវនាការដែលបានសង្កេតចំនួន ៩២%ដែលជនជាប់ចោទជាអនីតិជន ត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន។ នៅពេលដែលក្រឡេកមើលទៅលើជនជាប់ចោទជាអនីតិជនម្នាក់ៗវិញ អនីតិជនចំនួន ៥៣ នាក់ ឬស្មើនឹង ៧០% ត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន។ នេះជាអត្រាមួយដែលខ្ពស់ជាងអត្រាឃុំខ្លួននីតិជនបណ្ដោះអាសន្នទៅទៀត ដែលមានត្រឹមតែ៦៩%។ ការណ៍នេះត្រូវបានបដិសេធដោយអ្នកតំណាងរបស់តុលាការរាជធានីភ្នំពេញនៅពេលដែល ម.ស.ម.កបានជួបដើម្បីពិភាក្សាអំពីរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសលើកទី២ ថាអនីតិ-ជនតែងតែត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ននៅពេលដែលមន្ត្រីនគរបាល និងតុលាការកំពុងត្រួតពិនិត្យបញ្ជាក់អំពីអាយុពិតប្រាកដរបស់ពួកគេ។ ក៏ប៉ុន្តែនេះមិនមែនជាហេតុផលសមរម្យក្នុងការឃុំខ្លួនអនីតិជនខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នឡើយ។ មូលហេតុជាក់លាក់ដែលនាំឲ្យមានការឃុំខ្លួនអនីតិជនបណ្ដោះអាសន្ន មានចំនួនតិចតួច ហើយសច្ចធារណ៍ប្រឆាំងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នសម្រាប់អនីតិជនមានកម្រិតខ្ពស់ជាងករណីនីតិជន។ តុលាការត្រូវបំពេញការងារច្រើនជាងនេះដើម្បីធានាថាវិធីសាស្ត្រដទៃទៀតត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈម ក្នុងការត្រួតពិនិត្យបញ្ជាក់អំពីអាយុពិតប្រាកដរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន។

---

34. មាត្រា១៦៦នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចែងអំពីលក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនអនីតិជនក្នុងពន្ធនាគារ៖ “អនីតិជនដែលជាប់ពន្ធនាគារ ត្រូវឃុំខ្លួននៅទីកន្លែងពិសេស ខណ្ឌដាច់ពីនីតិជន។” សូមអានផងដែរ មាត្រា៣៧(គ) នៃអនុសញ្ញាស្ដីពីសិទ្ធិកុមារ និង វិធាន ១៣.៤នៃវិធានអប្បបរមានៃរដ្ឋបាលយុត្តិធម៌សម្រាប់អនីតិជននៃអង្គការសហប្រជាជាតិ (វិធានប៉េកាំង) ដែលអនុម័តដោយសេចក្ដីសម្រេចមហាសន្និបាតលេខ ៤០/៣៣ចុះថ្ងៃទី២៩ខែវិច្ឆិកាឆ្នាំ១៩៨៥។

តួលេខ ១៩៖ អនីតិជន - ការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន

២៣ (ក) តើមានការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នដែរឬទេ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី ១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី ២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី ៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី៤	
	ចំនួន	%	ចំនួន	%	ចំនួន	%	ចំនួន	%
មាន	១៧	៦៥	៨៤	៩៦	៤២	៨៧.៥	១៧	៧១
គ្មាន	៧	២៧	១	២	៥	១០.៥	៧	២៩
មិនពាក់ព័ន្ធ	០	០	០	០	០	០		
មិនដឹង	២	៨	១	២	១	២		

២៣ (ខ) ប្រសិនបើមានការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន តើមានអ្វីបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទមិនត្រូវបាន ដាក់ជាច់ដោយឡែកពីនីតិជនដែរ ឬទេ?								
ទិន្ន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី ១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី ៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី ៤	
	ចំនួន	%	ចំនួន	%	ចំនួន	%	ចំនួន	%
មាន	០	០	០	០	០	០	០	០
មិនមាន	១៨	៦៩	៨៤	៩៦	៤៣	៩០	១៧	៧១
មិនពាក់ព័ន្ធ	៨	៣១	២	៤	៥	១០	៧	២៩

នៅក្នុងសវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជនដែលបានសង្កេតចំនួន ៩២% មានការប្រើប្រាស់ការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន។ នៅពេលដែលក្រឡេកមើលទៅលើអនីតិជនជាជនជាប់ចោទម្នាក់ៗ ឃើញមានអនីតិជនចំនួន ៥៣នាក់ ឬស្មើនឹង ៧៧% ត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន។ បើប្រៀបធៀបទិន្នន័យនេះ ជាមួយនឹងទិន្នន័យពាក់ព័ន្ធនឹងនីតិជនចំនួន ៦៤% អត្រានេះមានកម្រិតខ្ពស់ជាង។ បញ្ហានេះត្រូវបានបញ្ជាក់ពីមន្ត្រីដែលជាតំណាងមកពីតុលាការរាជធានីភ្នំពេញ នៅក្នុងកិច្ចជួបពិភាក្សាអំពីរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសទី២ ថាជាទូទៅអនីតិជនត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន នៅពេលដែលមន្ត្រីប៉ូលីស និងតុលាការកំពុងតែត្រួតពិនិត្យមើលអាយុរបស់ពួកគេ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នេះមិនអាចត្រូវបានចាត់ទុកជាមូលហេតុឃុំខ្លួនអនីតិជនបណ្ដោះអាសន្នឡើយ។ មូលហេតុដែលអាចនាំឲ្យមានការឃុំខ្លួនអនីតិជនបណ្ដោះអាសន្ន មានចំនួនតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ហើយសច្ចធារណ៍ប្រឆាំងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នអនីតិជនស្ថិតនៅក្នុងកម្រិតមួយខ្ពស់ជាងនីតិជន។ តុលាការគួរតែខិតខំប្រឹងប្រែង ដើម្បីធានាថាមានការចាត់វិធានការណ៍ដោះស្រាយបញ្ហាដែលអាចកើតមានឡើង ក្នុងការត្រួតពិនិត្យអាយុរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន។

អនីតិជន និងការផ្តន្ទាទោស

ប្រភពនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និង ច្បាប់អន្តរជាតិ៖
➢ **មាត្រា ៣៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ៖**"អនីតិជនដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ជាកម្មវត្ថុនៃវិធានការតាមដាន វិធានការអប់រំ វិធានការការពារ និងវិធានការឧបត្ថម្ភ។ ប៉ុន្តែតុលាការអាចប្រកាសទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ឡើងទៅប្រសិនបើកាលៈទេសៈនៃបទល្មើស ឬបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជនតម្រូវ"។
➢ **មាត្រា ៤០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ៖** វិធានការតាមដាន វិធានការអប់រំ វិធានការការពារ និង វិធានការឧបត្ថម្ភ មានដូចតទៅ៖ ១. ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅឪពុកម្តាយ អាណាព្យាបាល បុគ្គលដែលថែរក្សាអនីតិជននោះ ឬ បុគ្គលណាផ្សេងទៀត ប្រសិនបើបុគ្គលនោះសក្តិសមនឹងទំនុកចិត្ត។ ២. ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅសេវាសាធារណៈ ដែលសម្រាប់ទទួលបន្ទុកអនីតិជន។ ៣. ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅអង្គការឯកជន ដែលមាននីតិសម្បទាក្នុងការទទួលអនីតិជន។ ៤. ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅមន្ទីរពេទ្យ ឬស្ថាប័នឯកទេស។ ៥. ការដាក់អនីតិជនឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការការពាររបស់តុលាការ។

នៅពេលសម្រេចដាក់ទោសលើអនីតិជន ដែលត្រូវបានរកឃើញថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ចៅក្រមត្រូវពិចារណាទៅលើផលប្រយោជន៍ល្អបំផុតរបស់កុមារជាអាទិភាព។[35] ការដាក់ទោសពន្ធនាគារលើអនីតិជនដែលត្រូវបានរកឃើញថាបានល្មើសច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌត្រូវតែជាវិធានការណ៍ចុងក្រោយបង្អស់ ហើយនឹងត្រូវបានប្រើតែនៅក្នុងករណីពិសេសប៉ុណ្ណោះ។[36]

តួលេខ ២០៖ អនីតិជន - ការផ្តន្ទាទោស

២៥(ខ)តើមានអ្វីដែលបង្ហាញថាចៅក្រមធ្វើការពិចារណាទៅលើទោសមិនមែនពន្ធនាគារមុនទោសពន្ធនាគារ?								
ទិន្នន័យ	អំឡុងរបាយការណ៍ទី ១		អំឡុងរបាយការណ៍ទី ២		អំឡុងរបាយការណ៍ទី ៣		អំឡុងរបាយការណ៍ទី ៤	
	ចំនួន	%	ចំនួន	%	ចំនួន	%	ចំនួន	%
មាន	០	០	០	០	០	០	០	០
មិនមាន	២០	៧៧	46	១០០	៣២	៦៧	១៥	៦២
មិនពាក់ព័ន្ធ	៦	២៣	០	០	១៦	៣៣	៩	៣៨

មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការសង្កេតឃើញថា គ្មានករណីណាមួយដែលបង្ហាញថាចៅក្រមពិចារណាទៅលើទោសមិនមែនពន្ធនាគារ មុននឹងឈានទៅរកការសម្រេចដាក់ទោសពន្ធនាគារឡើយ។ ការណ៍ដែលមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការបន្តសង្កេតឃើញនិន្នាការឆ្ពោះទៅរកការអនុវត្តទោសពន្ធនាគារ

[35]មាត្រា ២(១) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។ សូមមើលផងដែរគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិកុមារ- កថាខណ្ឌទី ១០ និង ៧១ បទអត្ថាធិប្បាយទូទៅលេខ១០៖សិទ្ធិកុមារនៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌អនីតិជន។

[36]មានត្រា ២៧ (ខ) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។

នាំឲ្យមានការព្រួយបារម្ភ ដោយសារតែមាត្រា ៣៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ បានបង្កើតនូវសច្ចធារណ៍ប្រឆាំងការផ្តន្ទាទោស និងការដាក់ទោសពន្ធនាគារ លើអនីតិជន។ កិច្ចពិភាក្សាជាមួយនឹងភាគីពាក់ព័ន្ធ សបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថាតុលាការនៅមានកង្វះខាតនូវយន្តការសម្រាប់អនុវត្តវិធានការណ៍ដទៃទៀតដែលចែងដោយច្បាប់។ ខណៈដែលអង្គការយូនីសេហ្វបានធ្វើការសហការជាមួយនឹងក្រសួងយុត្តិធម៌ក្នុងគោលបំណងលើកស្ទួយសិទ្ធិកុមារ តាមរយៈសិក្ខាសាលាតស៊ូមតិលើជម្រើសទណ្ឌកម្មផ្សេងៗនោះ ធនធានសម្រាប់ការអនុវត្តនេះនៅតែមានកម្រិតទាំងសម្រាប់រឿងក្តីអនីតិជននិងរឿងក្តីនីតិជន។[37]

ប្រទេសកម្ពុជាមានក្របខណ្ឌច្បាប់រឹងមាំ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានជម្រើសសម្រាប់ចំណាត់ការលើករណីអនីតិជន។ ប៉ុន្តែទិន្នន័យដែលប្រមូលបានបង្ហាញថាមានកង្វះខាតធនធាន និងរចនាសម្ព័ន្ធផ្នែកយុត្តិធម៌ និងសង្គម ដើម្បីគាំទ្រតុលាការក្នុងការអនុវត្តន៍ច្បាប់នេះ។ វិធានការណ៍ផ្សេងៗដូចជា ការដាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់តុលាការ និងបំពេញសេវាកម្មសហគមន៍ ទាមទារឲ្យមាននីតិវិធីត្រឹមត្រូវ និងធនធានគ្រប់គ្រាន់។ ការណ៍នេះទាមទារឲ្យមានយុទ្ធសាស្ត្រក្នុងកិច្ចសហការណ៍ជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាលក្នុងការធ្វើការជាមួយនឹងដៃគូម្ចាស់ជំនួយ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងស្ថាប័នឯកជនដទៃទៀតដើម្បីធានាបាននូវការអភិវឌ្ឍវិស័យយុត្តិធម៌អនីតិជនប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព ដែលផ្តោតសំខាន់ទៅលើការធានាថាយុវជនដែលល្មើសច្បាប់ ទទួលបាននូវការគាំពារគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីក្លាយទៅជាសមាជិកមានប្រយោជន៍មួយនៅក្នុងសង្គមជាតិ។

---

[37]កិច្ចប្រជុំរវាងបុគ្គលិកគម្រោង និងអង្គការយូនីសេហ្វ នៅថ្ងៃទី ២២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១។

៤. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍

ទិន្នន័យប្រមូលបានពីការសង្កេតសវនាការចំនួន ៣៩៨ នៅក្នុងអំឡុងរបាយការណ៍ទី ៤ បន្តបង្ហាញអំពីភាពប្រសើរឡើងនៅក្នុងការប្រកាន់ខ្ជាប់នូវសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលក្នុងនោះមានសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ។ នៅក្នុងសវនាការមួយចំនួនតូច ចៅក្រមបាននិយាយសំដីដែលបង្ហាញពីការយល់ដឹងមិនបានពេញលេញនូវគោលការណ៍សន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ហើយចំណាត់ការតុលាការទៅលើភស្តុតាង និងសាក្សី នៅតែជាចំណុចមួយដែលមានការវិវឌ្ឍន៍វិជ្ជមាន ដោយសារភាគីទាំងពីរទទួលបាននូវឱកាសស្មើគ្នាក្នុងការបង្ហាញ និងត្រួតពិនិត្យភស្តុតាង។ ប៉ុន្តែការព្រួយបារម្ភចម្បងនៅតែកើតមានឡើង ទាក់ទងទៅនឹងអត្រាខ្ពស់នៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ទោះបីជាម.ស.ម.ក សង្កេតឃើញថា អត្រាមានការធ្លាក់ចុះបន្តិចបន្តួចក៏ដោយ។ ការព្រួយបារម្ភនៅតែកើតមានឡើង ពាក់ព័ន្ធនឹងអត្រាទាបនៃការទទួលបានជំនួយពីមេធាវី ដោយជនជាប់ចោទក្នុងបទមជ្ឈិម។ ម.ស.ម.ក បានសង្កេតឃើញថាអត្រានៃជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋ ទទួលបានជំនួយពីមេធាវីមានការធ្លាក់ចុះ ការណ៍នេះនាំឲ្យមានការព្រួយបារម្ភ ព្រោះថាច្បាប់តម្រូវឲ្យមានមេធាវីជាដាច់ខាត។

ឆ្លងតាមការវិភាគទៅលើទិន្នន័យប្រមូលបាន ម.ស.ម.ក បានធ្វើការកត់សម្គាល់ទៅលើផ្នែកមួយចំនួនដែលមានការកែទម្រង់ប្រព័ន្ធតុលាការ និងមានការផ្លាស់ប្តូរក្នុងការអនុវត្តន៍ នឹងអាចរួមចំណែកឲ្យមានការកើនឡើងនូវការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។

ម.ស.ម.ក បានផ្តល់អនុសាសន៍ទៅលើចំណុចខ្វះខាតទាំងឡាយដែលបានសង្កេតឃើញនៅក្នុងអំឡុងពេលរបាយការណ៍ទី ៤ ដូចខាងក្រោម៖

អនុសាសន៍ចំពោះបញ្ហាពន្យារពេល និងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

- **រាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ**គួរតែធានាថា អនាគតចៅក្រមទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលស្តីពីបទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដែលមាននៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌអត្ថន័យនៃមូលហេតុទាំង ៦ ដែលអាចនាំឲ្យមានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន នៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង៖ ដើម្បីបញ្ចប់បទល្មើស ឬបង្ការបទល្មើសកុំឲ្យកើតជាថ្មី ដើម្បីរារាំងកុំឲ្យមានការគាបសង្កត់លើសាក្សី ឬជនរងគ្រោះ ឬ ដើម្បីរារាំងកុំឲ្យមានការត្រូវរ៉ូវគ្នា រវាងជនត្រូវចោទ និងអ្នកសមគំនិត ដើម្បីរក្សាភស្តុតាង ឬតម្រុយជាសម្ភារៈ ដើម្បីធានារក្សាជនត្រូវចោទ ទុកជូនតុលាការចាត់ការតាមនីតិវិធី ដើម្បីការពារសន្តិសុខឲ្យជនត្រូវចោទ ដើម្បីធានារក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈកុំឲ្យមានការច្របូកច្របល់ ដែលបណ្តាលមកពីបទល្មើស។
- **សភាស៊ើបសួរ ប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍**(សូមមើលមាត្រា២៨៣និង២៨៥នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ)និង**អធិការកិច្ចនៃក្រសួងយុត្តិធម៌**គួរតែត្រួតពិនិត្យចៅក្រមស៊ើបសួរ ប្រសិនបើមើលឃើញជាក់ស្តែងថាពួកគេមានចេតនា ឬធ្វេសប្រហែស មិនយកចិត្តទុកដាក់ចិរវេលាកំណត់នៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។ គណៈកម្មាធិការវិន័យនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម គួរតែផ្អែកលើបញ្ហានេះ ដើម្បីជាមូលដ្ឋានក្នុងការស៊ើបសួរ និងដាក់ពិន័យ ចៅក្រមស៊ើបសួរទាំងនោះ។
- **ក្រសួងយុត្តិធម៌**គួរតែបង្កើតប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យថ្នាក់ជាតិ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និងធានាថាមិនមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលើសចិរវេលាកំណត់ដោយច្បាប់។ ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យនេះគួរតែធានាថា កាលបរិច្ឆេទនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនជាប់ចោទម្នាក់ៗត្រូវបានកត់ត្រាទុក ហើយមានការផ្តល់ជាសញ្ញាប្រាប់នូវកាលបរិច្ឆេទចុងក្រោយនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និង

មានប្រព័ន្ធសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យការឃុំខ្លួនទាំងអស់ ហើយនៅក្នុងករណីដែលមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលើសថិរវេលាកំណត់ដោយច្បាប់ មានការផ្តល់សញ្ញាឲ្យដឹងដោយស្វ័យប្រវត្តិ។ នៅពេលដែលថ្ងៃចុងក្រោយនៃការឃុំខ្លួនតាមច្បាប់មកដល់ ជនជាប់ចោទត្រូវតែបានដោះលែងដោយស្វ័យប្រវត្តិ ស្របតាមមាត្រា២៤៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។ ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យការឃុំខ្លួននៅទូទាំងប្រទេសណាមួយក៏ដោយគួរតែមានប្រព័ន្ធផ្តល់ដំណឹងដល់អង្គការផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ និងជនជាប់ចោទដទៃទៀត ដែលត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ធ្វើរបៀបនេះជំនួយផ្នែកច្បាប់នឹងត្រូវបានផ្តល់ឲ្យដល់ជនជាប់ចោទ។

- នៅក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទកំពុងស្ថិតនៅក្នុងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ហើយថិរវេលាកំណត់ដោយច្បាប់ជិតឈានមកដល់នោះ ជនជាប់ចោទទាំងនោះគួរតែទទួលបានអាទិភាពក្នុងការជំនុំជម្រះ។
- កង្វះខាតមេធាវី អាចនឹងរួមចំណែកឲ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលើសថិរវេលាកំណត់ ដោយសារបាត់ដានព័ត៌មានជនជាប់ចោទនៅក្នុងប្រព័ន្ធ។ ជំនួយផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុដល់អង្គការជំនួយផ្នែកច្បាប់គួរតែត្រូវបានបង្កើនដើម្បីធានាថាជនទាំងឡាយណាដែលចង់បាន និងមានតម្រូវការអាចទទួលបានជំនួយពីមេធាវី។ **គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា**(គណៈមេធាវី) ស្របជាមួយនឹងការទទួលខុសត្រូវដែលកំណត់ដោយច្បាប់ ក្នុងការផ្តល់នូវសេវាកម្មជំនួយផ្នែកច្បាប់ គួរតែសហការជាមួយមេធាវី និងក្រុមហ៊ុនមេធាវីឯកជនក្នុងការជម្រុញឲ្យមានការផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ដោយស្ម័គ្រចិត្ត ដើម្បីបំពេញកង្វះខាតជំនួយផ្នែកច្បាប់ដែលផ្តល់ដោយមេធាវី ជាពិសេសសម្រាប់ជនជាប់ចោទដែលស្ថិតនៅក្នុងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលើសថិរវេលាកំណត់ដោយច្បាប់។

អនុសាសន៍ចំពោះបញ្ហាផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់

ម.ស.ម.ក ទទួលស្គាល់ថាបញ្ហាទាំងឡាយនៅក្នុងផ្នែកនេះអាចនឹងកើតឡើង ដោយសារភាពមានកម្រិតនៃធនធានជាជាងចំណេះដឹងឬសមត្ថភាព។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក៏ដោយដោយសារតែសារៈសំខាន់នៃសិទ្ធិនេះ ក្នុងការធានាឲ្យជនជាប់ចោទម្នាក់ទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ អនុសាសន៍ត្រូវបានផ្តល់ដូចខាងក្រោម៖

- មាត្រា១៤៥ ២៥៤ ៣០៤ ៣១៩ ៣៩១ និង៤២៨នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌគួរតែត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មដើម្បីធានាថា ក្នុងករណីដែលមេធាវីអវត្តមាន ជនជាប់ចោទទាំងអស់មានឱកាសមើលផ្នែកដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងរបស់ខ្លួន ដើម្បីជាជំនួយក្នុងការឆ្លើយតបនឹងការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងខ្លួន និងរៀបចំការការពារក្តី។
- នៅរាល់គ្រប់ដំណាក់កាលនៃរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចដូចជាមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ ព្រះរាជអាជ្ញា ចៅក្រមស៊ើបសួរ និងចៅក្រមជំនុំជម្រះគួរតែចាត់វិធានការណ៍ដើម្បីធានាថានៅក្នុងករណីដែលចាំបាច់សិទ្ធិជនជាប់ចោទទទួលបានជំនួយពីមេធាវីត្រូវបានគោរព និងសម្របសម្រួល រួមមាន៖
    - o ការរក្សាទុកបញ្ជីឈ្មោះមេធាវី នៅឯប៉ុស្តិ៍ប៉ូលីស ការិយាល័យព្រះរាជអាជ្ញា និងតុលាការ
    - o ប្រសិនបើមិនទាន់មាន បង្កើតកិច្ចសហការណ៍រវាងគណៈមេធាវី និងអង្គការផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ដើម្បីផ្តល់ជំនួយច្បាប់ដោយឥតគិតថ្លៃ ដល់ជនជាប់ចោទដែលគ្មានលទ្ធភាពខាងហិរញ្ញវត្ថុ។
- ចំពោះការយឺតយ៉ាវដែលតុលាការតែងតែជួបប្រទះ នៅក្នុងការស្នើសុំមេធាវី **ក្រសួងយុត្តិធម៌**គួរតែបំពេញការងារជាមួយតុលាការ ដើម្បីបង្កើតនូវគោលនយោបាយអនុវត្តចំពោះការដាក់ពាក្យស្នើសុំមេធាវី។ គោលនយោបាយនេះគួរតែធានាថាគណៈមេធាវី និងអង្គការជំនួយផ្នែកច្បាប់នានាទទួលបានដំណឹងឲ្យបានឆាប់រហ័សបំផុតតាមតែអាចធ្វើទៅបានអំពីតម្រូវការមេធាវី។

- **តុលាការ គណៈមេធាវី និងអង្គការជំនួយផ្នែកច្បាប់នានា** ត្រូវធ្វើការរួមគ្នាដើម្បីធានាថាជំនួយផ្នែកច្បាប់មានសម្រាប់ជនជាប់ចោទច្រើននាក់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ជាមួយនឹងពេលវេលាដែលឆាប់រហ័ស។ **ក្រសួងយុត្តិធម៌**គួរតែចេញសេចក្តីណែនាំដែលចែងថា នៅក្នុងករណីដែលជំនួយពីមេធាវីត្រូវមានដាច់ខាត ដូចជាករណីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ឬករណីពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជនមេធាវីគួរតែត្រូវបានចាត់តាំងនៅដំណាក់កាលដំបូងនៃនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ដើម្បីជៀសវាងការចាត់តាំងមេធាវីនៅនាទីចុងក្រោយនិងធានាបាននូវពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់រៀបចំការពារក្តី។
- **គណៈមេធាវី**គួរតែបង្កើតនូវបរិក្ខារសិក្សាដើម្បីជាជំនួយដល់សាធារណជនឲ្យមានការយល់ដឹងអំពីរបៀបទទួលបានជំនួយផ្នែកច្បាប់តាមរយៈមូលនិធិជំនួយផ្នែកច្បាប់របស់គណៈមេធាវី និងអង្គការជំនួយផ្នែកច្បាប់នានា។
- **រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា**ត្រូវតែទទួលស្គាល់អំពីសារៈសំខាន់នៃជំនួយផ្នែកច្បាប់ក្នុងការធានាឲ្យមានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ រាជរដ្ឋាភិបាលគួរតែបង្កើតឲ្យមានគោលនយោបាយជាតិមួយស្តីពីជំនួយផ្នែកច្បាប់រួមទាំងយុទ្ធសាស្ត្រក្នុងការផ្តល់ថវិកាសម្រាប់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ និងថវិកាសម្រាប់សវនកម្មប្រចាំឆ្នាំទៅលើថវិកាជំនួយផ្នែកច្បាប់របស់គណៈមេធាវី។
- **ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌**គួរតែសហការជាមួយភាគីផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីអនុវត្តនូវអនុសាសន៍នៅក្នុងរបាយការណ៍របស់ខ្លួន ឆ្នាំ២០០៦*ជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅកម្ពុជា៖ ការអនុវត្តន៍ការយល់ដឹង និងតម្រូវការ* រួមទាំងការបង្កើតនូវស្ថាប័នសម្របសម្រួលកណ្តាលមួយដើម្បីផ្តល់ថវិកានិងបង្កើតហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធថ្នាក់ជាតិមួយសម្រាប់ជំនួយផ្នែកច្បាប់។
- **ក្រសួងយុត្តិធម៌**គួរតែធ្វើការងារជាមួយនឹងម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិ ដើម្បីអប់រំបណ្តុះបណ្តាលនិងបង្កើនការយល់ដឹងឲ្យបានល្អប្រសើរអំពីអត្ថន័យនិងផលប្រយោជន៍នៃជំនួយផ្នែកច្បាប់។ យុទ្ធនាការបង្កើនការយល់ដឹង គួរតែបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រមួយដែលអាចបញ្ជូនព័ត៌មានទៅដល់ថ្នាក់មូលដ្ឋានឧទាហរណ៍តាមរយៈការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលនិងព័ត៌មានទៅដល់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ និងអាជ្ញាធរភូមិស្រុក។

អនុសាសន៍ចំពោះការអនុវត្តគោលការណ៍សន្មតជាមុនថាគ្មានទោស

- **ក្រសួងមហាផ្ទៃ**គួរតែចេញសេចក្តីណែនាំអំពីមាត្រា៩(៥)(ច) នៃសេចក្តីប្រកាសលេខ ២១៧ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពន្ធនាគារ ដើម្បីឲ្យមានភាពច្បាស់លាស់ថាអ្នកជាប់ឃុំខ្លួនត្រូវតែបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការក្នុងសំលៀកបំពាក់ផ្ទាល់ខ្លួន និងការធានាថានៅក្នុង**មជ្ឈមណ្ឌលឃុំខ្លួន**ជនជាប់ឃុំដែលតម្រូវឲ្យបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការទទួលបានឱកាសស្លៀកសំលៀកបំពាក់ផ្ទាល់របស់ខ្លួន។ នៅមុនពេលបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការចុងចម្លើយទាំងអស់គួរតែទទួលបានសំលៀកបំពាក់ ដែលខ្លួនស្លៀកពាក់នៅពេលដែលត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នឬប្រសិនបើសំលៀកបំពាក់នោះត្រូវបានបាត់បង់ ឬបោះបង់ចោលអ្នកជាប់ឃុំគួរតែទទួលបានឱកាសស្វែងរកសំលៀកបំពាក់ដែលផ្ញើមកឲ្យខ្លួនដោយក្រុមគ្រួសារឬមិត្តភ័ក្រ្ត។

អនុសាសន៍ចំពោះការគោរពសិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឲ្យសារភាព

- **ក្រសួងមហាផ្ទៃ** គួរតែបន្តផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលដល់មន្ត្រីនគរបាលជាតិ (រួមទាំងមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌) និងមន្ត្រីពន្ធនាគារអំពីបច្ចេកទេសសួរចម្លើយដែលគ្មានការបង្ខិតបង្ខំនិងហាមឃាត់ដាច់ខាតនូវការធ្វើទារុណកម្មដែលឃោរឃៅអមនុស្សធម៌បន្ថោកបន្ទាបឬទណ្ឌកម្ម។

- **រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា** គួរតែចាត់ការឲ្យរហ័សនូវការបង្កើតយន្តការបង្ការថ្នាក់ជាតិ ដើម្បីស៊ើបអង្កេតបណ្តឹងរួមទាំងអំណះអំណាងអំពីការធ្វើទារុណកម្មពីសំណាក់នគរបាលមន្ត្រីពន្ធនាគារ និងមន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ដទៃទៀត ដើម្បីសង្កេតមើលមធ្យោបាយក្នុងការឃុំខ្លួន និងផ្តល់ជាអនុសាសន៍ដល់រដ្ឋាភិបាល។

យន្តការបង្ការថ្នាក់ជាតិគួរតែត្រូវបង្កើតឡើងស្របតាមមាត្រា១៧ និង១៨នៃពិធីសារបន្ថែមលើអនុសញ្ញាប្រឆាំងទារុណកម្មដែលទាមទារឲ្យស្ថាប័នឬយន្តការនេះឯករាជ្យពីរដ្ឋាភិបាល។

- **រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានិងព្រះរាជអាជ្ញា** គួរតែធានាថាអំណះអំណាងអំពីការប្រព្រឹត្តមិនត្រឹមត្រូវត្រូវបានស៊ើបអង្កេតយ៉ាងរហ័សនិងដោយមិនលំអៀង។ ទង្វើនៃទារុណកម្មគួរតែនាំឲ្យមានការកាត់ទោស ជនដែលប្រព្រឹត្តទង្វើនោះ និងត្រូវបានព្យួរការងាររង់ចាំលទ្ធផលនៃការស៊ើបអង្កេត។

អនុសាសន៍ចំពោះភាពឯករាជ្យ មិនលំអៀង និងវិជ្ជាជីវៈចៅក្រម

- **ក្រសួងយុត្តិធម៌** ឬក៏អាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ដូចជាប្រធានតុលាការកំពូលគួរតែចេញសេចក្តីណែនាំជាលាយល័ក្ខអក្សរដល់ចៅក្រមជំនុំជម្រះ និងព្រះរាជអាជ្ញាដើម្បីរំឭកអំពីមាត្រា៣៣៧នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ដែលហាមឃាត់ចៅក្រមជំនុំជម្រះមិនឲ្យនិយាយជាមួយបុគ្គលណាមួយនៅក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាសម្រេចរួមបញ្ចូលទាំងក្រឡាបញ្ជីព្រះរាជអាជ្ញានិងមេធាវី។ ការបំពានលើសេចក្តីណែនាំគួរតែជាមូលដ្ឋានសម្រាប់រាយការណ៍អំពីចៅក្រម ឬព្រះរាជអាជ្ញាដែលប្រព្រឹត្តល្មើសដោយអធិការកិច្ចនៃក្រសួងយុត្តិធម៌ទៅកាន់គណៈកម្មការវិន័យនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម និងដើម្បីចាត់វិធានការណ៍ដាក់ពិន័យ ។
- **ក្រសួងយុត្តិធម៌** គួរតែចេញសេចក្តីបង្គាប់ទៅកាន់ប្រធានតុលាការទាំងអស់ឲ្យធានាថា៖
  - វិធានផ្ទៃក្នុងនៃតុលាការនីមួយៗ ត្រូវតែមានបញ្ចូលការហាមប្រើប្រាស់ទូរស័ព្ទទាំងអស់នៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ និងចំពោះបុគ្គលទាំងអស់។
  - ក្រឡាបញ្ជីត្រូវតែអានបទប្បញ្ញត្តិដែលពាក់ព័ន្ធនៃវិធានផ្ទៃក្នុងនៅមុនការចាប់ផ្តើមនៃសវនាការនីមួយៗ។
  - មន្ត្រីតុលាការរួមមានចៅក្រមព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីត្រូវតែធ្វើជាគំរូ។ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះគួរតែពង្រឹងសណ្តាប់ធ្នាប់នៅក្នុងបន្ទប់សវនាការស្របតាមមាត្រា៣១៨នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌដោយបញ្ជារឲ្យចេញពីបន្ទប់សវនាការ នូវជនណាដែលត្រូវបានរកឃើញថាប្រើប្រាស់ទូរស័ព្ទក្នុងពេលសវនាការ។ ប្រហែលគ្នានេះដែរ ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញាមិនគួរទទួលឆ្លើយទូរស័ព្ទឡើយ។ ក្រឡាបញ្ជីគួរតែត្រូវបានណែនាំឲ្យទទួលសារជំនួសចៅក្រមដែលកំពុងជំនុំជម្រះនៅក្នុងសវនាការ។

អនុសាសន៍ចំពោះសវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន

- **ក្រសួងយុត្តិធម៌** គួរតែធ្វើកិច្ចសហការជាមួយរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការសាលាចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងអង្គការស្ថាប័នខាងក្រៅដើម្បីផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលដល់ចៅក្រម និងមេធាវីអំពីបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌដែលមានផលប៉ះពាល់លើអនីតិជនជាពិសេសសច្ចធារណ៍ប្រឆាំងនឹងការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារ នៅក្នុងមាត្រា៣៩ និងទោសមិនមែនពន្ធនាគារជំនួសការដាក់ទោសពន្ធនាគារ។
- **ក្រសួងយុត្តិធម៌និងក្រសួងអប់រំយុវជននិងកីឡា** គួរតែបង្កើតវិធីសាស្រ្តនិងកម្មវិធីទាំងឡាយដែលផ្តល់ជម្រើសសម្រាប់ការឆ្លើយតបទៅនឹងយុវជនដែលប្រព្រឹត្តល្មើសនិងអនុញ្ញាតឲ្យព្រះរាជអាជ្ញានិងចៅក្រមស៊ើបសួរបង្វែរជនល្មើលជាអនីតិជនចេញពីប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌផ្លូវការ។
- **រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានិងក្រសួងយុត្តិធម៌** គួរតែបង្កើនល្បឿននៃការអនុម័តច្បាប់យុត្តិធម៌អនីតិជនឲ្យបានឆាប់រហ័ស ដើម្បីផ្តល់ការបញ្ជាក់បំភ្លឺឲ្យកាន់តែប្រសើរឡើង អំពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៃជនជាប់ចោទជាអនីតិជន។

- **ចៅក្រមស៊ើបសួរ** គួរតែធានាថាបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ជាតិនិងច្បាប់អន្តរជាតិដែលបង្កើតសច្ចធារណ៍ប្រឆាំងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នចំពោះអនីតិជនត្រូវបានគោរព។ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នចំពោះអនីតិជនគួរតែត្រូវបានយកមកអនុវត្តតែនៅក្នុងករណីពិសេសប៉ុណ្ណោះហើយជាមធ្យោបាយចុងក្រោយបង្អស់ និងក្នុងរយៈពេលខ្លីសមស្របបំផុត។ ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្ន័យដាច់ដោយឡែកសម្រាប់អនីតិជន ឬប្រព័ន្ធប្រើពណ៌កូដសម្រាប់ចងក្រងសំណុំរឿងដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន គួរតែត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីជាការរំឭកដល់ចៅក្រមអំពីភាពខុសគ្នារវាងការប្រព្រឹត្តទៅលើនីតិជន និងអនីតិជន។
- យោងតាមច្បាប់ និងគោលការណ៍អន្តរជាតិស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនៃរាជរដ្ឋាភិបាលគួរតែធានាថាតុលាការប្រតិបត្តិតាមការអនុវត្តន៍ខាងក្រោមនៅពេលដែលនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធនឹងជនជាប់ចោទជាអនីតិជន៖
  - o ការជំនុំជម្រះជាអសាធារណៈ
  - o ការរៀបចំដោយឡែកសម្រាប់ការផ្តល់ភស្តុតាងដូចជារបាំង
  - o អនុញ្ញាតឲ្យមានសេចក្តីថ្លែងការណ៍តាមរយៈខ្សែអាត់វីដេអូ ពាក់ព័ន្ធនឹងភស្តុតាងរបស់កុមារ
- **ចៅក្រម** គួរតែធានាថាការដាក់ពន្ធនាគារអនីតិជន ជាមធ្យោបាយចុងក្រោយបង្អស់ និងប្រើជំនួសដោយបទប្បញ្ញត្តិផ្តន្ទាទោសថ្មីនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌដោយដាក់ទោសមិនមែនពន្ធនាគារ ដែលមានដូចជាការបំពេញការងារសហគមន៍ នៅក្នុងពេលព្យួរទោសការដាក់ក្រោមវិធានការតាមដានអប់រំការពារ និងវិធានការឧបត្ថម្ភដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៣៩ និងមាត្រា៤០នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។
- **អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលនិងស្ថាប័នឯកជន** គួរតែស្វែងរកកិច្ចសហការជាមួយ**តុលាការក្រសួងយុត្តិធម៌**និង**ក្រសួងអប់រំយុវជននិងកីឡា**ដើម្បីផ្តល់ការគាំទ្រ និងស្តារនីតិសម្បទាយុវជនដែលបានប្រព្រឹត្តល្មើសច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដោយផ្តល់មធ្យោបាយដែលអាចអនុវត្តបាន និងពិតប្រាកដ ផ្សេងពីការកាត់ទោសព្រហ្មទណ្ឌនិងដាក់ពន្ធនាគារ។

មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា

២០១២

រាជធានីភ្នំពេញ

៥.គន្ថនិទ្ទេស

នីតិអន្តរជាតិ

សន្ធិសញ្ញានិងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ

ក្រុមប្រឹក្សាសហភាពអឺរ៉ុប៖*អនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស*ចុះថ្ងៃទី០៤ខែវិច្ឆិកា១៩៥០។

អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ*អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តអំពើឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ឬបន្ថោកបន្ទាបឬទណ្ឌកម្ម* ចុះថ្ងៃទី១០ខែធ្នូ១៩៨៤។

អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ*អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ*ចុះថ្ងៃទី២០ខែវិច្ឆិកា១៩៨៩។

អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ*កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ*ចុះថ្ងៃទី១៦ខែធ្នូ១៩៦៦។

អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ*ពិធីសារបន្ថែមលើអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្មអនុគណ:កម្មាធិការបង្ការទារុណកម្ម*នៅក្នុងខែកុម្ភ:២០០៧។

អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ*សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស*ចុះថ្ងៃទី១០ខែធ្នូ១៩៤៨។

ឧបករណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិដទៃទៀត

អង្គការសហប្រជាជាតិ*គោលការណ៍មូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃប្រព័ន្ធតុលាការ* អនុម័តដោយសមាជអង្គការសហប្រជាជាតិលើកទី៧ស្តីពីការបង្ការបទល្មើសនិងការប្រព្រឹត្តទៅលើជនល្មើសរៀបចំឡើងនៅទីក្រុងមីឡានពីថ្ងៃទី២៦ខែសីហាដល់ថ្ងៃទី០៦ខែកញ្ញាឆ្នាំ១៩៨៥គាំទ្រដោយសេចក្តីសម្រេចនៃអង្គមហាសន្និបាតលេខ៤០/៣២ចុះថ្ងៃទី២៩ខែវិច្ឆិកា១៩៨៥និងលេខ៤០/១៤៦ចុះថ្ងៃទី១៣ខែធ្នូ១៩៨៥។

អង្គការសហប្រជាជាតិ*គោលការណ៍មូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីមេធាវី* អនុម័តដោយសមាជអង្គការសហប្រជាជាតិលើកទី៨ស្តីពីការបង្ការបទល្មើសនិងការប្រព្រឹត្តទៅលើជនល្មើសរៀបចំឡើងនៅទីក្រុងហាវ៉ាណាប្រទេសគុយបានៅថ្ងៃទី០៧ខែកញ្ញាឆ្នាំ១៩៩០។

គោលការណ៍ដែលទាក់ទងនឹងលក្ខន្តិកៈនៃការបង្កើតស្ថាប័នជាតិ(គោលការណ៍ទីក្រុងប៉ារីស)ឆ្នាំ១៩៩៣។

អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីអំពី *វិធានបទដ្ឋានអប្បបរមាអនុវត្តចំពោះការប្រព្រឹត្តទៅលើទណ្ឌិត* ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៥៥។

អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ*សេចក្តីណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការបង្ការអនីតិជនប្រព្រឹត្តបទល្មើស (សេចក្តីណែនាំរីយ៉ាត)*អនុម័តដោយសេចក្តីសម្រេចនៃអង្គមហាសន្និបាតលេខ៤៥/១១២ចុះថ្ងៃទី១៤ខែធ្នូ១៩៩០។

អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ*វិធានអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការការពារអនីតិជនដែលត្រូវបានដកហូតសេរីភាព*ចុះថ្ងៃទី១៤ខែធ្នូ១៩៩០។

អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ *វិធានបទដ្ឋានអប្បរមានៃបទដ្ឋានអង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់រដ្ឋបាលយុត្តិធម៌អនីតិជន* ចុះថ្ងៃទី២៩ខែវិច្ឆិកា១៩៨៥។

នីតិជាតិ

ច្បាប់

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (២០០៧)។

រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (១៩៩៣ ដូចដែលបានធ្វើវិសោធនកម្ម)។

ច្បាប់ស្តីពីគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (១៩៩៥)។

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (២០០៩)។

ប្រកាសលេខ២១៧ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពន្ធនាគារ(ថ្ងៃទី៣១ខែមីនាឆ្នាំ១៩៩៨)។
បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីប្រព័ន្ធតុលាការច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌនិងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់អនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងសម័យអន្តរកាល (១៩៩២)។

គោលនយោបាយ

ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ *យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌* ដែលត្រូវបានអនុម័តដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គនៅថ្ងៃទី២០ខែមិថុនាឆ្នាំ២០០៣។

ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ *ផែនការសកម្មភាពសម្រាប់ការអនុវត្តន៍យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌* ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គនៅថ្ងៃទី២៩ខែមេសាឆ្នាំ២០០៥។

ករណីសិក្សា

អន្តរជាតិ

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *ហ្វចផ័រតទល់នឹងប្រទេសបារាំង* សេចក្តីសម្រេចលេខ២២២០៩/៩៣ECHR១៩៩៧-២ អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=%0922209/93&sessionid=72026732&skin=hudoc-en

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស *សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សស្ថិតនៅក្រោមពិធីសារបន្ថែមលើកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយសម័យប្រជុំលើកទី៣៩ សេចក្តីជូនដំណឹងលេខ២១៥/១៩៨៦ ជី.អា. វ៉ាន់មើសតទល់នឹងប្រទេសហូឡង់ សេចក្តីសម្រេចចុះថ្ងៃទី២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩០*(CCPR/C/39/D/215/1986)អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/%28Symbol%29/9e281a27532d5fe5c1256ab2004838b1?Opendocument

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស *ទស្សនៈនៃគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សលើមាត្រា៥កថាខណ្ឌទី៤នៃពិធីសារបន្ថែមលើកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ សេចក្តីជូនដំណឹងលេខ២៦៣/១៩៨៧៖ លោកហ្គន់ហ្សាឡេសដេលរីយ៉ូតទល់នឹងលោកប៉េរូ*។សេចក្តីសម្រេចចុះថ្ងៃទី២៨ខែតុលាឆ្នាំ១៩៩២(CCPR/C/46/D/263/1987) អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/3977b6d1e738710c80256730004f6aaf?Opendocument

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស *ការទទួលយក៖សេចក្តីជូនដំណឹងលេខ៥៩៤/១៩៩២៖ហ្វីលីពតទល់នឹងទ្រីនីដាតនិងតូបាហ្គោ*។សេចក្តីសម្រេចចុះថ្ងៃទី១៥ខែមីនាឆ្នាំ១៩៩៦(CCPR/C/56/D/594/1992) អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖http://www.bayefsky.com/pdf/124_trinidad594.pdf

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស *បទអត្ថាធិប្បាយទូទៅលេខ៣២មាត្រា១៤៖សិទ្ធិស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខតុលាការនិងសាលាជម្រះក្តីនិងការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌*ចុះថ្ងៃទី២៣ខែសីហាឆ្នាំ ២០០៧(CCPR/C/GC/32) អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www.unhcr.org/refworld/type,GENERAL,,,478b2b2f2,0.html

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស *ទស្សនៈនៃគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សលើមាត្រា៥កថាខណ្ឌទី៤នៃពិធីសារបន្ថែមលើកតិការសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ សេចក្តីជូនដំណឹងលេខ៩១៣/២០០០៖ ចាន់តទល់នឹងហ្គូយ៉ាណាសេចក្តីសម្រេចចុះថ្ងៃទី២៣ខែមករាឆ្នាំ២០០៦* (CCPR/C/85/D/913/2000)អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/b69fa1d51ad367c6c12571060050284e?Opendocument

ជាតិ

ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សេចក្តីសម្រេចលេខ០៩២/០០៣/២០០៧ចុះថ្ងៃទី ១០ខែកក្កដាឆ្នាំ២០០៧។

របាយការណ៍

ប្លូរីឆាតនិងរ៉ូប៊េតអានជីរូត *ការវាយតម្លៃទៅលើកម្មវិធីសិទ្ធិនិងយុត្តិធម៌ (ប្រាជ្ញ)៖របាយការណ៍ចុងក្រោយ*ក្រុងវ៉ាស៊ីនតោន៖ទីភ្នាក់ងារសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិនៃសហរដ្ឋអាមេរិក (UIAID) ខែមករាឆ្នាំ២០០៨អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www.usaid.gov/kh/democracy_and_governance/documents/Cambodia_HR-ROL_Evaluation_Final_Report.pdf

អង្គការអាដហុការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងអភិវឌ្ឍន៍នៅកម្ពុជា ក្រុមអ្នកច្បាប់ការពារសិទ្ធិកម្ពុជា សម្ព័ន្ធខ្មែរជំរឿន និងការពារសិទ្ធិមនុស្សលីកាដូ អង្គការចិត្តសង្គមអន្តរវប្បធម៌ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តកម្មនៃអង្គការ-សមាគមការពារសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា របាយការណ៍រួមរបស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលនៅកម្ពុជាស្តីពីទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តមកលើខ្លួន ឬទណ្ឌកម្មឯទៀត ដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថោកបន្ទាប ដាក់ជូនគណៈកម្មាធិការប្រឆាំងទារុណកម្ម នៅមុនពេលរបាយការណ៍អំឡុងពេល

ទី២ របស់កម្ពុជា នៅក្នុងអង្គប្រជុំលើកទី៤៥ របស់គណៈកម្មាធិការប្រឆាំងទារុណកម្មដែលធ្វើឡើងនៅហ្សឺណែវ ចាប់ពីថ្ងៃទី០១ ដល់ថ្ងៃទី១៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០ - ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០។

គណៈកម្មាធិការប្រឆាំងទារុណកម្ម*ការពិចារណាទៅលើរបាយការណ៍ដាក់ជូនដោយរដ្ឋភាគីស្ដីពីមាត្រា១៩នៃអនុសញ្ញា៖ប្រទេសកម្ពុជា*ចុះថ្ងៃទី២៩ខែតុលាឆ្នាំ២០០៩(CAT/C/KHM/2)អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/AdvanceVersions/CAT-C-KHM-2.pdf

គណៈកម្មាធិការប្រឆាំងទារុណកម្ម*ការពិចារណាទៅលើរបាយការណ៍ដាក់ជូនដោយរដ្ឋភាគីស្ដីពីមាត្រា១៩នៃអនុសញ្ញា៖ប្រទេសកម្ពុជា*ចុះថ្ងៃទី០២ខែកុម្ភៈឆ្នាំ២០១០(CAT/C/KHM/Q/2) អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖
http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/AdvanceVersions/CAT-C-KHM- 2.pdf

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិកុមារ*បទអត្ថាធិប្បាយទូទៅលេខ១០(២០០៧)៖សិទ្ធិកុមារនៅក្នុងវិស័យយុត្តិធម៌អនីតិជន*ចុះថ្ងៃទី២៥ខែមេសាឆ្នាំ២០០៧(CRC/C/GC/10)អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/b0ebdbcd1e49d11dc1257306004f1864?Opendocument

ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌*ជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅកម្ពុជា៖ការអនុវត្តន៍ចំណេះដឹងនិងតម្រូវការ*ភ្នំពេញ៖ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ខែធ្នូឆ្នាំ២០០៦អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖http://www.ewmi-praj.org/download/legalaid/Legal%20Aid%20in%20Cambodia%20study%20report.pdf

គណៈកម្មការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ*បទអត្ថាធិប្បាយរបស់គណៈកម្មការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិលើរបាយការណ៍បឋមរបស់ប្រទេសកម្ពុជាស្ដីពីការអនុវត្តន៍កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្ដីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ចសង្គមនិងវប្បធម៌*ក្រុងហ្សឺណែវ៖គណៈកម្មការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិខែមេសាឆ្នាំ២០០៩អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖http://www.icj.org/IMG/Cambodia_CESCR_Oral_SubmissionFINAL-30-04-09.pdf

ក្រុមការងារអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល*របាយការណ៍ដូចគ្នាស្ដីពីប្រទេសកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៩* រាជធានីភ្នំពេញ៖ក្រុមការងារអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលខែមេសាឆ្នាំ២០០៩អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/docs/ngos/NGO_WG_Cambodia_CESCR42.pdf

តំណាងពិសេសសិទ្ធិមនុស្សប្រចាំនៅកម្ពុជា*របាយការណ៍ស្ដីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជាលោកសាស្ត្រាចារ្យស៊ូរីយ៉ាស៊ូបេឌី*នៅថ្ងៃទី១៦ខែកញ្ញាឆ្នាំ២០១០(A/HRC/15/26)អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖http://cambodia.ohchr.org/WebDOCs/DocReports/3-SG-RA-Reports/A_HRC_CMB16092010E.pdf

រដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិក ការិយាល័យប្រជាធិបតេយ្យសិទ្ធិមនុស្សនិងការងារឆ្នាំ២០០៩*របាយការណ៍សិទ្ធិមនុស្ស*៖ប្រទេសកម្ពុជាខែមីនាឆ្នាំ២០១០អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eap/135988.htm

អត្ថបទសារព័ត៌មាន

ផនបូផា៖*មានការលើកឡើងជាផ្លូវការថា ការខ្វះខាតមេធាវីនាំឲ្យការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នមានរយៈពេលវែង*ដកស្រង់ចេញពីសារព័ត៌មានឌឺខែមបូឌា ដេលីចុះថ្ងៃទី២៣ខែមីនាឆ្នាំ២០១០។

សៀវភៅស្ដីពីការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ *សៀវភៅស្ដីពីការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ*ទីក្រុងឡុងដ៍៖ការបោះពុម្ពផ្សាយរបស់អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិឆ្នាំ១៩៩៨ AI Index POL 30/02/98 អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www.amnesty.org/en/library/asset/POL30/002/1998/en/81bf7626-d9b1-11dd-af2b-b1f6023af0c5/pol300021998en.pdf

អូលីវីរ៉ាបាបាវ៉ានិងលីនដាបេសារ៉ាទីម៉ូរ៉ាអែដ *សៀវភៅស្ដីពីការសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់គណៈកម្មការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ*ឆ្នាំ២០០២អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www.jsmp.minihub.org/Reports/otherresources/Trial_Observation_Manual.pdf

អង្គការសន្តិសុខនិងសហប្រតិបត្តិការអឺរ៉ុប/ ការិយាល័យវិទ្យាស្ថានប្រជាធិបតេយ្យនិងសិទ្ធិមនុស្ស *ការសង្កេតការណ៍សវនាការ៖សៀវភៅយោងសម្រាប់អ្នកអនុវត្តប្រទេសប៉ូឡូញ៖* OSCE/ODIHR ឆ្នាំ២០០៨អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www.osce.org/publications/odihr/2008/04/30849_1119_en.pdf

ភីជីកជេលេណានិងវ៉ាណេសាលេសនី *អ្វីទៅជាការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌? សេចក្ដីណែនាំជាមូលដ្ឋានស្ដីពីបទដ្ឋានច្បាប់និងការអនុវត្តន៍*ទីក្រុងញូវយ៉ក៖គណៈកម្មាធិការមេធាវីសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្សឆ្នាំ២០០០អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www.humanrightsfirst.org/pubs/descriptions/fair_trial.pdf

សុន្ទរកថា

សុន្ទរកថាសម្ដេចហ៊ុនសែន *ស្ដីពីយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណសម្រាប់ការរីកលូតលាស់ការងារសមភាពនិងប្រសិទ្ធិភាពដំណាក់កាលទី២*ក្នុងកិច្ចប្រជុំលើកទី១នីតិកាលទី៤នៃរដ្ឋសភាជាតិនៅទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រីរាជធានីភ្នំពេញនៅថ្ងៃទី២៦ខែកញ្ញាឆ្នាំ២០០៨។

ផ្សេងៗ

អែដល័ដានីញ៉ែល "ការទទួលបានព័ត៌មានផ្នែកច្បាប់នៅកម្ពុជា៖ ជំហានដំបូងលទ្ធភាពនាពេលអនាគត"២០០៥ (២-៣) *ទនានុប្បវត្តិស្ដីពីព័ត៌មានច្បាប់និងព័ត៌មានវិទ្យា (JILT)*អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2005_2-3/adler/#P86_17813

គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា *បទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា*អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖http://www.bigpond.com.kh/Council_of_Jurists/Judicial/jud008g.htm

មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា *សវនាការឌុច៖ឧទាហរណ៍ដ៏ល្អមួយសម្រាប់តុលាការកម្ពុជា*ចេញផ្សាយនៅថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដាឆ្នាំ២០១០អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖www.cchrcambodia.org

តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ *វិធាននៃភស្តុតាង និងនីតិវិធី* ដែលរៀបចំឡើងដោយសភានៃរដ្ឋភាគីនៅក្នុងសម័យប្រជុំលើកទី១ទីក្រុងញូយ៉កនៅថ្ងៃទី០៣ ដល់ថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដាឆ្នាំ២០០២។កំណត់ត្រាជាផ្លូវការ ICC-ASP/1/3 អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖

http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/F1E0AC1C-A3F3-4A3C-B9A7-B3E8B115E886/140164/Rules_of_procedure_and_Evidence_English.pdf

ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ

មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជាអាចរកបាននៅលើគេហទំព័រៈwww.cchrcambodia.org.

៦. ឧបសម្ព័ន្ធ

ឧបសម្ព័ន្ធទី១៖ តារាងសង្កេតការណ៍សវនាការ

ព័ត៌មានទូទៅអំពីសវនាការ

១.ពត៌មានទូទៅ				
១(ក)កាលបរិច្ឆេទសវនាការ	ម៉ោងចាប់ផ្តើម			
១(ខ) មន្រ្តីសង្កេតការណ៍សវនាការ				
១(គ) តុលាការ	☐ ភ្នំពេញ ☐ កណ្តាល ☐ បន្ទាយមានជ័យ ☐ រនគិរី ☐ ផ្សេងៗ សូមបញ្ជាក់៖ ____________			
១(ឃ) ចៅក្រម	ទី១ ទី២ ទី៣ ☐ ផ្សេងៗ សូមបញ្ជាក់៖			
១(ង) ក្រឡាបញ្ជី				
១(ច) ចំនួនជនជាប់ចោទ	ចំនួនសរុប			
	នីតិជន	ប្រុស	វត្តមាន	អវត្តមាន
		ស្រី	វត្តមាន	អវត្តមាន
	អនីតិជន	ប្រុស	វត្តមាន	អវត្តមាន
		ស្រី	វត្តមាន	អវត្តមាន
	តំណាងនីតិបុគ្គល	ប្រុស	វត្តមាន	អវត្តមាន
		ស្រី	វត្តមាន	អវត្តមាន
១(ច) ចំនួនជនរងគ្រោះ	ចំនួនសរុប			
	នីតិជន	ប្រុស	វត្តមាន	អវត្តមាន
		ស្រី	វត្តមាន	អវត្តមាន
	អនីតិជន	ប្រុស	វត្តមាន	អវត្តមាន
		ស្រី	វត្តមាន	អវត្តមាន
	តំណាងនីតិបុគ្គល	ប្រុស	វត្តមាន	អវត្តមាន
		ស្រី	វត្តមាន	អវត្តមាន

សិទ្ធិក្នុងពេលជំនុំជម្រះ

២. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ	
២(ក) តើមានការបិទផ្សាយ ជូនដំណឹងអំពីសវនាការនៅលើ ក្តារខៀនក្រៅបន្ទប់សវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន
២(ខ) តើសាធារណជនត្រូវបានរារាំ មិនអោយចូលឬបណ្តេញចេញពីបន្ទប់ សវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន បើមានមូលហេតុ៖

៣.សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ	
៣(ក) តើចៅក្រមបានប្រកាសពីសំណុំរឿង ដែលត្រូវបានជំនុំជម្រះដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន
៣(ខ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ ពីបទចោទដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន
៣(គ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ ពីមាត្រាច្បាប់ពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន
៣(ឃ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពី កាលបរិច្ឆេទប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន
៣(ង) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពី កន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន
៣(ច) តើចៅក្រមបានរៀបរាប់ពីភាគី ដែលចូលរួមដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន
៣(ឆ) ប្រសិនបើត្រូវការ តើអ្នកបកប្រែត្រូវបានផ្តល់ឱ្យដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
៣(ជ) ប្រសិនបើត្រូវការ តើជនពិការ ត្រូវបានគេផ្តល់ជំនួយដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន តើជាជំនួយផ្នែកអ្វី?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ ស្តាប់ ☐ មើល ☐ ផ្សេងៗ សូមបញ្ជាក់៖

៤. ការពន្យល់ប្រាប់សិទ្ធិ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ			
៤(ក) តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និងពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិមានមេធាវី ឬសិទ្ធិការពារខ្លួនដែរឬទេ?	☐ មានតែ I	☐ មានតែ E	☐ គ្មានទាំង I និង E
៤(ខ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និងពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិឆ្លើយ ឬមិនឆ្លើយដែរឬទេ?	☐ មានតែ I	☐ មានតែ E	☐ គ្មានទាំង I និង E
៤(ខ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និងពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិផ្លាស់ប្តូរចៅក្រមដែរឬទេ?	☐ មានតែ I	☐ មានតែ E	☐ គ្មានទាំង I និង E
៤(ខ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និងពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិនិយាយសំដីចុងក្រោយដែរឬទេ?	☐ មានតែ I	☐ មានតែ E	☐ គ្មានទាំង I និង E

៥. សិទ្ធិហៅ និងសាកសួរសាក្សី	
៥(ក) តើមានអ្វីដែលបង្ហាញថា ភាគីណាមួយមិនទទួលបាន ឱកាសហៅសាក្សីដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន បើមាន ភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី សូមបញ្ជាក់៖
៥(ក) តើសាក្សីស្ថិតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការនៅមុនពេលសាកសួរដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

សូមរៀបរាប់អំពីអង្គហេតុឱ្យបានក្បោះក្បាយ

៦៖ ការបង្ហាញភស្តុតាង							
៦(ក) តើភស្តុងតាង / សាក្សី ត្រូវបានបង្ហាញដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន បើមាន តើភាគីណាមួយ? និងភស្តុតាងប្រភេទណាមួយដែលត្រូវបានបង្ហាញ?						
	ភាគី / ប្រភេទ	ព្រះរាជាអាជ្ញា		ភាគីជនជាប់ចោទ		ភាគីរដ្ឋប្បវេណី	
	សាក្សី :	វត្តមាន	អវត្តមាន	វត្តមាន	អវត្តមាន	វត្តមាន	អវត្តមាន
	វត្ថុតាង :						
	ឯកសារ :						
	ចម្លើយសារភាព :						
	សូមបញ្ជាក់៖						
៦(ខ)តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា សក្ខីភាពដែលបានបង្ហាញដោយសាក្សីដែលមិនបានកោះហៅដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន សូមពន្យល់ :						
៦(គ)តើចៅក្រមបានច្រានចោលភស្តុតាងណាមួយដែលត្រូវបង្ហាញដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន សូមពន្យល់ :						

៧៖ សិទ្ធិទទួលដឹងពួភស្តុតាង/សិទ្ធិស្មើភាព	
៧(ក) តើមានអ្វីដែលបង្ហាញថា ភាគីណាមួយមិនទទួលបានឱកាសបង្ហាញភស្តុតាង?	☐ មាន ☐ គ្មាន បើមាន ភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជាអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី សូមបញ្ជាក់ :
៧(ខ) តើមានអ្វីដែលបង្ហាញថា ភាគីណាមួយមិនទទួលបានឱកាសសាកសួរសាក្សី?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន ភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជាអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐

	សូមបញ្ជាក់ :		ភាគីរដ្ឋប្បវេណី
៧(គ) តើមានអ្វីដែលបង្ហាញថា ភាគីណាមួយមិនទទួលបានឱកាសមើលសំណុំរឿងមុនពេលសវនាការ?	☐ មាន បើមាន តើភាគីណាមួយមិនបានទទួលសំណុំរឿងនៅមុនពេលសវនាការ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា សូមបញ្ជាក់ :	☐ គ្មាន ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី
៧(ឃ) តើជនជាប់ចោទ ឬភាគីជនជាប់ចោទមិនបានទទួលឱកាសនិយាយសំដីចុងក្រោយដែរឬទេ?	☐ មាន បើគ្មាន សូមបញ្ជាក់ :	☐ គ្មាន	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

៨.ភាពឯករាជភាពមិនលំអៀងនិងទង្វើរបស់ចៅក្រម

៨(ក) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា ចៅក្រមមានផលប្រយោជន៍ នៅក្នុងរឿងក្តីដោយសារតួនាទី នៅក្នុងវិស័យតុលាការដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើមាន តើជាផលប្រយោជន៍អ្វី? ☐ គ្រួសារ ☐ នយោបាយ ☐ ហិរញ្ញវត្ថុ ☐ ផ្សេងៗ តើមានអ្វីបង្ហាញថា ផលប្រយោជន៍នេះកើតឡើង? សូមពន្យល់ :
៨(ខ) តើចៅក្រមប្រព្រឹត្តទង្វើដែលធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដល់ភាគីដែលឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន បើមាន សូមពន្យល់ :
៨(គ) តើចៅក្រមបានប្រើពាក្យមិនគួរសមដល់ភាគីណាមួយដែលឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន បើមាន សូមពន្យល់ :
៨(ឃ) តើចៅក្រមបានចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការនៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន បើមាន សូមពន្យល់ មូលហេតុ: ☐ មិនដឹង
៨(ង) តើចៅក្រមបាននិយាយទូរស័ព្ទនៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន បើមាន តើចៅក្រម : ☐ ឆ្លើយយ៉ាងខ្លី ហើយដាក់ចុះ ☐ បន្តការសន្ទនា

	បើមាន តើជា : ☐ សម្លេងពេទ័ខ្លាំង ☐ សម្លេងញ័រ

៩.ការពិភាក្សាសម្រេចរបស់តុលាការ	
ម៉ោងសវនាការបញ្ចប់៖	
៩(ក) តើមានការពិភាក្សាសម្រេចដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ ថ្ងៃបន្ទាប់ ☐ មិនដឹង បើមាន តើមានរយៈប៉ុន្មាន? បើគ្មាន សូមបញ្ជាក់ :
៩(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា ភាគីណាមួយនិយាយទៅកាន់ចៅក្រម នៅក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាសម្រេចរបស់តុលាការ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង បើមាន តើភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ បុគ្គលិកតុលាការ

១០.សាលក្រម	
១០(ក) តើសាលក្រមត្រូវបានប្រកាសនៅថ្ងៃសវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើគ្មាន តើកាលបរិច្ឆេទប្រកាសសាលក្រមត្រូវបានប្រកាសនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន
១០(ខ) ថ្ងៃប្រកាសសាលក្រម	________________ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១០(គ) នៅពេលប្រកាសសាលក្រម តើចៅក្រមមានវត្តមានប៉ុន្មាននាក់?	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 5 ☐ 9
១០(ឃ) តើសាលក្រមត្រូវបានប្រកាសជាសាធារណៈដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន បើគ្មាន សូមបញ្ជាក់ :
១០(ង) តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និង ពន្យល់ (E) នីតិវិធី និងរយៈពេល ប្តឹងជំទាស់ដែរឬទេ?	☐ មានតែ (I) ☐ (I) និង (E) ☐ គ្មានទាំង (I) និង(E) ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១០(ច) តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និង ពន្យល់ (E) នីតិវិធី និងរយៈពេល ប្តឹងឧទ្ធរណ៍ដែរឬទេ?	☐ មានតែ (I) ☐ (I) និង (E) ☐ គ្មានទាំង (I) និង(E) ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

រយៈពេលសវនាការសរុប៖

កំណត់ត្រាពិសេស៖

ព័ត៌មានអំពីជនជាប់ចោទ

១១» ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១១(ក) នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសតើជនជាប់ចោទជាអនីតិជនដែរឬទេ? (សូមបំពេញឯកសារភ្ជាប់ទី១សំរាប់ជនជាប់ចោទអនីតិជន)	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន

១២.មូលដ្ឋានច្បាប់នៃការចោទប្រកាន់					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១២(ក)នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌប្រព្រឹត្តទៅ	☐ការស៊ើបសួរ ☐ជម្រះផ្ទាល់ ☐បង្ហាញខ្លួនភ្លាម ☐មិនដឹង	☐ការស៊ើបសួរ ☐ជម្រះផ្ទាល់ ☐បង្ហាញខ្លួនភ្លាម ☐មិនដឹង	☐ការស៊ើបសួរ ☐ជម្រះផ្ទាល់ ☐បង្ហាញខ្លួនភ្លាម ☐មិនដឹង	☐ការស៊ើបសួរ ☐ជម្រះផ្ទាល់ ☐បង្ហាញខ្លួនភ្លាម ☐មិនដឹង	☐ការស៊ើបសួរ ☐ជម្រះផ្ទាល់ ☐បង្ហាញខ្លួនភ្លាម ☐មិនដឹង
១២(ខ)បទចោទប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ	☐ឧក្រិដ្ឋ ☐មជ្ឈិម ☐លហុ	☐ឧក្រិដ្ឋ ☐មជ្ឈិម ☐លហុ	☐ឧក្រិដ្ឋ ☐មជ្ឈិម ☐លហុ	☐ឧក្រិដ្ឋ ☐មជ្ឈិម ☐លហុ	☐ឧក្រិដ្ឋ ☐មជ្ឈិម ☐លហុ
បទល្មើស៖[38] ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ៖ មាត្រាច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ៖					

[38]ប្រសិនករណីជួញដូរមនុស្សសូមមើលឯកសារភ្ជាប់ទី២៖ការជំនុំជម្រះករណីជួញដូរមនុស្ស

សិទ្ធិមុនពេលជំនុំជម្រះ

១៣.សិទ្ធិមានសេរីភាព និងជំនុំជម្រះដោយគ្មានពន្យារពេល					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៣(ក)កាលបរិច្ឆេទប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលអះអាង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង
១៣(ខ)កាលបរិច្ឆេទនៃការ ចាប់ខ្លួន	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង ☐មិនពាក់ព័ន្ធ	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង ☐មិនពាក់ព័ន្ធ	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង ☐មិនពាក់ព័ន្ធ	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង ☐មិនពាក់ព័ន្ធ	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង ☐មិនពាក់ព័ន្ធ
១៣(គ) តើមានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការដែរឬទេ**?**	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង
១៣(ឃ)តើមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដែរឬទេ**?**	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង
ប្រសិនបើមានកាលបរិច្ឆេទដែលការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នចាប់ផ្តើម	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង
កាលបរិច្ឆេទ ដែលការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន បញ្ចប់	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង	ថ្ងៃ:________ ☐មិនដឹង

១៤.សិទ្ធិនៅក្នុងអំឡុងពេលសួរចម្លើយ និងការហាមឃាត់ការធ្វើទារុណកម្ម					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៤(ក) តើមានមួយអ្វីដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទសារភាពប្រព្រឹត្តបទល្មើសមុនពេលសវនាការដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ប្រសិនបើមានសូមពន្យល់៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖
១៤(ខ) តើមានមួយអ្វីដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទសួរចម្លើយដោយគ្មានមេធាវីដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ប្រសិនបើមានសូមពន្យល់៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖
១៤(គ) តើមានមួយអ្វីដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបានគំរាមកំហែងឱ្យសារភាពដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ប្រសិនបើមានសូមពន្យល់៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖
១៤(គ) តើមានមួយអ្វីដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទទទួលរងអំពីហឹង្សាឬទារុណកម្មបង្ខំឱ្យសារភាពដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ប្រសិនបើមានសូមពន្យល់៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖

១៥.សិទ្ធិមុនពេលជំនុំជម្រះនិយាយជាមួយមេធាវីនឹងសិទ្ធិទទួលបានមធ្យោបាយនិងពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់					
ជនជាប់ចោទ	ទី១	ទី២	ទី៣	ទី៤	ទី៥
១៥(ក) តើមានមួយអ្វីដែលបង្ហាញថាមេធាវីជនជាប់ចោទត្រូវបានចាត់តាំងនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន

ប្រសិនបើមានសូមពន្យល់៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖
១៥(ខ) តើបញ្ហាមធ្យោបាយនិងពេលវេលា មិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរៀបចំការការពារក្តី ត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីជនជាប់ចោទដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ប្រសិនបើមានសូមពន្យល់៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖	កំនត់ត្រា៖

សិទ្ធិក្នុងពេលជំនុំជម្រះ

១៦.សិទ្ធិមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការនិងមានមេធាវី					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៦(ក)តើមានជនជាប់ចោទមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
១៦(ខ) តើមានជនជាប់ចោទ មានមេធាវីនៅក្នុងសវនាការដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
១៦(គ) តើមេធាវីការពារក្តីឱ្យ ជនជាប់ចោទលើសពីម្នាក់ដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ប្រសិនបើមាន តើមានជម្លោះ ផលប្រយោជន៍កើតឡើងរវាងជនជាប់ចោទពីរនាក់ ឬច្រើន នាក់ដែលការពារក្តីដោយមេធាវី តែម្នាក់ដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន

១៧.ការសន្មត់ថាគ្មានទោស					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៧(ក)តើជនជាប់ចោទបានបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការ ក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោសដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនពាក់ព័ន្ធ

១៧(ខ)តើជនជាប់ចោទជាប់ខ្នោះនៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១៧(គ)តើចៅក្រមបាននិយាយពីភាពមានទោស ឬគ្មានទោសរបស់ជនជាប់ចោទនៅមុនពេលចេញសាលក្រមដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ប្រសិនបើមាន សូមលំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ
១៧(ឃ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាចៅក្រមទាញពិរុទ្ធភាព ពីការនៅស្ងៀមរបស់ជនជាប់ចោទដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐មាន ☐គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
ប្រសិនបើមាន សូមលំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ
១៧(ឃ) តើចៅក្រមបាននិយាយអ្វីមួយដែលកំពុងដាក់បន្ទុកភស្តុតាងលើជនជាប់ចោទដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ប្រសិនបើមាន សូមលំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ	លំអិតៈ

១៨. ការហាមឃាត់ការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ

ជនជាប់ចោទ	ទី១	ទី២	ទី៣	ទី៤	ទី៥

១៨(ក) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបានជំនុំជម្រះ និងដាក់ទោសចំពោះបទល្មើសនេះពីមុនដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ប្រសិនបើមាន សូមលំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖

១៩.ការហាមឃាត់ការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមមួយ					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៣**	**ទី៥**
១៩(ក) តើជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសស្ថិតក្នុងច្បាប់ជាធរមាននៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ប្រសិនបើមាន សូមលំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖

២០.សាលក្រម					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២០(ក) តើជនជាប់ចោទត្រូវបាន ឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមុនពេលប្រកាសសាលក្រមដែរ ឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
២០(ខ) តើតុលាការសម្រេចយ៉ាងដូចម្តេច?	☐មានពិរុទ្ធភាព ☐គ្មានពិរុទ្ធភាព ☐ ស៊ើបសួរម្តងទៀត ☐មុនអង្គសេចក្តី	☐មានពិរុទ្ធភាព ☐គ្មានពិរុទ្ធភាព ☐ ស៊ើបសួរម្តងទៀត ☐មុនអង្គសេចក្តី	☐មានពិរុទ្ធភាព ☐គ្មានពិរុទ្ធភាព ☐ ស៊ើបសួរម្តងទៀត ☐មុនអង្គសេចក្តី	☐មានពិរុទ្ធភាព ☐គ្មានពិរុទ្ធភាព ☐ ស៊ើបសួរម្តងទៀត ☐មុនអង្គសេចក្តី	☐មានពិរុទ្ធភាព ☐គ្មានពិរុទ្ធភាព ☐ ស៊ើបសួរម្តងទៀត ☐មុនអង្គសេចក្តី
២០(គ) តើចៅក្រមបានយោងមាត្រាច្បាប់ដែលជនជាប់ចោទ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
២០(ឃ) តើចៅក្រមបានយោង ភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
២០(ង) ប្រសិនបើជនជាប់ចោទសារភាពបទល្មើសដែលបានចោទ នៅមុនពេល ឬនៅក្នុងសវនាការ តើចៅក្រមពឹងផ្អែកលើចម្លើយសារភាពនោះជាភស្តុតាងដែរឬទេ? (បើគ្មានការសារភាព«មិនពាក់ព័ន្ធ»)	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនពាក់ព័ន្ធ ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនពាក់ព័ន្ធ ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនពាក់ព័ន្ធ ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនពាក់ព័ន្ធ ☐មិនដឹង	☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនពាក់ព័ន្ធ ☐មិនដឹង

២០.ទោស					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២១(ក) តើជនជាប់ចោទត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
រយៈពេលជាប់ពន្ធនាគារសរុប៖ រយៈពេលជាប់ពន្ធនាគារ៖ រយៈពេលព្យួរទោស៖ តើរយៈពេលឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ត្រូវបានគិតបញ្ចូលក្នុងការអនុវត្តទោសដែរឬទេ?	លំអិត៖ លំអិត៖ លំអិត៖ ☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	លំអិត៖ លំអិត៖ លំអិត៖ ☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	លំអិត៖ លំអិត៖ លំអិត៖ ☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	លំអិត៖ លំអិត៖ លំអិត៖ ☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	លំអិត៖ លំអិត៖ លំអិត៖ ☐មាន ☐គ្មាន ☐មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
២១(ខ) តើជនជាប់ចោទជាប់ទោសពិន័យដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ចំនួនប្រាក់ពិន័យ៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖
២១(គ) តើជនជាប់ចោទត្រូវបង់ថ្លៃសងជំងឺចិត្តដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន
ចំនួនប្រាក់សងជំងឺចិត្ត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖
២១(ឃ) តើមានការអនុវត្តទោសជំនួសដែរឬទេ?	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐គ្មាន	☐មាន ☐	☐មាន ☐គ្មាន
	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖

២១(ង) តើមានអ្វីដែលបង្ហាញថានៅក្នុងសាលក្រម ចៅក្រមយោងភស្តុតាងដែលនៅក្រៅសំណុំរឿង ឬមិនត្រូវបានបង្ហាញក្នុងសវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
ប្រសិនបើមាន សូមបញ្ជាក់៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖
២១(ច) តើទោសប្បញ្ញត្តិនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានប្រើក្នុងការដាក់ទោសដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
ប្រសិនបើមាន សូមបញ្ជាក់៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖	លំអិត៖

សេចក្តីបន្ថែមទី១៖ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន

២២.អាយុ			
២២(ក) អាយុជនជាប់ចោទនៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស	☐ <១៤	☐ ១៤– ១៥	☐ ១៦ – ១៧
២២(ខ) ប្រសិនបើជនជាប់ចោទមានអាយុក្រោម១៨ឆ្នាំ នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស តើចៅក្រមសម្រេចឱ្យជនជាប់ចោទរួចទោសភ្លាមៗដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

២៣.ការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ			
២៣(ក) អាយុជនជាប់ចោទនៅពេលឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន?	☐ <១៤	☐ ១៤ – ១៥	☐ ១៦ – ១៧
២៣(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទមិនត្រូវបានឃុំដាច់ដោយឡែកពីនីតិជនដែរឬទេ?	☐ មាន បញ្ជាក់៖	☐ គ្មាន	

២៤.ការជំនុំជម្រះ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ		
២៤(ក) តើមានវិធានការពារភាពឯកជនរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជននៅក្នុងសវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន លំអិត៖	☐ គ្មាន
២៤(ខ) តើចៅក្រមបានផ្ដល់ឱកាសឱ្យជនជាប់ចោទជាអនីតិជនបញ្ចេញយោបល់ដោយសេរី ដោយខ្លួនឯង ឬតាមរយៈតំណាង ដូចជាមេធាវី ឬឪពុកម្ដាយដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន

២៥.ទោស ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ				
២៥(ក) តើចៅក្រមបានយោងមាត្រា៣៨ និង ៣៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៅពេលដាក់ទោសជនជាប់ចោទដែរឬទេ?	☐ មាត្រា ៣៨	☐ មាត្រា ៣៩	☐ មាត្រា ទាំងពីរ	☐ គ្មានទាំងពីរ
តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា ចៅក្រមពិចារណាដាក់ទោសមិនមែនពន្ធនាគារ?	☐ មាន សូមបញ្ជាក់៖		☐ គ្មាន	

ឧបសម្ព័ន្ធទី២៖បញ្ជីច្បាប់ជាមូលដ្ឋាន

			ក្រមនីតិព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ីនុតាក់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពី សិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃតុលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍បែនហ្គាឡូរ	សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស	ការអនុវត្តល្អ/ឧត្តមគតិ	អត្ថាធិប្បាយ
ទំប្រះជាសាធារ	២(ក)	តើមានបិទផ្សាយជូនដំណឹងអំសវនាការនៅលើ ក្ដារខៀន ក្រៅបន្ទប់សវនាការ ដែរឬទេ?	X	X	X	X	មាត្រា១៤(១)	X	X	X	X	មាត្រា ១០	អនុវត្តបានល្អ	វិធានផ្ទៃក្នុងនៃតុលាការដែលតម្រូវឱ្យមានការត្រួតពិនិត្យ

	២(ខ)	តើសាធារណជនត្រូវបានរាំង មិនឱ្យចូល ឬបណ្ដេញចេញពីបន្ទប់សវនាការដែរឬទេ?	មាត្រា ៣១៦	មាត្រា ២៣	មាត្រា ១២៩	X		X	X	X			X	ក្រមអយ្យការព្រហ្មទណ្ឌ ៩៣ (មាត្រា ១២៨) និង មាត្រា៩ សេចក្ដីព្រាងច្បាប់ស្ដីពីការរៀបចំ និងប្រព្រឹត្តរបស់ តុលាការ
សិទ្ធិដឹងពីបទចោទប្រកាន់	៣(ក)	តើចៅក្រមបានប្រកាសពីរឿងក្ដី ដែលត្រូវជំនុំជម្រះដែរឬទេ?	X	X	X	X	មាត្រា១៤(៣)(ក)	X	X	X	X	X	X	X
	៣(ខ)	តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីបទចោទ ដែរឬទេ?	មាត្រា ៣២៥	X	X	X	១៤(៣)(ក)	X	X	X	X	X	X	X
	៣(គ)	តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីច្បាប់ ដែល ពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ?	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	អនុវត្តបានល្អ	X
	៣(ឃ)	តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីថ្ងៃដែល ប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?	មាត្រា ៣២៥	X	X	X	មាត្រា១៤(៣)(ក)	X	X	X	X	X	X	X
	៣(ង)	តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីកន្លែងដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?	មាត្រា ៣២៥	X	X	X	មាត្រា១៤(៣)(ក)	X	X	X	X	X	X	X

			ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ីនធាត់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃតុលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍បែនហ្គាឡូ	សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស	ការអនុវត្តន៍ល្អ/ឧត្តមគតិ	អត្ថាធិប្បាយ
	៣(ច)	តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីភាគីដែលចូលរួមដែរឬទេ?	មាត្រា ៣២២	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	៣(ឆ)	ប្រសិនបើត្រូវការ តើអ្នកបកប្រែត្រូវបានផ្តល់ឱ្យដែរឬទេ?	មាត្រា ៣៣០	X	X	X	មាត្រា១៤(៣)(ច)	X	X	X	គោលការណ៍ ៥	X	X	ប៉ុន្តែ ៣៣០ ការប្រើពាក្យគឺ "អាចនឹងផ្តល់ " មិនមែន "គួរតែផ្តល់"
	៣(ជ)	ប្រសិនបើត្រូវការ តើជនពិការត្រូវបានគេផ្តល់ជំនួយដែរឬទេ?	មាត្រា ៣៣១	X	X	7	X	X	X	X		X	X	X
ការពន្យល់អំពីសិទ្ធិ	៤(ក)	តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និង ពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិមានមេធាវី ឬសិទ្ធិការពារខ្លួន ដែរឬទេ?	មាត្រា ៣០១	មាត្រា១(២) (សមត្ថកិច្ច) មាត្រា១(	ការសិទ្ធិ និងសេរីភាពរបស់ ប្រជាពលរដ្ឋ)	មាត្រា ១២៩ (សមត្ថកិច្ច)	មាត្រា១៤(៣)(ឃ)	X	មាត្រា ១,៥	X	X	X	អនុវត្តបានល្អ	

	៨(ខ)	តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និង ពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិ ឆ្លើយ ឬមិនឆ្លើយដែរឬទេ?	មាត្រា ៣២១	៣) និងមាត្រា ២៥(៣) សិទ្ធិមិនមាន ធ្វើពិរុទ្ធកម្មលើខ្លួនឯង			X	X	X	X	X	X	អនុវត្តបានល្អ	
	៨(គ)	តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និង ពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិ ផ្លាស់ប្តូរចៅក្រមដែរឬទេ?	X				X	X	X	X	X	X	អនុវត្តបានល្អ	

			ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ិនធាត់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃតុលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍បែនហ្គាឡូរ	សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស	ការអនុវត្តន៍ល្អ/ឧត្តមគតិ	អត្ថាធិប្បាយ
	៤(ឃ)	តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និងពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិទទួលបានឱ្យកាសនិយាយសំដីចុងក្រោយ ដែរឬទេ?	មាត្រា ៣៣៥				X	X	X	X	X	X	អនុវត្តបានល្អ	
សិទ្ធិហៅ និងសាកសួរសាក្សី	៥(ក)	តើមានអ្វីមួយដែល បង្ហាញថាភាគីណាមួយ មិនទទួលបានឱ្យកាសហៅសាក្សីដែរឬទេ?	មាត្រា ២៩៨	មាត្រា២៤ (៤), ២៤(៥)	X	X	មាត្រា១៤(៣)(ង)	X	X	X	X	X	X	
	៥(ខ)	តើសាក្សីស្ថិតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការមុនពេលសាកសួរដែរឬទេ?	មាត្រា ៣២៤	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
ការបង្ហាញភស្តុតាង	៦(ក)	តើភស្តុតាង/សាក្សីត្រូវបានបង្ហាញដែរឬទេ?	មាត្រា ៣២១ និង៣២៤	មាត្រា ២៤	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

	៦(ខ)	តើមានអ្វីមួយដែល បង្ហាញថាសក្ខីភាពត្រូវ បានបង្ហាញដោយសាក្សីដែលមិនបានកោះហៅដែរឬទេ?	មាត្រា ៣២១ និង៣២ ៤	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

			ក្រមនីតិព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ិនតាក់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណជាមូលដ្ឋានស្តពឯករាជភាពនៃតលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាន ស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍បែនហ្គាឡូរ	សេចក្តប្រកាសជាសកលស្តពសទ្ធមនុស្ស	ការអនុវត្តន៍ល្អ/ឧត្តមគតិ	អត្ថាធិប្បាយ
	៦(គ)	តើចៅក្រមបានច្រានចោលភស្តុតាងណាមួយដែលត្រូវ បានបង្ហាញដែរឬទេ?	មាត្រា ៣២១	X	មាត្រា ៣៨	X	X	X	X	X	X	X	X	
ង្ហាញយ៉ាងពេញលេ	៧(ក)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញ ថា ភាគីណាមួយមិនទទួលបានឱ្យកាសបង្ហាញភស្តុតាងដែរឬទេ?	មាត្រា៣២១ និង ៣៣៤	មាត្រា២៤(៤)	X	X	មាត្រា១៤(៣)(ង)	X	X	X	X	X	X	

	៧(ខ)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញ ថា ភាគីណាមួយមិនទទួល បានឱ្យកាសសាកសួរសាក្សីដែរឬទេ?	មាត្រា ៣២៦	មាត្រា២៩(១)	X	X		X	X	X	X	X	X	
	៧(គ)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា ភាគីណាមួយមិនទទួល បានឱកាសមើលសំណុំរឿងមុនពេលសវនាការដែរឬទេ?	មាត្រា ៣១៩	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

			ក្រមនីតិព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ុនតាក់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្ដីពីឯករាជ្យភាពនៃតុលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្ដីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍បែនហ្គាឡូរ	សេចក្ដីប្រកាសជាសកលស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្ស	ការអនុវត្តន៍ល្អ/ឧត្តមគតិ	អត្ថាធិប្បាយ
	៧(យ)	តើជនជាប់ចោទត្រូវបាន ផ្ដល់នូវការនិយាយសំដី ចុងក្រោយដែរឬទេ?	មាត្រា៣៣៥	មាត្រា ១(២) (សមត្ថកិច្ច), មាត្រា១(៣)	មាត្រា១២៨, ១២៩	មាត្រា ២៩ (សមត្ថកិច្ច)	X	X	X	X	X	X	អនុវត្តបានល្អ	
ឯករាជភាព, ភាពមិនលំអៀង និងអាកប្បកិរិយារបស់ចៅក្រម	៨(ក)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញ ថា ចៅក្រមមានផលប្រយោជន៍នៅក្នុងរឿងក្ដី ដោយសារតួនាទីនៅក្នុងវិស័យតុលាការដែរឬទេ?	មាត្រា ៥៥៦ និង៥៥៧	មាត្រា១	មាត្រា១២៨, ១២៩, ១៣២	មាត្រា២, ៣,៨,១១ , ១២,១៤, ១៧, ២០	មាត្រា១៤(១)	មាត្រា ១-៧	សូមមើលទាំងអស់	X	គោលការណ៍ ១ និង ២.៥.៣	មាត្រា ១០	X	មាត្រា ៣ សេចក្ដីព្រាងច្បាប់ ស្ដីពីការចាត់តាំងចៅក្រម
	៨(ខ)	តើចៅក្រមប្រព្រឹត្តទង្វើដែលធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដល់ ភាគីដែរឬទេ?	X			មាត្រា៨			X	X	គោលការណ៍ ៣.១ និង៥		X	
	៨(គ)	តើចៅក្រមបានប្រើពាក្យ មិនសមរម្យចំពោះភាគី	X	X	X		X	X	X	X	គោលការណ៍ ៣	X	X	

		ណាមួយដែរឬទេ?									និង៥			
	៨(ឃ)	តើចៅក្រមចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការនៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះដែរឬទេ?	X	X	X	X	X	X	X	X	គោលការណ៍ ១,២,៣, ៦.១,៥.២	X	X	
	៨(ង)	តើចៅក្រមនិយាយទូរស័ព្ទ នៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះដែរឬទេ?	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	
ការពិភាក្សាសម្រេច	៩(ក)	តើមានការពិភាក្សាសម្រេច ដែរឬទេ?	មាត្រា៣៣៧	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	៩(ខ)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញ ថា ភាគីណាមួយនិយាយទៅកាន់ចៅក្រមនៅក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាសម្រេច ដែរឬទេ?	មាត្រា៣៣៧	មាត្រា១	មាត្រា១២៨, ១២៩, ១៣២	មាត្រា៩	មាត្រា១៤(១)	មាត្រា ១-៧	X	X	គោលការណ៍ ១ និង២.៤	មាត្រា ១០	X	

			ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ីនតាក់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិង ព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពី សិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃតុលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍បែងហ្គាឡូរ	សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស	ការអនុវត្តល្អ/ឧត្តមគតិ	អត្ថាធិប្បាយ
សាលក្រម	១០(ក)	តើសាលក្រមត្រូវបានប្រកាសនៅថ្ងៃសវនាការ ដែរឬទេ?	មាត្រា៣៥៧, ៣៥៩, ៣៤៧	មាត្រា២៦(២)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	ច្បាប់ចាស់ផ្តល់កំណត់១៥ថ្ងៃចន្លោះពីថ្ងៃជំនុំជម្រះដល់ថ្ងៃប្រកាសសាលក្រម។ ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ១៩៩៣, មាត្រា ១២៨
	១០(ខ)	ថ្ងៃប្រកាសសាលក្រម	មាត្រា៣៤៧	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	១០(គ)	នៅពេលប្រកាសសាលក្រម តើចៅក្រមមានវត្តមានប៉ុន្មាននាក់?	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	១០(ឃ)	តើសាលក្រមត្រូវបានប្រកាសជាសាធារណៈដែរឬទេ?	មាត្រា៣៥៩	មាត្រា២៦(២)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	១០(ង)	តើចៅក្រមបានប្រាប់	មាត្រា៣៧៥	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

		(I) និងពន្យល់ (E) នីតិវិធី និងរយៈពេលប្ដឹងទាស់ដែរឬទេ?	,៣៧៦, ៣៨២											
	១០(ច)	តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និងពន្យល់ (E) នីតិវិធី និងរយៈពេលប្ដឹងទាស់ដែរឬទេ?		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

			ក្រមនីតិព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ុនតាក់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃតុលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍ណែនាំហាវ៉ាណា	សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស	ការអនុវត្តន៍ល្អ/ឧត្តមគតិ	អត្ថាធិប្បាយ
ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ	១១(ក)	នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសតើជនជប់ចោទជាអនីតិជនដែរឬទេ?	មាត្រា៣៨	មាត្រា ៦៨(២)	X	X	មាត្រា១៤(៤)	X	X	X	X	X	X	សូមមើលមាត្រា ១ នៃអនុសញ្ញាជាសកលស្តីពីសិទ្ធិកុមារ
ការចោទប្រកាន់	១២(ក)	នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌប្រព្រឹត្តទៅ	មាត្រា៨៣-៨៧, ១២២, ២៥២	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	១២(ខ)	បទចោទប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ	មាត្រា៨៦-៨៨	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
សិទ្ធិមានសេរីភាព និងសិទ្ធិត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយគ្មានការពន្យា	១៣(ក)	កាលបរិច្ឆេទប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលអះអាង	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	១៣(ខ)	កាលបរិច្ឆេទនៃការចាប់ខ្លួន	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	១៣(គ)	តើមានការត្រួតពិនិត្យតាម ផ្លូវតុលាការដែរឬទេ?	មាត្រា២២០-២៣០	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	១៣(ឃ)	តើមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្នដែរឬទេ?	មាត្រា២០៣-២១៨	មាត្រា ១៤	មាត្រា ៣៨	X	មាត្រា៩	X	X	X	X	មាត្រា ៩	X	

			ក្រមនីតិព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ិនតាក់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃតុលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍បែនហ្គាឡូរ	សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស	ការអនុវត្តន៍ល្អ/ឧត្តមគតិ	អត្ថាធិប្បាយ
សិទ្ធិក្នុងអំឡុងពេលសួរចម្លើយ	១៩(ក)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទសារភាពប្រព្រឹត្តបទល្មើសនៅមុនពេលសវនាការដែរឬទេ?	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	១៩(ខ)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបាន សួរចម្លើយដោយគ្មានវត្តមានមេធាវីដែរឬទេ?	មាត្រា១៩៥	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	១៩(គ)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបានគំរាមកំហែងឱ្យសារភាពដែរឬទេ?	មាត្រា៣២១	មាត្រា១២(១), ២៤(៣)	មាត្រា៣៨	X	មាត្រា១៩(៣)(ឆ)	X	X	៣, ១៥	X	X	X	
	១៩(ឃ)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទទទួល រងអំពើហឹង្សា ឬទារុណ កម្ម				X	X	X	X	ទាំងអស់	X	មាត្រា ៥	X	

		បង្ខំឱ្យសារភាពដែរឬទេ ?												

			ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ិនធាក់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃតុលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍បែនហ្កាឡូរ	សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស	ការអនុវត្តល្អ/ឧត្តមគតិ	អត្ថាធិប្បាយ
សិទ្ធិមានមេធាវី ហើយនិងមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការរៀបចំការពារក្តី	១៥(ក)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញ ថាមេធាវីជនជាប់ចោទ ត្រូវបានចាត់តាំងនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការដែរឬទេ?	X	X	X	X	មាត្រា១៤(៣)(ខ)	X	X	X	X	X	X	
	១៥(ខ)	តើបញ្ហាបធ្យោបាយនិងពេលវេលាមិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរៀបចំការការពារក្តីត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីជនជាប់ចោទដែរឬទេ?	Art 319, 149	Art 17(2), 21(2)	Art 38	X	មាត្រា១៤(៣)(ខ)	X	Art 8	X	X	X	X	
ខ និងសិទ្ធិមាន អ្នកតំណាងស្រប ច្បាប់	១៦(ក)	តើជនជាប់ចោទមានវត្តមាន នៅក្នុងពេលសវនាការ	Art 300	X	X	X	មាត្រា១៤(៣)(ឃ)	X	X	X	X	X	X	

		ដែរឬទេ?											
	១៦(ខ)	តើជនជាប់ចោទមានមេធាវីនៅក្នុងពេលសវនាការដែរឬទេ?	Art 300, 301	Art 10	Art 38	X	មាត្រា១៩(៣)(ឃ)	X	Art 1, 5, 7	X	X	X	X	
	១៦(គ)	តើមេធាវីការពារក្ដីឱ្យជនជាប់ចោទលើសពីម្នាក់ដែរឬទេ?	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
សច្ចធារណ៍នៃនិរទោស	១៧(ក)	តើជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួន នៅមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋាជាអ្នកទោសដែរឬទេ?	X	មាត្រា២៥	មាត្រា៣៨	X	មាត្រា១៩(២)	X	X	X	X	មាត្រា១១ (១)	អនុវត្តបានល្អ	

			ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ុំនគាត់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្ដីពីឯករាជ្យភាពនៃតុលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្ដីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍បែនហ្គាឡូរ	សេចក្ដីប្រកាសជាសកលស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្ស	ការអនុវត្តល្អ/ឧត្តមគតិ	អត្ថាធិប្បាយ
[illegible]	១៧(ខ)	តើជនជាប់ចោទជាប់ខ្នោះនៅក្នុងអំឡុងពេលសវនា	X			X		X	X	X	X			

		ការ ដែរឬទេ?												
	១៧(គ)	តើចៅក្រមនិយាយអំពីភាព មាន ឬគ្មានទោសរបស់ជនជាប់ចោទនៅមុនពេលចេញសាលក្រមដែរឬទេ?				មាត្រា២, ៧, ៨, ៩							X	
	១៧(ឃ)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា ចៅក្រមទាញពិរុទ្ធពីការនៅស្ងៀមរបស់ជនជាប់ចោទ ដែរឬទេ?	មាត្រា៣២១	មាត្រា១	មាត្រា១២៨, ១២៩, ១៣២	X	មាត្រា១៩(១)	មាត្រា១-៧	X	X	X	មាត្រា១០	X	
	១៧(ង)	តើចៅក្រមបាននិយាយអ្វីមួយដែលកំពុងដាក់បន្ទុកភស្តុតាងលើជនជាប់ចោទដែរឬទេ?	X	X	មាត្រា៣៨	X	មាត្រា១៩(២)	X	X	X	X	X	X	
ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការកាត់ទោសទ្វេដង	១៨(ក)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានជំនុំជម្រះ និងដាក់ទោសចំពោះបទល្មើសនេះពីមុនដែរឬទេ?	មាត្រា១២	X	X	X	មាត្រា១៩(៧)	X	X	X	X	X	X	

			ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ិនធាក់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃតុលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍បែងហ្គាឡូរ	សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស	ការអនុវត្តន៍ល្អ/ឧត្តមគតិ	អត្ថាធិប្បាយ
ការអនុវត្តប្រតិសកម្ម និង	១៩(ក)	តើជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសស្ថិតនៅក្នុងច្បាប់ជាធរមាននៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដែរឬទេ?	X	X	X	X	មាត្រា ១៥	X	X	X	X	មាត្រា ១១ (២)	X	
សាលក្រម	២០(ក)	តើជនជាប់ចោទត្រូវបានឃុំខ្លួន បណ្តោះអាសន្ននៅមុនពេលប្រកាស សាលក្រមដែរឬទេ?	មាត្រា២០៣-២១៨	មាត្រា១៨	មាត្រា៣៨	X	មាត្រា៩	X	X	X	X	មាត្រា ៩	X	
	២០(ខ)	តើតុលាការសម្រេចយ៉ាងដូចម្តេច?	មាត្រា៣៥៧	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	២០(គ)	តើចៅក្រមបានយោងមាត្រាច្បាប់ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ដែលឬទេ?	មាត្រា៣៥៧	មាត្រា២៦	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	២០(ឃ)	តើចៅក្រមបានយោងភស្តុតាង ដែលបានបង្ហាញដែរឬទេ?	មាត្រា៣៥៧	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

			ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ	ច្បាប់អ៊ុនតាក់	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃតុលាការ	គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី	អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម	គោលការណ៍បែនហ្គាឡូរ	សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស	ការអនុវត្តន៍ល្អ/ឧត្តមភាព	អត្ថាធិប្បាយ
	២០(ង)	ប្រសិនបើជនជាប់ចោទសារភាពបទល្មើសដែលបានចោទនៅមុន ឬក្នុងពេលសវនាការ តើចៅក្រមបានពឹងផ្អែកលើចម្លើយសារភាព នោះជាភស្តុតាងដែរឬទេ?	មាត្រា៣២១	មាត្រា២៦	មាត្រា៣៨	X	X	X	X	X	X	X	X	
ការផ្តន្ទាទោស	២១(ក)	តើជនជាប់ចោទត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារដែរឬទេ? ព្ទ	មាត្រា៤៣, ៤៤, ៥១	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
	២១(ខ)	តើជនជាប់ចោទជាប់ទោសពិន័យដែរឬទេ?	មាត្រា៤៣	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	២១(គ)	តើជនជាប់ចោទត្រូវបង់ថ្លៃសងជំងឺចិត្តដែរឬទេ?	មាត្រា៣៥៥, ១៤	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

	២១(ឃ)	តើមានការអនុវត្តទោសជំនួសដែរឬទេ?	មាត្រា៣៩, ៤០, ៥៣, ៥៥, ៧២, ៧៦, ១០៤, ១១៧	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	២១(ង)	តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញ ថានៅក្នុងសាលក្រម ថៅក្រមយោងភស្តុតាង ដែលនៅក្រៅសំណុំរឿង ឬមិនត្រូវបានបង្ហាញក្នុង សវនាការដែរឬទេ?	មាត្រា៣២១	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	២១(ច)	តើទោសប្បញ្ញត្តិនៅក្នុងក្រម ព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានប្រើក្នុង ការដាក់ទោសដែរឬទេ?	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	សូមមើល ការផ្តល់ការ ផ្តន្ទាទោស ចំពោះបុគ្គល សម្រាប់បទ ល្មើសនីមួយៗ

ឧបសម្ព័ន្ធទី៣៖ ក្រមសីលធម៌មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ

ការរៀបចំនិងត្រៀមទុកជាមុន

ករណីយកិច្ចទូទៅ

ការរក្សាការសម្ងាត់

- កម្មវិធីសង្កេតការណ៍សវនាការគោរពយ៉ាងពេញលេញ នូវគោលការណ៍រក្សាការសម្ងាត់ ដោយមិនផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានសម្ងាត់ ។
- មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ត្រូវយល់ដឹងឲ្យបានទូលំទូលាយ នូវគោលការណ៍រក្សាការសម្ងាត់ទាក់ទងនឹងការសង្កេតការណ៍សវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងព័ត៌មានទាំងឡាយដែលយកបានពីតុលាការ ក៏ដូចជាព័ត៌មានទាក់ទងទៅនឹងដំណើរការ និងការគ្រប់គ្រងមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ។

មុនពេលអនុវត្តគម្រោងសង្កេតការណ៍សវនាការ

ការវាយតម្លៃបឋម

នៅមុនពេលដំណើរការការសង្កេតការណ៍សវនាការ មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ ត្រូវមានការយល់ដឹងឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពី៖

- យន្តការតុលាការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា
- ឋានានុក្រម និងយុត្តាធិការតុលាការ
- កម្រិតនៃការសហការ និង/ឬ ការចូលរួម ដែលសង្ឃឹមថានឹងទទួលបានពី ក) ចៅក្រម ខ)ព្រះរាជអាជ្ញា គ) មេធាវីជនជាប់ចោទ និង ឃ) រដ្ឋាភិបាល។

សេចក្តីជូនដំណឹង

- សេចក្តីសម្រេចអំពីអ្នកដែលនឹងទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការសង្កេតការណ៍សវនាការជាផ្លូវការនិង/ឬ មិនផ្លូវការ ត្រូវធ្វើឡើងមុនការសង្កេតការណ៍សវនាការចាប់ផ្តើម និងត្រូវសម្រេចដោយប្រធានគម្រោងស្របតាមគោលបំណងរបស់គម្រោង។
- ប្រសិនបើ មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជាជូនដំណឹងទៅតុលាការ អំពីការសង្កេតការណ៍សវនាការ សេចក្តីជូនដំណឹងនោះត្រូវតែអនុលោមទៅតាមការអនុវត្តជាទូទៅ។
- មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ ត្រូវតែកត់ត្រាទុកនូវបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលខ្លួនបានផ្តល់ព័ត៌មាននិង/ឬ ពិគ្រោះយោបល់ជាមួយ មុន និង/ឬ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ។

  កំណត់ត្រាទាំងនេះរួមមានសេចក្តីលំអិត និងទម្រង់នៃសេចក្តីជូនដំណឹង។

- ថាតើមានអនុស្សរណៈយោគយល់គ្នាមួយ ដែលត្រូវបានចុះហត្ថលេខារវាងមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា និងក្រសួងយុត្តិធម៌ដែរឬយ៉ាងណា។

នៅមុនពេលសង្កេតការណ៍សវនាការនីមួយៗ

ការវាយតម្លៃបឋម

ព័ត៌មានខាងក្រោមត្រូវប្រមូលមុនពេលសវនាការនីមួយៗ ឬនៅពេលដែលមិនអាចធ្វើដូច្នេះបាន គឺត្រូវមានការកត់ចំណាំ និងស្រាវជ្រាវ ធ្វើឡើងបន្ទាន់ ឬក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ៖

- ថាតើមានរបាយការណ៍ពាក់ព័ន្ធនឹងសវនាការនៅកម្ពុជាស្រដៀងគ្នាដែរឬទេ។
- ថាតើក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិណាមួយដែលទាក់ទងនឹងសវនាការកំពុង សង្កេតការណ៍នេះ។
- ថាតើច្បាប់ជាតិ និងនីតិវិធីណាខ្លះទាក់ទងនឹងករណីដែលកំពុងសង្កេតការណ៍នេះ។
- ថាតើមានបទប្បញ្ញត្តិរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលពាក់ព័ន្ធ។

សេចក្តីជូនដំណឹង

- អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ត្រូវចងក្រងឯកសារលំអិតអំពីការប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយ៖

  ក) រដ្ឋាភិបាល ខ)ស្នាក្តីភាគីខាងចុងចោទ គ) ព្រះរាជអាជ្ញា ឃ) ចៅក្រម ង) ក្រឡាបញ្ជី ឬ ច)ភាគីពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ។

ការចូលទៅកាន់តុលាការ

- មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ ត្រូវចុះឈ្មោះនៅតុលាការមុនធ្វើការសង្កេតការណ៍។ ប្រសិនបើចង់ស្នើសុំឯកសារ ឬចូលក្នុងតុលាការអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ត្រូវរក្សាទុកឯកសារផ្លូវការទាំងអស់។

នៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ

គោលការណ៍ទូទៅ

- ត្រូវទៅដល់តុលាការឲ្យបានមុនម៉ោង ដើម្បីមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់នឹងចូលទៅកាន់តុលាការស្វែងរកបន្ទប់សវនាការ និងរកកន្លែងអង្គុយសមរម្យ។ ចំណុចនេះត្រូវពិពណ៌នានៅក្នុងទម្រង់របាយការណ៍។
- មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការត្រូវរៀបចំខ្លួន និងអាចពន្យល់ឲ្យបានច្បាស់អំពីមូលដ្ឋានច្បាប់គោលបំណង និងទិសដៅនៃគម្រោង ដល់បុគ្គលិកតុលាការ និងមន្ត្រីច្បាប់នានា។

អត្តសញ្ញាណ

- ត្រូវពាក់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសម្គាល់ជាមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការនៅគ្រប់ពេលវេលា និងបង្ហាញអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណនេះទៅមន្ត្រីតុលាការប្រសិនបើមានការស្នើសុំឲ្យបង្ហាញ។
- ប្រសិនបើមានបញ្ហាណាមួយកើតឡើង ក្នុងការចូលទៅក្នុងតុលាការ ត្រូវតែធ្វើការពន្យល់ដល់មន្ត្រីមូលដ្ឋានឲ្យស្គាល់គម្រោងសង្កេតការណ៍សវនាការ។

ការប្រព្រឹត្តក្នុងតុលាការ

- ត្រូវប្រកាន់ខ្ជាប់នូវអត្តចរិតជាមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ គ្រប់ពេលវេលា។
- ត្រូវមានចំណេះដឹងច្បាប់ខ្ពស់ រួមទាំងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។
- ត្រូវសម្រេចថាអង្គុយកន្លែងណា ដើម្បីធានាបាននូវភាពមិនលំអៀង និងងាយស្រួលក្នុងការសង្កេតការណ៍សវនាការ។មន្ត្រីសង្កេតការណ៍គួរជ្រើសរើសកន្លែងអង្គុយដែលគេអាចមើលឃើញជាកន្លែងអព្យាក្រឹតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ។មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការត្រូវបង្ហាញអាកប្បកិរិយាគួរសម និងសុភាពចំពោះមន្ត្រីតុលាការ និងភាគីទាំងអស់ពាក់ព័ន្ធរឿងក្តី។
- ត្រូវស្លៀកសំលៀកបំពាក់សមរម្យ។
- ត្រូវទៅដល់តុលាការទាន់ពេលវេលា។
- ត្រូវរក្សានូវការគោរពក្នុងគ្រប់ទំនាក់ទំនងជាមួយមន្ត្រីតុលាការ និងអ្នកដទៃទៀត។
- ត្រូវធ្វើការកត់ត្រាដោយចំហក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ដោយផ្អែកលើតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ដោយមិនធ្វេសប្រហែសនៅក្នុងពេលសវនាការ។
- ត្រូវមានភាពច្នឹក និងយល់ច្បាស់អំពីតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការ និងសេចក្តីណែនាំអំពីការសង្កេតការណ៍សវនាការ។
- ត្រូវធានាសុវត្ថិភាព និងរក្សាការសម្ងាត់នូវរាល់កំណត់ត្រាទាំងអស់។
- ត្រូវធ្វើការណែនាំខ្លួនទៅកាន់តុលាការតាមរយៈភាគីដែលអព្យាក្រឹត (ប្រសិនយើងនៅបន្តសង្កេតការណ៍ក្នុងបន្ទប់សវនាការ រហូតដល់ពេលបញ្ចប់សវនាការទាំងអស់) ដើម្បីបង្កើននូវតម្លាភាព។

ភាពមិនលំអៀង និងភាពមិនជ្រៀតជ្រែក

- ត្រូវអង្គុយនៅកន្លែងសមរម្យមួយនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ដែលអាចសង្កេតបាន ឮបាន និងអាចតាមមើលបាននូវគ្រប់ចំណុចទាំងអស់នៃសវនាការ។
- មិនត្រូវអង្គុយជាប់ជាមួយភាគីជនជាប់ចោទ ឬព្រះរាជអាជ្ញា។
- មិនត្រូវសួរអ្នកច្បាប់អំពីគំនិតរបស់ពួកគេ ឬឲ្យគេផ្តល់ការណែនាំអំពីរឿងក្តីណាមួយ។
- ជៀសវាងជ្រៀតជ្រែកចូលដំណើរការសវនាការ។
- មិនត្រូវបង្អាក់ដំណើរការសវនាការណាមួយ ឬនិយាយទៅកាន់មន្ត្រីច្បាប់ ឬអ្នកចូលរួមសវនាការ។

- មិនត្រូវធ្វើអន្តរាគមន៍នៅក្នុងសវនាការ ឬប៉ុនប៉ងជះឥទ្ធិពលទៅលើលទ្ធផលនៃរឿងក្តីក្នុងគ្រប់រូបភាព។
- មិនត្រូវបង្ហាញភាពលំអៀង ឬការគាំទ្រណាមួយដល់ភាគីនៃរឿងក្តី។
- មិនត្រូវសំដែងយោបល់ណាមួយអំពីដំណើរការសវនាការ ទោះជានៅក្នុង ឬក្រៅបន្ទប់សវនាការក៏ដោយ។នៅពេលមានអ្នកណាម្នាក់សួរសំនួរជាក់លាក់ត្រូវឆ្លើយតបដោយពន្យល់អំពីតួនាទីជាមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ និងអំពីក្រមសីលធម៌នៃភាពមិនលំអៀង។
- មិនគួរធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាសាធារណៈណាមួយឡើយ។
- ប្រសិនបើជាអាចគួរកត់ត្រាទុកនូវរាល់អត្ថបទសារព័ត៌មានណាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសវនាការនិងត្រូវដឹងអំពីរបៀបឃ្លាំមើលដែលងាយអនុវត្តដើម្បីទុកជាប្រយោជន៍ដល់មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការនាពេលអនាគត។